PLANTENVEREDELING
VERBONDEN AAN DE
LANDBOUW HOOGESCHOOL TE WAGENINGEN

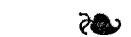
1931 ACHTSTE 1931
BESCHRIJVENDE RASSENLIJST,

OPGEMAAKT INGEVOLGE DE BESCHIKKING VAN DEN MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN EN LANDBOUW VAN 21 OCTOBER 1930

INHOUD.

	Bl.
Inleiding	3
Reglement	6
Bepalingen toezicht origineel zaad	7
Lijst van afstamming, enz.	8
Aanbevelenswaardige rassen	17
Beproevenswaardige rassen	29
Nieuwe rassen e. d.	39
Lijst van afgevoerde rassen	50
Overzicht in tabelvorm	53
Grassen (tabel pag. 73)	61
Rassenstatistiek	74
Inhoudsopgave met vermelding van kweekers, verkoopers enz.	82

Deze rassenlijst is verkrijgbaar bij de N.V. Leiter-Nypels te Maastricht tegen inzending van f 0.15 (in postzegels of postgiro no. 37754). — Bij groote getallen prijs op aanvraag.

Inleiding.

De hierbij verschijnende achtste editie van de Rassenlijst is bijgewerkt met behulp van een aantal vrijwillige medewerkers, waarvan ditmaal, naast de houders van rassentuinen en de correspondenten van het I.v.P., in het bijzonder verdienen te worden genoemd de houders van observatiestations van nieuwe rassen. Aan alle medewerkers betuig ik vriendelijk dank! Voortdurend houd ik me aanbevolen voor mededeeling van ondervindingen, die bij den verbouw van verschillende rassen in de practijk of op proefvelden worden opgedaan; door mededeeling hiervan bewijst men wellicht aan anderen een dienst.

De grassen, die het vorig jaar als afzonderlijk supplement werden uitgegeven, zijn thans in de algemeene editie opgenomen, terwijl deze ook nog verdere uitbreidingen heeft ondergaan, waardoor het boekje lijviger is geworden. De prijs is daardoor — óók al om het meerdere porto — eenigszins verhoogd moeten worden. Doch ik wensch toch hulde te brengen aan de N.V. Leiter-Nypels, die het voor dezen lagen prijs beschikbaar stelt.

Dank zij het ruimere standpunt, dat door het Instituut voor Suikerbietenteelt wordt ingenomen, was het mogelijk thans ook de voornaamste suikerbietenselecties in deze lijst te vermelden.

Ik heb getracht den inhoud dezer lijst te verrijken met een overzicht van de rassenverspreiding op dit oogenblik (zie blz. 74 tot 81). De bedoeling is een beeld te geven van de beteekenis, die verschillende rassen in de aangegeven landbouwdistricten hebben, en, door jaarlijksche herziening dezer statistiek, tevens vast te leggen hoe en

in welk tempo nieuwe rassen zich verspreiden en oude van het tooneel verdwijnen. De verbreiding van een ras geeft m. i. de beste aanwijzing van de waardeering, die het in de practijk geniet. Voorzoover blijkt, dat bepaalde rassen zich in enkele streken wel, in andere streken niet uitbreiden, zal dit tot nadenken stemmen.

De thans gegeven cijfers zijn **schattingen,** die geen aanspraak maken op groote nauwkeurigheid. Alle begin is moeilijk en zoo ook hier. Ik heb echter gemeend, dat het beter is een begin te hebben dan heelemaal niets, en vlei me met de hoop, dat door veler medewerking de betrouwbaarheid dezer gegevens steeds beter zal worden.

In de beschrijving van de aardappelrassen in tabelvorm (pag. 54) is een nieuwe regel geopend waarin getracht is de geschiktheid van consumptieaardappels voor export tot uitdrukking te brengen. Hierbij zij in het algemeen het volgende opgemerkt:

Export heeft zoowel plaats voor consumptie als voor poters. Laatstgenoemde export neemt hand over hand toe, ze steeg van 2 millioen kg in 1923 tot 75 millioen kg in 1930 en nog steeds bestaat de mogelijkheid voor zeer groote uitbreiding van dezen tak van uitvoer, ook naar overzeesche gewesten. De cijfers geven echter slechts de geschiktheid der rassen voor consumptie-export weer. In 't algemeen kan men aannemen, dat, overal waar een bepaald ras voor consumptie gevraagd wordt, ook de mogelijkheid bestaat er poters heen te exporteeren. Het zou te ver gaan de uitzonderingen op dezen regel hier te behandelen.

Bij de gegeven cijfers gelieve men in aanmerking te nemen, dat niet alleen het ras, maar ook de qualiteit en sorteering in hooge mate invloed hebben op de waardeering in het buitenland. Holle, zieke, kringerige, schurftige knollen zijn steeds zeer ongewenscht, doch ook onvoldoende en te kleine sorteering bederven vaak den handel. De buitenlanders nuttigen de aardappels vaak op andere

wijze dan wij, hebben dientengevolge een andere smaakbeoordeeling. Dikwijls worden kruimige aardappels minder gewaardeerd dan stijf kokende, ja, niet zelden wordt op den vorm meer gelet dan op den smaak. In het algemeen zijn groote, gladde, ovale knollen (± 100 gram en daar boven), als die van Bintje, het meest gewild. Ook Industrie vindt in Duitschland zoowel als in België en Noord Frankrijk waardeering, daarentegen is de Eigenheimer, behalve in het gebied der Middellandsche Zee, nergens recht in trek. In 't algemeen zijn witvleezige aardappels aan 't verliezen tegen de (licht) geelvleezige, slechts in Engeland en in sommige streken van België (Ardennen) en Zwitserland, Oost en Zuid Frankrijk en (Zuid) Duitschland zijn witte nog het meest gewild, hoewel b.v. Engeland ook Eerstelingen en Bintjes koopt.

Verder worden gewoonlijk kleiaardappels geprefereerd boven die van het zand, er zijn echter ook gevallen (o.a. in Duitschland) waar het omgekeerd is. Bijna altijd worden blanke aardappels gevraagd, ook van zand- en dalgronden. Slechts enkele streken koopen gaarne zwarte aardappels van humeuzen grond. De vraag naar roodschillige soorten is veel beperkter dan die naar ongekleurde, hoewel het kan voorkomen, dat plaatselijk een sterke vraag naar roodschillige bestaat.

De Directeur van het
Instituut voor Plantenveredeling,
C. BROEKEMA.

N.B. Overneming van gedeelten van deze rassenlijst is enkel toegestaan onder volledige vermelding (als noot) van: **„Het hier volgende is ontleend aan de Beschrijvende rassenlijst van het Instituut voor Plantenteelt te Wageningen, die verkrijgbaar is bij de N.V. Leiter-Nypels te Maastricht voor f 0.15 in postzegels of overboeking op n. 37754".** Daarmede wordt de verspreiding der rassenlijst bevorderd, hetgeen van algemeen landbouwbelang te achten is. **De Uitg.**

Reglement,

betreffende de erkenning van plantenrassen door het Instituut voor Plantenveredeling, verbonden aan de Landbouwhoogeschool te Wageningen. (Vastgesteld bij beschikking van den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw van 21 October 1924, Directie van den Landbouw, No. 2151, eerste afdeeling; gewijzigd bij beschikking v. d. Min. v. B. Z. & Landb. van 8 Oct. 1929, Dir. v. d. Landb. No. 3261, Afd. I).

Art. 1. Ieder jaar, in de maand Augustus, wordt door het Instituut voor Plantenveredeling te Wageningen een beschrijvende lijst gepubliceerd van plantenrassen, die voor de landbouwpractijk in Nederland van waarde worden geacht. Deze lijst bevat zoowel rassen van Nederlandsche herkomst als die van buitenlandschen oorsprong.
Deze lijst vermeldt tevens de namen en adressen der kweekers en daarmede op verzoek van den kweeker of diens rechtverkrijgenden door het Instituut gelijkgestelde voortkweekers en importeurs.

Art. 2. Ieder deskundige of belangstellende heeft het recht aan het Instituut voorstellen te doen om bepaalde rassen in deze lijst op te nemen of daarvan af te voeren. Daartoe zal telkenjare vóór 1 Juli een concept lijst worden opgemaakt. Dit concept wordt toegezonden aan Rijkslandbouwconsulenten, aan het hoofd van den Plantenziektenkundigen Dienst, aan den directeur van het Rijksproefstation voor zaadcontrôle, aan het Centraal Comité inzake keuring van gewassen en verder aan hen, wier oordeel wordt op prijs gesteld of die er om vragen.

Art. 3. Beproevenswaardige rassen, waarvan echter de waarde voor de teelt nog nader moet blijken, kunnen voorloopig op de lijst worden geplaatst. Behoudens uitzonderingsgevallen, geschiedt voorloopige inschrijving gedurende ten hoogste 3 achtereenvolgende jaren.

Voornaamste bepalingen

inzake

de erkenning van origineel zaad door het Centraal Comité.

Art. 2. Onder origineel zaad wordt verstaan, het door den kweeker of diens rechthebbende in den handel gebrachte zaad van door hem gekweekte of voortgekweekte rassen, die verbouwd zijn op eigen bedrijf of op door het bestuur, op voorstel van de commissie, erkende vermeerderingsbedrijven. Onder rechthebbende wordt verstaan de rechtspersoon, aan wien al het materiaal en al de zich hierop baseerende rechten is overgedragen of overgegaan.

Art. 3. Door de leden worden slechts die origineele zaden van Nederlandsche rassen en van de in Nederland vermeerderde buitenlandsche rassen voor de keuring aangenomen, welke voorzien zijn van het oranjekleurig certificaat van het C. C. Partijen van andere buitenlandsche rassen, welke voorzien zijn van het origineele kweekerscertificaat, worden, voor zoover deze rassen in de laatste beschrijvende rassenlijst van het Instituut voor Plantenveredeling te Wageningen zijn opgenomen of volgens de verklaring van den Directeur van het I. v. P. in de eerstvolgende rassenlijst zullen worden opgenomen, voor de keuringen der leden aangenomen, zoolang niet door het bestuur op voorstel der commissie, bepaalde partijen, met uitsluiting van alle andere, hiervoor worden aangewezen.

Art. 4. Het toezicht op de teelt van origineel zaad wordt alleen toegepast op rassen, welke in de laatste beschrijvende rassenlijst van het Instituut voor Plantenveredeling te Wageningen zijn opgenomen of, volgens verklaring van den Directeur van het I.v.P., in de eerstvolgende rassenlijst zullen worden opgenomen en op rassen, die door het bestuur op voorstel der commissie voor het toezicht worden aangenomen.

Lijst van afstamming, enz.

In de volgende lijst is achter elk ras vermeld (voor zoover bekend) hoe het is ontstaan; de eerste jaartalkolom geeft aan in welk jaar met de veredeling (selectie of kruising) is begonnen; de tweede jaartalkolom geeft het jaar waarin het ras voor 't eerst (c.q. in Nederland) in den handel werd gebracht. De namen van kweekers, enz. vindt men op pag. 82 en volgende.

Indien een ras is ontstaan door kruising, wordt steeds het ras, dat de moederplant heeft geleverd, het eerst vermeld; het vaderras wordt het tweede genoemd; beide zijn verbonden door het teeken ×.

Indien een ras als ouderplant heeft gediend voor een ander in deze lijst opgenomen ras, wordt het nummer van het nieuwe ras tusschen haakjes achter den naam van den ouder vermeld.

Rubriek — nummer — naam en afkomst — kweekings- en handelsjaar

AARDAPPELS

C 322	Albion — Thorbecke × Franschen	1911	1927
B 94	Alpha (461, 462) — Paul Kruger × Preferent	1919	1925
C 429	Bato — Roode Star × Pepo	1923	1928
B 95	Bevelander — Bravo × Preferent	1919	1925
B 68	Bintje — Munsterschen × Franschen	1905	1910
A 490	Blauwe Eigenheimer — Knopmutant uit Eigenheimer		
A 492	Bonte Roode Star — Knopmutant uit Roode Star		
C 480	Concurrent — Kerr's Pink × Triumf	1925	1931
A 31	Eersteling — Early Primrose × King Kidney.		±1900
A 32	Eigenheimer (69, 490) — Blauwe Reuzen × Franschen	1890	1893
C 494	Erdgold — Industrie × Jubel	1921	1928
C 461	Friso — Roode Star × Alpha	1924	1929
C 462	Furore — Roode Star × Alpha	1924	1930
C 148	Ideaal — Epicure × Franschen	1909	1917
A 34	Industrie (494) — Richter's Frühkartoffel × Simson	1892	1900
B 341	Jubileum — Excellent × Monopool	1923	1928
C 97	Monocraat — Favoriet × Paulsen's Ideal . .	1920	1925

Rubriek — nummer — naam en afkomst — kweekings- en handelsjaar			
C 422	Noordeling — Bravo × Jam	1918	1928
C 472	Oostermoersche — Triumf × Cimbal's Neue Imperator	1925	1931
C 344	Populair — Robijn × Monopool	1923	1928
C 149	Present — Landskroon × Franschen	1911	1918
C 151	Robijn (344) — Roode Star × Preferent . . .	1917	1926
A 37	Roode Star (151, 429, 461, 462, 492) — Prof. Wohltmann × Erika	1903	1909
C 474	Standaard — Lieuwe × Franschen	1925	1931
A 36	Thorbecke (322) — Richter's Imperator × Wilhelm Korn	1896	1901
A 69	Triumf (472, 480) — Eigenheimer × Cimbal's Neue Imperator	1917	1921
C 479	Unicum — Ceres × Deodara	1925	1931
C 473	Westbrabander — Zeeuwsche bonte × Energie	1926	1931
A 33	Zeeuwsche blauwe (491) — Onbekend		
A 491	Zeeuwsche bonte (473) — Knopmutant uit Zeeuwsche blauwe		

SUIKERBIETEN

B 511	Hilleshög	1913	1916
B 512	Klein Wanzleben E	1859	1865
B 513	Klein Wanzleben Z	1859	1865
B 510	Kuhn P	1888	1890
B 514	N. E. M. Elite	1919	1920

VOEDERBIETEN

C 442	Agrolis — Selectie uit Deensche Barres Sludstrup	1924	1926
C 441	Barres Strynö VII * — Selectie uit Barres . .	—	1928
C 449	Bruëlis — Barres Sludstrup × Barres Strynö	1918	1928
C 446	Capros — Selectie uit Zeeuwsche landras . .	1921	1925

* De Deensche Barresbieten vormen een groep, waarin geregeld wedstrijden worden gehouden. Voor elken nieuwen wedstrijd wordt het stamzaad aangeduid met een nieuw romeinsch cijfer.

Rubriek — nummer	naam en afkomst — kweekings- en handelsjaar		
B 152	Eureka Groenkraag — Selectie uit 't Fransche ras „Collet vert du Nord"	1912	1926
C 458	Groeningia — Selectie uit een landras . . .	1921	1921
C 448	Hautana — v. Borries Eckendorfer × Friedrichswerter	1922	1929
B 72	Ideal (Kirsche's) — Gele Eckendorfer × Goldgelbe Walze	1890	1896
C 163	Ovana — Halfsuikerbiet × Rheinischer Lanker	1912	1916
C 321	Peragis — Kruising van selecties uit roode Eckendorfer, Tannenkrüger enz.	1918	1928
B 443	Productiva — Selectie uit Deensche Barres Ferritslev	1914	1915
C 445	Smaragd groenkraag — Selectie uit landras .	±1895	±1900
C 459	Statua — Selectie uit gele Eckendorfer . . .	1920	1926
C 320	Teutonia — Flaschenbiet × Barres	1912	1916

BLAUWMAANZAAD

C 318	Boma — Selectie uit handelszaad	1914	1917
B 162	Mansholt's Bl.m.z. — Selectie uit landras . .	1920	1925
C 477	Nobel — Selectie uit landras	1925	1931

BOONEN

A 24	Waalsche Boon (323, 447) — Landras		
C 323	Waalsche Boon Adrie — Selectie uit Friesch landras „Groote Boonen"	1919	1929
C 447	Bierumer Waalsche Boon — Selectie uit landras	1925	1929
A 25	Mansholt's Wierboon — Selectie uit landras	1925	1929
A 26	Paardeboon — Landras		
A 27	Duiveboon (424, 433) — Landras		
B 424	Mimi-duiveboon — Selectie uit Geldersch handelszaad	1920	1928
B 433	Niki-duiveboon — Selectie uit landras	1922	1927
B 302	Aka bruine boon — Stam uit Zeeuwsch landras	1922	1927
B 303	Beka bruine boon — Stam uit Zeeuwsch landras	1922	1927
A 304	Ceka bruine boon — Stam uit Zeeuwsch landras	1922	1928

Rubriek — nummer — naam en afkomst — kweekings- en handelsjaar

C	63	Major bruine boon — Stam uit consumptie-boonen	± 1912	1923

ERWTEN

C	509	Deka Kroonerwt — Selectie uit landras . . .	1926	1931
A	156	Hylkema's Unica erwt — M's gekr. extra korte groene erwt × Wonder van Amerika (?) .	1918	1927
A	21	Mansholt's Kortstroo Groene Erwt (22,430) — Stam uit Zeeuwsche kortstroo groene . .	1891	1895
A	22	Mansholt's gekruiste extra korte gr. erwt (155, 156) — M's Kortstroo groene erwt × Heinemann's Vorbote	1906	1918
B	430	Mansholt's Plukerwt — M's Kortstroo groene erwt × Heinemann's Vorbote	1906	1929
C	155	Mansholt's Corona erwt — M's gekr. extra korte gr. erwt × een langstroo groene erwt	1915	1927
A	106	Koopman's Glory schokker — Stam uit oudere nabouw M's kortstroo schokker	1921	1925
A	23	Mansholt's Kortstroo schokker (90, 106) — Selectie uit Engelsch ras: Harison's Glory .	1901	1905
C	90	Mansholt's Kortstroo vale Capucijner — (Vroege Holl. Cap. × Grauwe stamcap.) × Mansholt's Kortstroo schokker . . .	1914	1924

GERST (W = winter, Z = zomer).

B	160	Bigo (Z) — Stam uit 'n Zeeuwsch landras . .	1920	1924
A	7	Fletumer (Mansholt's) (W.) — Stam uit 4-rijig Groninger landras	1915	1920
A	10	Goudgerst (Svalöf's) (Z) (138) — Stam uit Zweedsch landras	1897	1913
A	8	Mansholt's II (W) — Stam uit 4-rijig Groninger landras	1891	1902
C	73	Min. Ruys (Z) — Stam uit 't Engelsche ras Goldthorpe	1920	1925
A	12	Princesse (Svalöf's) (Z) (450) — Stam uit het Deensche ras Prentice		1897

Rubriek — nummer — naam en afkomst — kweekings- en handelsjaar

C 450	Princesse II (Svalöf's) (Z) — Princessegerst × Chevaliergerst II	1908	1927
C 167	Spratt Archer (Z.) Kruising v. d. Engelsche rassen Spratt- en Archergerst	1908	1914
A 53	Vindicat (W) — Selectie uit Groninger landras	1919	1924
C 138	Zege (Svalöf's) (Z) — Goudgerst × Hannchen	1908	1926

HAVER

B 464	Adelaar (Svalöf's) — v. Lochow's gele × Zegehaver	1914	1929
C 87	Gele (Kirsche's) — Selectie uit Svalöf's Gouden Regenhaver	1909	±1913
A 19	Goudenregen (Svalöf's) (87) — Stam uit Miltonhaver	1892	1903
A 18	Mansholt's H I — Natuurlijke kruising in Deensche Reuzenhaver van Wibolt	1907	1915
A 17	Mansholt's H IIb — Selectie uit een Engelsch ras van Webb	1904	1912
A 16	Mansholt's H III — Svalöf's Zege × Mansholt's Haver II * (of omgekeerd)	1909	1920
C 469	Mansholt's Binder — Selectie uit Carsten's Hafer 3	1925	1931
C 454	Overwinnaarhaver (Dippe's) — Stam uit Zegehaver	1908	1920
B 105	Orion II (Svalöf's) — Ligowo × 0668 (d.i. een selectie uit Meröhaver uit Noord-Noorwegen)	1903	1927
A 20	President (Zwarte) — Landras		±1860
C 85	Record (Hylkema's) — Mansholt's II * × Sval. Zege	1916	1926
B 84	Schlanstedter (Strube's) — Selectie uit Anderbeckerhaver	±1890	±1925
C 79	Ster (Svalöf's) — Zegehaver × Kroonhaver .	1908	1927

* Dit is **niet** M's haver IIb, maar een selectie uit een Oostenrijksch ras: Heraletzer Mittelspäter Hafer.

Rubriek — nummer — naam en afkomst — kweekings- en handelsjaar

A	15	Zege (Svalöf's) (16, 79, 85, 454, 464) — Stam uit Miltonhaver	1892	1900

KANARIEZAAD

A	463	Friesch — Landras		
C	476	Hispano — Selectie uit Spaansch kanariezaad .	1927	1931
A	74	Premier — Selectie uit handelszaad	1919	1923
A	470	Spaansch (476) — Landras		

KARWIJ

C	456	Kistemaker's Volhouden karwij — Stam uit Nrd.-Holl. landras	1924	1930
A	30	Mansholt's Karwij — Stamselectie uit Noord-Hollandsch landras	1902	1908

KLAVER

A	104	Inlandsche witte klaver — Landras		
A	440	Brabantsche roode klaver — Landras		1930
C	484	Gloria roode klaver	1923	1931
A	42	Limburgsche Maasklaver — Landras		1929
A	41	Roosendaalsche roode klaver — Landras . .	1902	1908

KOOLRAPEN

B	437	Agaat — Selectie uit Duitsch landras — Hoffmann's Gele Reuzen	± 1900	1930
B	436	Born's Friesche — Selectie uit landras . . .	± 1865	1928
B	438	Wilhelmsburger Ötoftegaard — Selectie uit Deensch landras		1925
B	455	Witte van Aubigny — Selectie uit Fransch landras		1923

KOOLZAAD

A	28	Mansholt's Hamburger — Selectie uit handelszaad eener Hamburger firma	1895	1899

Rubriek — nummer — naam en afkomst — kweekings- en handelsjaar

MAIS

C 497	Maïs Blanc des Landes — Selectie uit landras.	1829	1931
C 496	Pettender Goldflut — Hongaarsche Putyi × Amerik. Golden Glow	1920	1926
C 451	Virginia paardetand — Landras.		

MOSTERD

B 161	Mansholt's gele — Selectie uit landras . . .	1919	1925

ROGGE (W = winter; Z = zomer.)

B 89	Kroon — Selectie uit nabouw Petkuser winterrogge	1919	1923
B 300	Ottersumsche — Landras, afkomstig uit materiaal van een landras uit Hölm bij Goch (Duitschl.)	1924	1928
A 13	Petkuser W (v. Lochow's) (14, 89) — Selectie uit Pirnaer- en Probsteierrogge	1881	± 1890
A 14	Petkuser Z (v. Lochow's) — Selectie uit Petkuser winterrogge.	1898	1908
B 493	Zeeuwsche — landras		

TARWE

B 44	Algebra — Wilhelmina × Willem I (= Hallet's Victoria × Witte Dikkop)	1903	± 1917
C 118	Batauwe — Essex Bastaard × Geldersche .	1905	1929
C 119	Concurrent — (Willem I × Wilhelmina) × Wilhelmina	1905	1929
A 5	Dikkop III (Mansh's Witte) — Stamselectie uit Witte Dikkop I (= Zeeuwsche × Roode Dikkop)	1910	1914
B 45	Emma — Wilhelmina × Essex Gladkaf . . .	1903	1924
C 471	Extra Kolben zomertarwe II (Svalöf's) — Kolben zomertarwe × lijn no. 0201 uit Emmatarwe	1926	1931

Rubriek — nummer — naam en afkomst — kweekings- en handelsjaar

A 82	v. Hoek Zomertarwe (Mansh's) — Uit een in 1905 door een student in Frankrijk verrichte kruising Japhet zomertarwe × Girondetarwe of omgekeerd	1918	1925
A 2	Imperial IIa (301) — Premier × Wilhelmina .	1903	1917
B 81	Jacob Cats — Wilhelmina × Essex Gladkaf	1905	1924
A 46	Juliana — Wilhelmina × Essex Gladkaf . .	1903	1921
C 495	Kolben zomertarwe (Heine's) — Selectie uit Saumur zomertarwe	1871	1876
C 49	Kruisingsangel — Zuivere lijn no. 48 uit Geldersche Ris × Wilhelmina	1909	1926
C 468	Mansholt's witte zomertarwe — Blé hybride de la Paix × Blé des Alliés	1921	1931
C 425	Robusta — Millioen I × Iduna	1914	1928
C 113	Siegerländer (Krafft's) — Stam uit Siegerländer landras	1900	1917
C 308	Staal (Svalöf's) — Zonnetarwe II × Pantsertarwe I	1914	1927
C 312	Trifolium — Selectie uit Wilhelmina	1912 ±	1918
C 301	Waard en Groet — Stam, geselecteerd uit Imperiaal IIa	1919	1925
C 159	Wageninger — Millioen I × Weibull's Iduna .	1914	1926
A 1	Wilhelmina (2, 44, 45, 46, 49, 119, 212) — Spijktarwe (= Roode Dikkop × Zeeuwsche) × Roode Dikkop	1889	1901

UIEN

B 423	Perijka ui — Selectie uit landras peervormige Rijsburger ui	1922	1928

VLAS

C 325	Bella — Stam uit Friesch witbloei landras . .	1920	1928
C 328	Concordia — Stam uit Friesch witbloei landras	1921	1928
B 330	Concurrent — Stam uit Friesch witbloei landras	1921	1929
B 311	Blenda (Svalöf's) — Selectie uit Zweedsch landras	1918	1926

Rubriek — nummer	naam en afkomst — kweekings- en handelsjaar		
B 153	Excello (Hylkema's) — Selectie uit vlasstammen van het I.v.P.	1919	1927
B 310	Hercules (Svalöf's) — Selectie uit Russisch vlas	1918	1926
B 309	Texala — Stam uit Noord-Hollandsch vlas .	1918	1928
	WIKKEN		
A 91	Negro-wikken — Selectie uit Geldersche wikken	1922	1926
	GRASSEN		
B 307	Hollandia Engelsch raaigras — Selectie uit Lembke's Original Weidelgras	1921	1927
B 499	Svalöf's Victoria Engelsch raaigras	1906	1917
B 500	Hollandia Italiaansch raaigras — Selectie uit wilde planten	1923	1931
B 507	Oldenburgisches Weidelgras — Lolium perenne × Lolium italicum	1920	1924
B 305	Hollandia Westerwoldsch raaigras — Selectie uit handelszaad	1922	1927
B 501	Svalöf's Gloria Timothee	1905	1920
B 503	Beemster veldbeemdgras — Selectie uit een landras, voorkomend in zeer goed oud weiland in de Beemster	1924	1931
B 502	Trynwâlden veldbeemdgras — Selectie uit een landras, voorkomend in zeer goed oud weiland in Friesland	1924	1931
B 508	Svalöf's late beemdlangbloem	1906	1917
B 504	Brabantia robusta roodzwenkgras — Selectie uit wilde planten	1924	1931
B 515	Hollandia roodzwenkgras — Selectie uit zaad van het I.v.P.	1921	1931
B 505	Hollandia hardzwenkgras — Selectie uit zaad van het I.v.P.	1921	1931
B 306	Hollandia hoog zwenkgras — Selectie uit wilde planten	1922	1927
B 506	Brabantia schapegras — Selectie uit wilde planten	1924	1928

1931.

A. Aanbevelenswaardige rassen.

Met vette letters zijn gedrukt de beschrijvingen der rassen, welke onvoorwaardelijk kunnen worden aanbevolen. De met kleinere letter gedrukte worden meer voor bepaalde omstandigheden of onder zekere reserve aanbevolen. Men leze de beschrijvingen.

1. **WILHELMINA TARWE. — † — Kweeker: prof. dr. L. Broekema, oud-hoogleeraar aan de Landbouwhoogeschool, Wageningen. Voortgekweekt door het I.v.P., Wageningen. Het meest verbouwde tarweras in Nederland; krijgt echter in de laatste jaren merkbare concurrentie van verschillende andere rassen. Aanvankelijk fijn ontwikkelend. Voldoende uitstoeling. Middelmatig lang, vrij stevig stroo; matige bladontwikkeling. Bladeren opgericht; aar matig dicht geschakeld, goed gevuld. Korrel middelmatig groot; halfglazig en iets geelachtig. Wintervastheid voor het noorden des lands niet voldoende in strenge winters. Heeft ook te lijden van natte grond. Weerstandsvermogen tegen roestbeschadiging vrij goed. Vooral bij vroeg zaaien vatbaar voor ophiobolus-voetziekte. Verdraagt laat zaaien goed; is zeer laat gezaaid zelfs wintervaster, ze lijdt dan echter vaak meer van roest. In het algemeen geeft vroeggezaaide Wilhelmina de hoogste opbrengst. Productievermogen van korrel en stroo zeer goed.**

2. **IMPERIAAL IIa TARWE. — † — Kweeker: het I.v.P., Wageningen. Uitstoeling voldoende, doch gewoonlijk kleiner dan die van Wilhelmina tarwe. Iets vroeger rijp. Stroo stevig, vrij kort; rijke bladontwikkeling. Aar dicht geschakeld, regelmatig van bouw. Korrel groot, stomp, gevuld, melig, vrij bleek. Wintervastheid voor het noorden des lands niet voldoende in strenge winters. Weerstandsvermogen tegen roest goed. Vatbaar voor voetziekte. Verdraagt laat zaaien. Zaad- en stroo-opbrengst zeer goed.**

5. **MANSHOLT'S WITTE DIKKOP TARWE III. — † — Kweeker: dr. R. J. Mansholt, Westpolder. Wintervast. Stroo tamelijk lang en fijn; bijna even stijf als dat van Wilhelmina. Bladeren smal, lichtgroen. In het voorjaar kruipend. Weinig vatbaar voor roest, wel vatbaar voor stuifbrand en eenigszins voor voetziekte. Aren iets**

spits en fijn. Korrel middelmatig groot, geelwit. Korrelopbrengst goed. Stroo-opbrengst zeer goed.

46. **Julianatarwe** (vroeger W × E P). — † — Kweeker: prof. dr. L. Broekema, oud-hoogleeraar aan de Landbouwhoogeschool, Wageningen. Voortgekweekt door het I.v.P., Wageningen. Stroo stijf, kort, vaak iets ongelijk van lengte; blad in de jeugd recht opgericht. Dichtgeschakelde aar; groote, geelachtige korrel; zaadopbrengst zéér goed, stroo-opbrengst middelmatig. Iets vroeger rijp dan Wilhelmina. Iets minder vatbaar voor roest en voor schot, doch, voor zoover tot heden kon worden waargenomen, sterk vatbaar voor stuifbrand; ook vatbaar voor voetziekte. De verbouw ervan neemt toe. Niet wintervaster dan Wilhelmina. De bakwaarde schijnt beter te zijn.

82. **Mansholt's van Hoek zomertarwe.** — † — Kweeker: dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.). Goed opbrengende zomertarwe met vrij lang en vrij stevig stroo. De roode korrel is groot en gevuld. Het ras stoelt matig uit, schiet iets langzaam op, waardoor men last van onkruid kan krijgen. Aangeraden wordt niet te dun te zaaien. Het vertoonde tot dusverre niet veel roest. Wordt wat minder beschadigd door voetziekte dan de wintertarwes. Weinig last van schot en zaadverlies bij het oogsten. Ontsmetting van het zaaizaad is zeer gewenscht. Hoewel vroeg zaaien de voorkeur verdient, verdraagt het iets laat zaaien. Het kan gebruikt worden als dekvrucht. Rijpingstijd voor zomertarwe aan de late kant, vooral bij sterke stikstofbemesting aanmerkelijk later dan van wintertarwe.

7. MANSHOLT'S FLETUMER WINTERGERST. — † — Kweeker: dr. R. J. Mansholt, Westpolder. Vierrijig. Vrij kort, vrij stevig, fijn stroo, aren tegen de rijping neerbuigend en rood aangeloopen. Soms vatbaar voor roest, doch weinig voor strepenziekte. Zaaizaadontsmetting desniettemin gewenscht. In den herfst kruipend, wintervastheid goed, vroegrijp. Opbrengst korrel zeer goed, korrel goed gevormd, iets fijn. Opbrengst stroo middelmatig. Wordt door sommigen in 't bijzonder aanbevolen als dekvrucht voor klaver. Moet in den herfst tijdig gezaaid worden.

8. **Mansholt's wintergerst II.** — † — Kweeker: J. H. Mansholt. Voortkweeker: dr. R. J. Mansholt, Westpolder. Vierrijig. Wintervast. Middelmatig lang, stevig stroo. Vrij goed bestand tegen strepenziekte. Iets later rijpend dan Fletumer en iets meer bestand tegen roest. Geschikt voor maartegerst. H.L.-gewicht goed; goede korrelopbrengst.

Dit ras is hier te lande grootendeels verdrongen door Fletumer en Vindicat, doch handhaaft zich in de Duitsche Rijnprovincie.

53. **VINDICAT WINTERGERST. — † — Kweeker: het I.v.P., Wageningen. Vierrijige, vroegrijpe wintergerst; goed gevulde, regelmatige aar; stevig, vroeg ontwikkelend, forsch gewas, dat vroeg het land bedekt. Moet niet te dicht gezaaid worden. Weinig vatbaar voor ziekten, hoewel sporadisch stuifbrand voorkomt. Opbrengstvermogen zeer goed, zaad in den handel gewild.**

10. **SVALOF'S GOUDGERST. — † — Kweeker: Zweedsche Zaaizaadvereeniging, Svalöf. Tweerijige zomergerst. Bedekt den grond vroeg; stroo kort, fijn, doch tamelijk stevig; opbrengst en qualiteit lijden betrekkelijk weinig door legeren tengevolge van zware ontwikkeling. In sommige jaren sterk door roest aangetast, ook strepenziekte komt voor, evenals stuifbrand; zaaizaadontsmetting zeer aan te bevelen. De aren zijn betrekkelijk dicht geschakeld. De kleur van het gewas maakt even voor en bij de rijping een goudbruinen indruk. De kafnaalden (niet echter de korrels) vallen gemakkelijk af. De korrel is klein, goed gevormd, fijn gerimpeld, munt echter niet uit door brouwkwaliteit. Productievermogen en H.L.-gewicht zeer goed. Rijpt ongeveer een week eerder dan Princessegerst. Het meest verbouwde zomergerstras in ons land. Verbreidt zich in de laatste jaren ook op goeden zandgrond. Goede kalktoestand vereischt.**

12. **Svalöf's Princessegerst.** — † — Kweeker: Zweedsche Zaaizaadvereeniging, Svalöf. Tweerijige zomergerst; stroo middelmatig lang, hoog bebladerd, vrij slap. Korrel middelgroot en fijn gerimpeld. Rijpt een week later dan Goudgerst en heeft iets minder te lijden van roest. Heet in de nabijheid der zee minder last te hebben van zaadverlies door harden wind, wegens vroegtijdige legering. Door sterke bladontwikkeling goede onkruidverstikker. Bij proeven, in 1928 en 1929 genomen, bleek de brouwkwaliteit van Princessegerst zeer goed, terwijl ze in zaadopbrengst, behalve in natte jaren, vrijwel tegen alle andere rassen kan concurreeren en een hooge stroo-opbrengst levert. Dit ras wordt niet vervangen door Princessegerst II, zooals het vorig jaar was aangekondigd.

13. **VON LOCHOW'S PETKUSER WINTERROGGE. — † — Kweeker: F. von Lochow, Petkus. Voortkweeker: Kommanditgesell-**

schaft F. von Lochow, Petkus. Stroo vrij stevig, middelmatig lang. Wintervastheid zeer goed. Uitstoeling goed. Niet erg vatbaar voor roest, wel echter voor aaltjesziekte en ook voor Leptosphaeria-voetziekte. Aar vierkant, dicht geschakeld, bij rijping iets neergebogen. Korrel- en stroo-opbrengst zeer goed. Korrels gevuld, grijsgroen. Het meest verbouwde roggeras in ons land, dat ook op de interprovinciale proefvelden 1926-30 den besten indruk maakte.

14. **von Lochow's Petkuser zomerrogge.** Kweeker: F. von Lochow, Petkus. Voortkweeker: Kommanditgesellschaft F. von Lochow, Petkus. Uitstoeling vrij goed. Stroo vrij lang, vrij stevig. Korrelopbrengst kan in gunstige omstandigheden die van de winterrogge nabijkomen. Kleur korrels grijsgroen. Rijpt ongeveer 7-10 dagen na Petkuser winterrogge.

15. **SVALOF'S ZEGEHAVER. — † — Kweeker: Zweedsche Zaaizaadvereeniging, Svalöf. Pluim tamelijk stijf en klein, doch dicht bezet; pakjes dragen sporadisch kafnaalden. Forsche, matig stevige, vrij lange bladrijke halm, vroegrijp. Korrel roomwit, dik, kort, stomppuntig, goed gevuld. Hoog H.L.-gewicht. Zeer goed productievermogen. Vooral geschikt voor klei- en zavelgronden en ook voor zand- en dalgronden met goeden kalk- en bemestingstoestand. Meest verbouwde haverras in ons land.**

16. **MANSHOLT'S HAVER III.* — † — Kweeker: J. H. Mansholt. Voortkweeker: dr. R. J. Mansholt, Westpolder. Stroo kort en stijf; geen groote bladontwikkeling. Korte, goed gevulde, witte korrels, iets kleiner dan die van Zegehaver. Hoog H.L.-gewicht. Korrelopbrengst onder geschikte omstandigheden zeer goed, niet minder dan Zege. Aan te bevelen voor zware gronden in uitstekende conditie, waar andere haverrassen gevaar voor legering loopen, alsmede voor dekvrucht. Op minder vruchtbare gronden soms te geringe bodembedekking, waardoor het onkruid zich sterker kan ontwikkelen. Rijpt ongeveer tegelijk met Zegehaver. De verbouw van dit ras breidt zich in de laatste jaren uit.**

17. **Mansholt's haver IIb.** — † — Kweeker: dr. R. J. Mansholt, Westpolder. In vergelijking met Zegehaver is het stroo matig lang,

* Hoewel dit ras speciaal voor de zware gronden aanbevolen wordt, is 't wegens zijn zeer goede hoedanigheden met vette letter gedrukt.

stevig. Pluim vrij los gebouwd. Korrel lang, iets minder goed gevuld, kleur wit, vaak echter minder blank bij ongunstige weersgesteldheid. H.L.-gewicht iets minder dan van Zegehaver. Opbrengstvermogen, mede blijkens de interprovinciale proefvelden, ongeveer even groot. Rijpt een paar dagen eerder dan Zegehaver. De kweeker overweegt dit ras terug te trekken en stelt geen origineel zaad meer beschikbaar. Het ras zal vermoedelijk het volgend jaar worden afgevoerd.

18. **Mansholt's haver I.** — † — Kweeker: dr. R. J. Mansholt, Westpolder. Stroo matig lang, stevig en bladrijk. Korrel hooggeel, iets grooter dan die van Goudenregenhaver. Dun van bast; nog al eens gepelde korrels. Goed H.L.-gewicht. Bij slecht weer schijnt de kiemkracht sterker achteruit te gaan dan bij andere rassen. Opbrengstvermogen goed. Rijpt iets later dan Goudenregen, waarmede het ras in het algemeen wel kan concurreeren.

19. **Svalöf's Goudenregenhaver.** — † — Kweeker: Zweedsche Zaaizaadvereeniging, Svalöf. Stroo fijn, doch elastisch. Rijpingstijd middelmatig vroeg. Korrel klein, hooggeel; laag bastgehalte. Productievermogen goed. Hoog H.L.-gewicht. Geschikt voor zandgronden, doch de verbouw neemt af. Dit ras wordt thans vervangen door een kruising met Zegehaver, genaamd Goudenregen II (465). Deze moet zich van Goudenregen onderscheiden door iets zwaardere korrel.

20. **Zwarte Presidenthaver** (landras). De vroegst rijpende haver die hier te lande verbouwd wordt; ongeveer tegelijk met rogge rijp. Matig korrel- en H.L.-gewicht. Middelmatig lang, vrij slap stroo. De korrels zitten vrij los in de pluim. Zeer geschikt voor ontginningen (ev. zand- en veengronden), omdat deze haver veel minder gevoelig is voor ontginningsziekte en lagen kalktoestand dan de bekende witte haverrassen, waarbij ze op betere gronden in productievermogen ten achter staat. Door den Veenkolonialen Boerenbond worden speciale maatregelen genomen om dit landras zuiver in stand te houden.

74. **Premier kanariezaad.** — † — Kweeker: prof. ir. C. Broekema, Wageningen. Voortkweeker: Joh. Buiskool, Winschoter Oostereinde. Komt veel overeen met Friesch kanariezaad (463), doch ontwikkelt en rijpt iets vroeger en gelijkmatiger. Koppen iets grooter, zaad een weinig grover.

463. **Friesch kanariezaad.** Landras, dat onder toezicht van de Friesche Mij. v. L. wordt in stand gehouden bij G. J. Anema te Dongjum.

470. **Spaansch kanariezaad.** — † — Wordt als landras voortgekweekt door dr. R. J. Mansholt te Westpolder (Ulrum). Ontwikkelt en

rijpt vroeger dan het Friesche landras. Opbrengst goed. Korrel grooter dan die van het Friesche zoodat iets meer zaaizaad noodig is. Soms iets hooger geprijsd. Moet voorzichtig gedorschen worden daar anders het zaad gemakkelijk pelt, waardoor de waarde daalt. Uit dit landras wordt door E. Diekhuis te Oldehove een zuivere stam gekweekt (zie rubriek C).

21. **MANSHOLT'S KORTSTROO GROENE ERWT. — † — Kweeker: J. H. Mansholt. Voortkweeker: dr. R. J. Mansholt, Westpolder. Middelmatig kort stroo, van gelijkmatige lengte; bloeitijd middelmatig vroeg; opbrengstvermogen goed, vrij wat stroo; mooie, matig groote erwt. Mogelijk zal dit ras in 1932 door een ander worden vervangen.**

22. **MANSHOLT'S GEKRUISTE EXTRA KORTE GROENE ERWT. — † — Kweeker: dr. R. J. Mansholt, Westpolder. Kort, veerkrachtig, in den top gerankt stroo. Bloeit eenige dagen eerder dan Mansholt's kortstroo groene erwt, is eerder afgebloeid en rijpt gelijkmatiger af. De peulen zitten meest in den top. Erwt grooter, doch minder zuiver rond, hetgeen een bezwaar voor machinaal lezen is. Geschikt voor de groene pluk voor conservenfabrieken. Vereischt meer zaaizaad, vertoont weinig ascochyta doch is iets gevoeliger voor slecht oogstweer dan Mansholt's kortstroo groene erwt, doordat de peulen eerder openspringen. Opbrengstvermogen zeer goed. Zeer geschikt op vruchtbare, onkruidvrije gronden.**

156. **HYLKEMA'S UNICA ERWT. — † — Kweeker: P. J. Hylkema, Mensingeweer. Groene, vroeg, snel en gelijkmatig bloeiende erwt met zeer kort, stevig, niet altijd regelmatig bezakkend, stroo en hooge opbrengst. Vereischt schoon land. Sterk gewas, hoog dragend, wat niet belet dat in natte zomers de peulen lijden van aanraking met den grond. Iets vatbaar voor ascochyta. Zaad voldoende rond, iets klein en geneigd tot verbleeken, wat de handelswaarde benadeelt. Door meerderen wordt aanbevolen dit ras dichter te zaaien en kleinere rijenafstand te geven dan gewone kortstroo erwten.**

23. **MANSHOLT'S KORTSTROO SCHOKKER ERWT. — † — Kweeker: dr. R. J. Mansholt. Westpolder. Stroo iets langer dan dat van Mansholt's kortstroo groene erwt. Erwten groot en kantig. Sporadisch komen enkele ronde en minder kantige zaden voor; deze**

ronde zaden geven echter weer planten met normale schokkererwten. Opbrengst goed, doch kleiner dan die van Mansholt's groeneerwtenrassen. Vatbaar voor ascochyta.

106. **Koopman's Glory schokker erwt.** — ± — Kweeker: Ir. C. Koopman, Zierikzee. Lijkt veel op Mansholt's kortstroo schokkererwt, maar heeft mogelijk iets steviger stroo, vroeger bloei en hoogere peulaanzetting.

304. **Ceka bruine boon.** — ± — Kweeker: ir. C. Koopman, Zierikzee. Middelmatig groote, lange boon. Rijpt later dan Beka. Wordt weinig of niet aangetast door colletotrichum en is resistent tegen de vetvlekkenziekte. Hooge opbrengst, lang stroo, bloeit vrij vroeg en in den top. Vindt snel verbreiding. Voor de grootcultuur geschikt.

24.* **Waalsche boonen.** Behalve het landras, dat vooral in Friesland en Groningen wordt verbouwd onder verschillende namen, als Waalsche boon, tuinboon, groote boon, platte boon, zijn thans ook twee gekweekte stammen verkrijgbaar (zie rubriek C).

25.* **Mansholt's wierboon.** — ± — Kweeker: J. H. Mansholt. Voortkweeker: dr. R. J. Mansholt, Westpolder. Grootte der boon tusschen die van Waalsche boon en paardeboon; vrij plat. Stroo vrij kort en stevig; lage peulaanzetting. Staat op geschikte gronden in opbrengst boven de paardeboon.

26.* **Paardeboonen** (landrassen).

27.* **Duiveboonen.** Behalve het landras zijn beschikbaar twee, in rubriek B genoemde, selecties daaruit.

91. **Negro wikken.** Kweeker: ir. C. Koopman, Zierikzee. Groot, zwart zaad, veel bladontwikkeling, goede massa opbrengst.

28. **MANSHOLT'S HAMBURGER KOOLZAAD.** — ± — **Kweeker: dr. R. J. Mansholt, Westpolder. Egaal kort stroo, vroegrijp; bloem**

---

* De vier boonensoorten vertoonen in meerdere eigenschappen in de genoemde volgorde een stijgende of dalende reeks. De Waalsche boon heeft de grootste en de platste zaden, het geringste aantal peulen, de laagste peulaanzetting, de kleinste stroolengte, de lichtste bloemkleur, vroegste bloei- en rijpingstijd. De grenzen tusschen de vier soorten zijn niet scherp; bovendien wordt de scheiding in verschillende provincies verschillend getrokken, vooral wat de paardeboonen betreft. Waalsche en wierboonen worden uitsluitend op kleigrond verbouwd.

lichtgeel. Korrel vrij klein. Geeft gedurende meerdere jaren opslag, vooral in droge jaren. Op lichte grond kan dit kwaad worden beperkt door de stoppel niet direct te ploegen maar te eggen. Opbrengstvermogen zeer goed. Dit ras wordt thans algemeen verbouwd.

30. **Mansholt's karwij.** — † — Kweeker: dr. R. J. Mansholt, Westpolder. Iets later rijpend dan het landras; opbrengstvermogen goed.

161. **MANSHOLT'S GELE MOSTERD.** — † — **Kweeker: dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.). Egaal gewas, goede opbrengst, goede kwaliteit; stroo korter dan van gewone gele mosterd en zeer stevig.**

31. **EERSTELING AARDAPPEL. (Synoniem Schotsche muis, Engelsche naam: Duke of York). Uit Schotland ingevoerd als „Midlothian early". De meest algemeen verbouwde vroege aardappel in ons land. Zeer vroege, geelvleezige export- en consumptieaardappel. Mooi gevormde, langwerpige knollen. Vatbaar voor phytophthora, ook in de knol, vatbaar voor kringerigheid, schurft, rhizoctonia, stippelstreep- en wratziekte; in streken waar ze gewoonlijk vroeg gedolven wordt, heeft ze van bladrol en mozaïek weinig te lijden. Matige bladontwikkeling. Opbrengstvermogen goed. Het pootgoed eischt bij de bewaring groote zorg. Na spruitverlies ontstaan bij ongunstige bewaring en groeiomstandigheden (koude grond) gemakkelijk „onderzeeërs".**

32. **EIGENHEIMER AARDAPPEL.** — † — **Kweeker: G. Veenhuizen, Sappemeer. Geelvleezige, middelvroege, vroeg ontwikkelende en vroeg rooibare goede doch vlug uitloopende consumptie-aardappel, die ook als fabrieksaardappel gebruikt wordt; hoog productievermogen en zeer goed zetmeelgehalte. Voor export niet recht gewild. Vatbaar voor phytophthora (vooral in de knollen), voor schurft, kringerigheid en wratziekte, zeer vatbaar voor mozaïekziekte, die slecht door dit ras wordt verdragen. Bladrolziekte komt sporadisch voor. Wordt op alle grondsoorten algemeen verbouwd. Vooral voor zand- en veenstreken is een geregelde aankoop van te velde goedgekeurd pootgoed noodzakelijk.**

490. De **Blauwe Eigenheimer** (knopvariatie) onderscheidt zich van de gewone Eigenheimer door de blauwe kleur der schil en kleiner blad. Volgens sommigen is ze minder productief dan gele, bovendien meer

vatbaar voor phytophthora in de knol en moeilijker ziektevrij te telen. Als vroege blauwe aardappel gewaardeerd in de Hollandsche steden.

33. **Zeeuwsche blauwe aardappel.** Kweeker onbekend. (Werd, volgens sommigen, in de zeventiger jaren met een scheepslading maïs ingevoerd; is echter, volgens anderen, reeds veel eerder in Zeeland verbouwd). Lichtgeelvleezige consumptieaardappel met blauwe schil. In onze groote steden zeer gewaardeerd als eetaardappel. Opbrengstvermogen minder hoog dan van Eigenheimer. Knollen duurzaam. Middelmatige bladontwikkeling. Sterk vatbaar voor phytophthora, zoowel in het loof als in de knol;* vatbaar voor mozaïekziekte, kringerigheid en wratziekte, matig vatbaar voor bladrol. Wordt bijna uitsluitend op kleigrond, bij voorkeur op lichtere, verbouwd. Men zij voorzichtig met het plaatsen van voor stippelstreepziekte vatbare rassen (bijv. Eersteling) naast Zeeuwsche blauwe.**

491. De **Zeeuwsche Bonte** is een knopvariatie uit Zeeuwsche blauwe en komt daarmede in hoofdzaak overeen. De knolvorm is

---

* Door J. van 't Westeinde te Nieuwdorp (Z.) is een knopvariatie gevonden, die zeer weinig vatbaar schijnt te zijn voor Phytophthora in de knol.

** Meer en meer blijkt, dat bepaalde rassen door bepaalde ziekten zijn aangetast, zonder dat dit nochtans door opvallende verschijnselen aan het licht behoeft te treden. Evenals de reeds vroeger bekende overbrenging van stippelstreepziekte van schijnbaar gezonde Zeeuwsche Blauwen en Thorbecke op Eerstelingen en andere rassen plaats heeft, kunnen zgn. „lichte" vormen van Industrie, Roode Star, Thorbecke, Triumf en Kampioen, die van de lichte mozaïekziekte, waarmee ze behept zijn, weinig te lijden hebben, deze ziekte gemakkelijk overbrengen op rassen, die, wanneer ze er door worden aangetast, een sterk ziektebeeld vertoonen, bijv. Eigenheimer, Bravo, Eersteling en Robijn. Het is waarschijnlijk, dat dergelijke besmettingen vaker voorkomen dan men vermoedt, zoodat het in het algemeen aanbeveling verdient om bij de selectie verschillende rassen zoo ver mogelijk uit elkaars nabijheid te houden.

Nog moet worden opgemerkt, dat, waar in deze rassenlijst de mozaïekziekten eenvoudigheidshalve slechts worden onderscheiden in licht en grof mozaïek, in werkelijkheid het aantal vormen van mozaïekziekte veel grooter is, en dat een schijnbaar lichte vorm bij het eene ras een meer boosaardigen vorm der ziekte bij een ander ras te voorschijn kan roepen.

iets minder mooi en volgens sommigen is ze minder goed houdbaar maar beter van smaak.

34. **Industrie aardappel.** Kweeker: von Modrow, Gwisdzyn, Neumark, Westpruisen. Licht geelvleezige, vrij late eetaardappel, vooral geschikt voor export naar Duitschland en België. Hooge opbrengst, laag zetmeelgehalte; duurzaam; iets minder vatbaar voor Phytophthora dan Eigenheimer; vatbaar voor mozaïekziekte, bladrol en wratziekte, eenigszins vatbaar voor schurft, stippel-streep en kringerigheid; lijdt van nat weer in den herfst. Wordt hoofdzakelijk in onze zuidelijke provincies verbouwd, doch verovert ook een plaats in meer noordelijke streken waar men pootgoed produceert. Flinke, stevige loofontwikkeling. De lichte vorm van mozaïekziekte („licht type") schijnt de opbrengst niet noemenswaard te benadeelen. Het lichte type is gemakkelijker op peil te houden dan het donkere, dat zeer vaak door mozaïek wordt aangetast.

36. **THORBECKE AARDAPPEL. — † — Kweeker: G. Veenhuizen, Sappemeer. Veel verbouwde, witvleezige fabrieksaardappel met groote, lange, onregelmatige kollen; hoog productievermogen; hoog zetmeelgehalte. Eenigermate vatbaar voor phytophthora, waardoor ook de duurzaamheid lijdt, ook voor roodrot en aucubabont, weinig vatbaar voor kringerigheid. Vatbaar voor bladrol, mozaïekziekte en wratziekte. Ze wordt in de oudere veenkoloniën veelvuldig door rhizoctonia aangetast, hoewel niet gezegd kan worden dat het ras daarvoor speciaal vatbaar is. Gemakkelijk te rooien; stevig, matig dekkend loof.**

37. **Roode Star aardappel.** — † — Kweeker: G. Veenhuizen, Sappemeer. Geelvleezige, late consumptieaardappel. Onder gunstige omstandigheden hoog productievermogen; duurzaam. Vlugge loofontwikkeling; vertoont veelvuldig lichte mozaïekvlekjes, die echter het productievermogen weinig schijnen te schaden. Er komt echter ook aantasting door grof mozaïek voor, die wel schadelijk is. Vatbaar voor bladrol, pseudo-netnecrose en zwartbeenigheid, weinig vatbaar voor wratziekte, schurft, phytophthora en voor roodrot (phytophthora erythroseptica), zeer vatbaar voor rhizoctonia en voor kringerigheid. Resistent tegen aaltjesziekte. Wordt op alle grondsoorten verbouwd, vooral op zandgronden, hoewel ze daar meermalen aan droogte en kringerigheid lijdt en, ook wat de opbrengst betreft, niet aan alle eischen voldoet. Weinig in de Veenkoloniën; zetmeelgehalte overigens hoog. Niet geschikt voor stijve gronden.

492. In de laatste jaren wordt sporadisch de **Bonte Roode Star** (knopvariatie met gevlekte schil) verbouwd.

69. **Triumf aardappel.** — † — Kweeker: H. B. Veerkamp, Nieuwe-Compagnie. Middelmatig hoog, bij niet te zware stikstofbemesting voldoend stevig loof, dat vlug ontwikkelt en den bodem goed bedekt. Middelvroeg rijp, ongeveer een week na Eigenheimer. Zoo goed als onvatbaar voor wratziekte, weinig vatbaar voor bladrol, grof mozaïek en voor kringerigheid of vurigheid in de knollen; tamelijk vatbaar voor licht mozaïek, zwartbeenigheid, roodrot en aucubabont (dit laatste een weinig schadelijke eigenschap). De vatbaarheid voor de gewone aardappelziekte (Phytophthora) in loof en knollen is minder dan bij de Eigenheimer. Opbrengstvermogen zeer goed. Knollen zeer regelmatig van vorm, rond, betrekkelijk weinige en ondiepe oogen. Vleeschkleur geelwit. Smaak vrij goed tot goed, iets flauw; duurzaam. Over 't algemeen: aardappel met veel uitmuntende eigenschappen, doch voor de binnenlandsche consumptie wegens de lichte vleeschkleur niet recht gewild. Voor fabrieksaardappel ondanks wat te laag zetmeelgehalte nog bruikbaar. Voor export geschikt.

Inlandsche Roode klaver. Deze wordt zuiver gewonnen onder contrôle van het Centraal Comité inzake keuring van gewassen en het Rijkslandbouwproefstation voor zaadcontrôle, door onderstaande vereenigingen. Deze nemen steeds zaaizaad van de beste eigen velden.

41.* **Roosendaalsche Roode klaver.** — † — Aan de vereeniging „de Klaverbloem" te Roosendaal is het recht toegekend onder plombe van het R.L.P.S.v.Z. origineel zaad van dit landras in den handel te brengen, dat voorzien is van het oranje certificaat van het C.C.

42.* **Limburgsche Maasklaver.** — † — De Limburgsche Land- en Tuinbouwbond te Roermond (L.L.T.B.) is op dezelfde wijze gerechtigd origineel zaad van dit landras in den handel te brengen.

---

* In het algemeen verdient inlandsche klaver, o.a. omdat ze een betere tweede snede geeft, boven buitenlandsche de voorkeur, niettegenstaande de vaak minder mooie kwaliteit en den noodzakelijk hoogeren prijs van het zaad. De aanduiding „inlandsch", „Brabantsch" etc. wordt nog al eens ten onrechte gebruikt. Garantie voor inlandsche afkomst wordt verkregen door de herkomst-contrôle der keuringsdiensten. De keuringen hebben verder hoofdzakelijk betrekking op het voorkomen van zaadonkruiden en op de gebruikswaarde van het zaad.

440.* **Brabantsche Roode klaver.** — † — Origineel zaaizaad hiervan wordt afgeleverd door den Noordbrabantsch Christelijken Boerenbond (N.C.B.) te Tilburg.

104.* **Inlandsche Witte klaver.** Tot dusver wordt hiervan alleen het landras op stam en op partij gekeurd.

Een boek voor iederen ontwikkelden landbouwer!

HANDBOEK VOOR FOKKERIJ EN PLANTENTEELT,

populair-wetenschappelijk geschreven door **dr. A. L. Hagedoorn.** Op 172 groote pag., ruim gedrukt op goed papier, worden in 28 hoofdstukken behandeld: 1. **Voorbericht.** 2. **Inleiding.** 3. **Huisdieren en cultuurplanten.** 4. **Ontwikkeling van plant en dier.** 5. **Erfelijkheid.** 6. **De wet van Mendel.** 7. **Variatie.** 8. **Zuiverheid.** 9. **Kruising.** 10. **Soorten, rassen en variëteiten.** 11. **Teeltkeuze.** 12. **Aanpassing van landsoorten en kultuurrassen.** 13. **Geslachtsvererving.** 14. **Correlatie.** 15. **Ziekteresistentie.** 16. **Inteelt en bloedverversching.** 17. **Het maken van nieuwe rassen.** 18. **Overheidsbemoeiing.** 19. **Proefstations.** 20. **Tentoonstellingen en wedstrijden.** 21. **Proefparing.** 22. **Verdringingskruising.** 23. **Vruchtbaarheid.** 24. **Stamboeken.** 25. **De teelt van pluimvee.** 26. **Vegetatief vermeerderde planten.** 27. **Zelfbestuivende planten.** 28. **Kruisbestuivende planten.** Dit boek is bedoeld als **een wegwijzer voor allen, die van dit zeer belangrijke onderdeel der nieuwere landbouwwetenschap een goed inzicht willen verkrijgen.** De prijs bedraagt f 2, geb. f 3.

B. Beproevenswaardige rassen.

44. **ALGEBRA TARWE. — † — Kweeker: prof. dr. L. Broekema, oud-hoogleeraar aan de landbouwhoogeschool, Wageningen. Voortgekweekt door het I.v.P., Wageningen. Bladrijk, kan soms te geil worden, overigens voldoend stevig stroo; groote gevulde korrel van goede kwaliteit; opbrengst, wintervastheid en weerstandsvermogen tegen roest ongeveer als van Wilhelmina, meer stroo. Iets later rijp. Enkele malen werd uitvallen van korrels waargenomen, ook schot.**

45. **Emma tarwe.** — † — Kweeker: prof. dr. L. Broekema, oud-hoogleeraar aan de landbouwhoogeschool te Wageningen. Voortgekweekt door 't I.v.P., Wageningen. Rijpt vroeg; vrij stevig, buigzaam stroo, iets fijner en korter dan van Wilhelmina-tarwe. Niet zeer vatbaar voor roest, wel voor stuifbrand en korrelverlies, eenigszins weerstand biedend aan voetziekte. Korrel groot, goed gevuld, rond en blank. Enkele malen gaf ook verbouw op zandgrond goede uitkomsten.

81. **JACOB CATS TARWE. — † — Kweeker: prof. dr. L. Broekema, oud-hoogleeraar aan de landbouwhoogeschool te Wageningen. Voortkweeker: ir. C. Koopman, Zierikzee. Dit ras verovert hier en daar terrein. De korrelkwaliteit overtreft die der Wilhelmina; de opbrengst is ongeveer gelijk. Stroo iets langer en iets minder stevig. Is in den winter 1928-'29 iets sterker gebleken dan Wilhelmina; bakwaarde vermoedelijk iets beter. Iets minder vatbaar voor roest, vatbaar voor voetziekte en eenigszins voor stuifbrand.**

425. **ROBUSTA TARWE. — † — Kweeker: prof. ir. H. K. H. A. Mayer Gmelin, hoogleeraar aan de landbouwhoogeschool te Wageningen. Stroo kort, dik en stijf, doch niet elastisch. Matige uitstoeling, waardoor iets dichter zaaien gewenscht is. Mooi donker blad. Korrel wit, vrij groot; regelmatige gedrongen aar. Gemakkelijk te dorschen. Korrelverlies niet uitgesloten. Lijdt soms van roest. Is in 1928-1929 zeer wintervast gebleken.**

49. **Kruisingsangeltarwe.** — † — Kweeker: prof. ir. H. K. H. A. Mayer Gmelin, Hoogleeraar aan de landbouwhoogeschool te Wageningen. Gebaarde wintertarwe met wit kaf en witte eenigszins langwerpige korrel, vermoedelijk vrij goede bakwaarde. Behoorlijke zaadopbrengst, veel stroo. Voldoende wintervast. Stroo matig stevig. Bij het in aar schieten blijven verscheidene aren met de kafnaalden in de scheede haken, hetgeen zich gewoonlijk herstelt, doch soms tot

knikken en afbreken leidt. Kan beproefd worden op plaatsen waar veel musschenschade voorkomt, o.a. op zandgrond. Zit bij het dorschen vast in het kaf, zoodat goed uitrijpen gewenscht is.

113. **Krafft's Siegerländer tarwe.** Kweeker: C. Krafft, Buir, Duitschland. Roode tarwe met rood kaf. Ontwikkelt zich vlug, stoelt matig uit en is vroeg rijp. Tamelijk goed weerstandsvermogen tegen roest. Verliest vrij gemakkelijk zaad en wordt vrij sterk door musschen aangevallen, vatbaar voor voetziekte. Vindt in de laatste jaren in Limburg ook op zandgronden algemeen verbreiding. Aan te bevelen voor proefneming op löss en goeden zandgrond, speciaal waar men zelf brood bakt, daar de bakwaarde goed schijnt te zijn. Blijft op zwaardere gronden in productievermogen en stevigheid van stroo achter bij de Wilhelmina groep. De uniformiteit laat te wenschen over. Kan nog in het vroege voorjaar gezaaid worden.

160. **BIGO ZOMERGERST. — † — Kweeker: Ir. C. Stevens, rijkslandbouwconsulent te Goes. Voortkweeker: A. Dommisse, Biggekerke. Vierrijig. Groote, lange, voor een deel te smalle korrels, geen hoog H.L.-gewicht. Bladrijk, vrij lang, iets slap stroo. Stoelt sterk uit, zoodat de hoeveelheid zaaizaad betrekkelijk klein kan worden genomen; volgens mededeeling van den kweeker is onder gunstige omstandigheden 65 à 75 K.G. per H.A. voldoende. Opbrengstvermogen zeer goed, vooral aan stroo. Op zandgrond minder dan Goudgerst, wordt daar te slap. Rijpt iets later dan Goudgerst, minder vatbaar voor roest, wel voor stuifbrand en strepenziekte, verliest niet gemakkelijk zaad.**

450. **Svalöf's Princessegerst II.** Kweeker: Zweedsche Zaaizaadvereeniging, Svalöf. Verschilt van Princessegerst door een iets hoogere korrelopbrengst en iets stijver stroo. De Nederlandsche ervaringen zijn weinig talrijk, maar wijzen slechts ten deele in dezelfde richting. Vatbaar voor roest. Dit ras was bestemd om de Princessegerst te vervangen, doch, gezien de goede brouwqualiteit der oude Princessegerst heeft Svalöf besloten Princesse II terug te trekken.

89. **Kroonrogge.** — † — Kweeker: Ir. J. Heemstra, Rijkstuinbouwconsulent, Groningen. Stroo steviger dan dat van Petkuser rogge, waarom dit ras door den kweeker wordt aanbevolen voor vruchtbare gronden. In den aanvang iets zwak ontwikkelend. Vatbaar voor aaltjesziekte. Opbrengst op zandgrond gewoonlijk iets beneden Petkuser, op klei soms daar boven.

300. **Ottersumsche rogge** (landras). — † — Deze rogge wordt alleen ter beproeving aanbevolen op gronden die sterk besmet zijn met 't stengelaaltje. Snel ontwikkelend (daardoor ook geschikt voor snijrogge). Vroegrijp; slap, weinig bladrijk stroo; lange, wat schaardige aren, veel bruine korrels. Verdraagt, in tegenstelling met alle hier bekende rassen, de aaltjesziekte redelijk goed. Aanbevolen wordt niet te vroeg en niet te dicht te zaaien of te sterk met stikstof te bemesten, wegens gevaar voor te groote bladontwikkeling en legeren. Door den Limb. Land- en Tuinbouwbond wordt thans zorg gedragen voor de zuivere instandhouding van dit ras, dat tevens door selectie wordt verbeterd.

493. **Zeeuwsche rogge.** — † — Dit landras is in Zeeland verdwenen doch in noordelijk Groningen heeft het zich gehandhaafd. Het kan daar tegen de Petkuser concurreeren en onderscheidt zich door goede bakeigenschappen. De korrel is bruinachtig. Onder toezicht van de Gron. Mij. van Landbouw wordt het in stand gehouden door C. Reinders te Warfum.

105. **Svalöf's Orion haver II.** Kweeker: Zweedsche Zaaizaadvereeniging, Svalöf. In vergelijking met Zwarte Presidenthaver iets later opschietend, doch bijna tegelijk rijp. Steviger, langer en grover stroo, korrels dikker en beter vastzittend. Soms hoogere zaadopbrengst, doch niet altijd. Bezit geen bijzonder weerstandsvermogen tegen ontginningsziekte. In het voorjaar gevoelig voor koud weer. Heeft de President haver slechts gedeeltelijk kunnen verdringen, vindt echter ook op kleigrond hier en daar verspreiding. Geschikt als dekvrucht.

84. Strube's Schlanstedter haver. Kweeker: F. Strube, Schlanstedt. Hooge opbrengst, stroo vrij stevig en vrij lang; geschikt voor betere gronden. Rijpt met Zege. Korrel vol, geelachtig wit. Heeft, wat opbrengst betreft, op de interprovinciale oriënteeringsproefvelden 1927 tot 1929 een gunstigen indruk gemaakt, doch in de practijk nog weinig verbreiding gekregen.

79. SVALÖF'S STERHAVER. Kweeker: Zweedsche Zaaizaadvereeniging, Svalöf. Stevig stroo, tamelijk kort; rijpt iets vroeger dan Zege. Korrel wit, tamelijk kort, breed en vol. Productievermogen blijkens de interprovinciale proefvelden zeer goed; in de practijk nog niet zeer verbreid.

464. **Svalöfs Adelaar haver.** Kweeker: Zweedsche zaaizaadvereeniging te Svalöf. Geelwitte haver met vrij kort, stevig stroo, tijdig rijp,

vertoont dan een goudbruine tint. Korrel iets smal, geneigd tot schot. Op de interprovinciale proefvelden 1930 hooge opbrengst en in de practijk veelal gunstig beoordeeld.

430. **MANSHOLT'S PLUKERWT. — † — Kweeker. dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.). Lijkt veel op Mansholt's gekruiste extra korte groene erwt. Ze heeft iets korter stroo, dat tegen het rijpen soms onregelmatigheden vertoont, kleiner, doch ronder zaad en iets hooger opbrengst. Goed geschikt voor pluk en conserve.** Mochten verdere ervaringen den tot dusverre zeer gunstigen indruk bevestigen, dan zal dit ras in de toekomst mogelijk ras no. 22 vervangen.

302. **AKA BRUINE BOON. — † — Kweeker: ir. C. Koopman, Zierikzee. Kleine, ronde boon, Walchersch type. Kalibehoeftig. Vroegrijp, matige opbrengst, van in den regel gezochte kwaliteit.**

303. **Beka bruine boon.** — † — Kweeker: ir. C. Koopman, Zierikzee. Kleine, lange, lichtgele boon, Noordhollandsch type. Rijpt vroeger dan Ceka doch iets later dan Aka; goede opbrenger. Weinig of niet vatbaar voor vlekkenziekte (colletotrichum), onvatbaar voor de vetvlekkenziekte.

424. **Mimi duiveboon.** — † — Kweeker: het I.v.P., Wageningen. Gelijkmatig gewas. Nogal klein, vrij rond, behoorlijk gelijkmatig zaad; zeer goede opbrengst.

433. **Niki duiveboon.** — † — Kweeker: N. Koppes, Anna-Paulowna. Gelijkmatig, mooi, blank, tamelijk rond zaad; goede opbrengst.

153. **HYLKEMA'S EXCELLO VLAS. — † — Kweeker: P. J. Hylkema, Mensingeweer. Blauwbloeiend, lang, fijnstengelig, tamelijk vertakt. Vooral bij laten uitzaai geneigd tot legering. Schijnt vooral op zwaren grond tot zijn recht te komen. Zeer goede kwaliteit. Niet te veel stikstof geven en niet te dik zaaien. Weinig vatbaar voor roest. Opbrengst zaad niet hoog.**

310. **Svalöf's Herkules vlas.** Kweeker: Zweedsche Zaaizaadvereeniging, Svalöf. Goed, sterk, lang blauwbloei vlas, matige zaadopbrengst; wordt niet overal even gunstig beoordeeld en zal vermoedelijk geen blijvende plaats veroveren. Aangezien de teelt van blauwbloei vlas mogelijk meer zal toenemen wordt dit ras voorloopig nog gehandhaafd.

311. **Svalöf's Blendavlas.** — † — Kweeker: Zweedsche Zaaizaadvereeniging, Svalöf. Heeft bij beproeving in ons land een gunstiger

indruk gemaakt dan Herkules. Iets korter en met kleiner zaadopbrengst; iets later rijp, hoog vezelgehalte. Zeer goede vezelkwaliteit. Blauw bloeiend. Of dit ras zich zal handhaven zal uit verdere beproeving moeten blijken.

309. **TEXALA VLAS. — † —Kweeker: het I.v.P., Wageningen. Lang, sterk, matig zaadopbrengend blauwbloeivlas, weinig geneigd tot legeren, in 't begin der ontwikkeling iets hard groen. Bij tijdig trekken behoudt het lang zijn blanke kleur. Goed van vezelgehalte en kwaliteit. Gelijkmatig, vroeg rijpend; goed opbrengend, iets vatbaar voor doode harrel.**

330. **CONCURRENT VLAS. — † — Kweeker: dr. J. C. Dorst, consulent voor de plantenveredeling der F.M.v.L. te Leeuwarden. Dit witbloemvlas wordt door de Friesche verbouwers en ook elders over het geheel zeer gunstig beoordeeld wegens de goede stroo- en zaadopbrengst, hooge vertakking en uitstekend vezelgehalte en kwaliteit. Voldoende resistent tegen roest. Vindt snel verbreiding.**

162. **Mansholt's blauwmaanzaad. — † —** Kweeker: dr. R. J. Mansholt, Westpolder. Gelijkmatig en zuiver, licht-bloeiend, met stevig stroo. Vroeg. In t algemeen worden opbrengst en kwaliteit gunstig beoordeeld. Vroeg zaaien wordt aanbevolen, mits de grond geschikt is.

68. **BINTJE AARDAPPEL (Synoniemen: Geldersche muis, dikke muis). Kweeker: K. L. de Vries, Suameer. Lichtgeelvleezige aardappel, vroeger dan de Eigenheimer, speciaal gewild voor export o.a. naar België en Frankrijk. Aangezien daar een vrij groote potermaat gebruikt wordt, kan vaak een aanzienlijk percentage van den oogst als poters worden geëxporteerd. Ook de grootere knollen vinden aftrek naar verschillende landen als consumptiewaar. De verbouw breidt zich, speciaal op lichtere kleigronden, sterk uit. Opbrengstvermogen best, regelmatige mooie ovale knolvorm met ondiepe oogen, weinig kriel. De knollen zitten nogal verspreid door den grond, wat dubbel lastig is omdat beschadiging bij 't rooien licht tot rotting aanleiding geeft; ze loopen bij bewaring minder uit dan Eigenheimers. Vatbaar voor phytophthora, ook in de knollen, vatbaar voor wratziekte, zwartbeenigheid, rhizoctonia en ringvuur. Vertoont in 't algemeen weinig bladrol, mozaïek en kringerigheid. Het blijkt echter noodig zorgvul-**

dig op virusziekten te selecteeren. Forsch doch stevig loof. Op „mannetjes" moet gelet worden. Poters verdragen het snijden slecht.

94. **Alpha aardappel.** Kweeker: dr. J. C. Dorst, Leeuwarden, consulent voor Plantenveredeling der Friesche maatschappij van landbouw. Forsch, stevig loof, dat zich langzaam ontwikkelt. Vrijwel tegelijk met de Roode Star rijp; niet vatbaar voor wratziekte, zeer vatbaar voor bladrol, stippelstreep, zwartbeenigheid, grof mozaïek en kringerigheid, daarom zij voorzichtigheid aanbevolen voor de streken, waar men veel last van deze ziekten heeft. Soms aangetast door phytophthora in het blad, echter weinig in den knol. Zeer hoog productievermogen, ook aan zetmeel, hoewel het zetmeelgehalte niet hoog is. Knollen rond en groot, doch regelmatig en vlakoogig, weinig schurftig, soms hol; weinig poters; gemakkelijk te rooien. Lichtgeelvleezig. Zeer geschikt voor export, duurzaamheid zeer goed. Voor binnenlandsche consumptie vaak te groot. Smaak matig. Pootaardappelen verdragen snijden slecht. Groote poters gewenscht.

95. **Bevelander aardappel.** — † — Kweeker: F. de Groene, selectiechef van de Maatschappij Wilhelminapolder bij Goes. Middelvroeg, na Eigenheimer. Onvatbaar voor wratziekte; vrij resistent tegen phytophthora, ook wat de knollen betreft; vatbaar voor kringerigheid en eenigszins voor bladrol. Door selectie goed op peil te houden. Opbrengstvermogen goed, iets minder dan Eigenheimer. Aantal knollen per plant groot, naar verhouding nogal wat kriel (vooral bij gebruik van groote poters). Lichtgeelvleezig. Knollen iets hoekig, met vrij diepe oogen en navel, op stijve gronden soms misvormd. Duurzaam, goed smakend, kookt iets los. Niet zeer gewild in den handel, doch hier en daar voor het binnenland gevraagd. Vlugge, forsche loofontwikkeling, verdraagt vochtigheid beter dan droogte. Geneigd tot doorwassen. Knollen zitten dicht bij elkaar en wat ondiep in den grond, waardoor nogal eens groene knollen voorkomen; flink aanaarden is daarom gewenscht.

341. **Jubileum-aardappel.** — † — Kweeker: G. Veenhuizen, Sappemeer. Zeer laatrijpe, geelvleezige, regelmatig gevormde, soms wat kleine consumptieaardappel, die resistent is tegen wratziekte; veel, doch slap loof. Weinig phytophthora en kringerigheid komen voor; veel licht mozaïek, vrij wat rhizotoctonia en veel bladrol. Goede opbrengst met goeden smaak en hoog zetmeelgehalte; wat los op schotel. Behalve over laatrijpheid wordt geklaagd over spoedig degenereeren en over moeilijke rooibaarheid tengevolge van doorwas-

sen en vastzitten der knollen. Voor de klei schijnt het ras ongeschikt. Voor de zandgronden is het alleen te behouden indien men zich ernstig op selectie toelegt. De mogelijkheid bestaat dat het naar rubriek D wordt overgebracht. *

149. PRESENT AARDAPPEL. — ǂ — Kweeker: G. Veenhuizen, Sappemeer. Geelvleezige, vroeg rooibare, vrij goed opbrengende consumptie-aardappel, rijpt iets voor Eigenheimer. Het loof is matig ontwikkeld, donkergroen, glanzend, met bruine stengels en paarse bloemen; de knollen zitten verspreid in den grond, zijn rond met vrij diepe oogen. Smaak goed tot zeer goed, iets stijf, duurzaamheid goed; wordt nogal voor eigen gebruik verbouwd. Niet onvatbaar voor wratziekte; het loof wordt sterk, de knollen minder door phytophthora aangetast.

SUIKERBIETEN. Door 't Instituut voor suikerbietenteelt te Bergen op Zoom, dat de werkzaamheden der Proefveldencommissie uit de suikerindustrie heeft overgenomen, zijn de belangrijkste proefveld-uitkomsten gepubliceerd, waardoor het thans mogelijk is geworden eenige der vooraanstaande rassen kort te karakteriseeren.

510. **Kuhn P suikerbiet.** Kweeker: Kon. Beetwortelzaadcultuur Kuhn & Co, Naarden. Op alle proefvelden hooge suikeropbrengst, hoog gehalte en kleine loofontwikkeling. Weinig schieters, vroegrijp.

511. **Hilleshög suikerbiet.** Kweeker: Svenska Sokerfabriks actiebolaget, Hilleshög, Zweden. Vormt nog minder schieters dan Kuhn P en heeft wellicht iets hooger gehalte. Echter is de hooge suikeropbrengst ervan minder zeker. Zeer geringe loofontwikkeling.

512. **Klein Wanzleben E suikerbiet.** Kweekers: Rabbethge & Giesecke, Klein Wanzleben. Heeft aanmerkelijk lager gehalte dan de hiervoor genoemde rassen en is laatrijper; kan, vooral in zonrijke zomers, zeer hooge suikeropbrengsten geven. Vormt meer schieters en veel loof.

513. **Klein Wanzleben Z suikerbiet.** Kweekers: Rabbethge & Giesecke, Klein Wanzleben. Heeft een hoog suikergehalte, doch een iets te lage wortelopbrengst, zoodat de totale suikeropbrengst iets bij bovengenoemde rassen ten achter staat. Groeit diep in den grond en vormt meer schieters dan Kuhn P.

---

* Zie ook slotopmerking bij Robijn.

514. **N.E.M. Elite suikerbiet.** Kweeker: N.V. Nederlandsche Elitezaad Maatschappij, Hillegom. Is enkele malen goed voor den dag gekomen, doch dit merk is nog niet zoo stabiel als de vier bovengenoemde.

VOEDERBIETEN. Er wordt een doorloopende wedstrijd gehouden tusschen de in aanmerking komende rassen. Voor dit doel zijn de selecties in drie groepen verdeeld, t.w.

groep 16, bestaande uit rassen met hoog drogestofgehalte (in gunstige gevallen tot 16 %). In het algemeen zijn dit diep wortelende bieten die betrekkelijk veel schieters vormen (omstreeks 3 %);

groep 12 zijn de bieten met laag gehalte en hooge opbrengst. Ze zijn in den regel kort en dik en ondiep wortelend en vormen zeer weinig schieters;

groep 14 staat, zoowel wat gehalte en opbrengst als de schietvorming betreft, tusschen de beide hiervoorgenoemde groepen in; de vorm is gewoonlijk kort en dik.

In totaal opbrengst aan droge stof staan de beste vertegenwoordigers uit de drie groepen op één lijn.

In onderstaande staatjes vindt men in afgeronde % van het groepgemiddelde den uitslag van den wedstrijd in de verschillende jaren. De uitkomsten op kleigronden komen in groote trekken geheel overeen met die op het zand.

GROEP 16.

	Drogestofopbr.				Drogestofgehalte				Schieters	Diepte
	1927	1928	1929	1930	'27	'28	'29	'30	*	**
Eureka	100	105	107	109	108	110	110	112	42	19
Smaragd	98	99	98	100	97	96	94	92	67	15
Ovana	99	98	99	100	95	92	93	92	26	14
Capros	103	97	96	97	100	102	102	102	25	19
Groeningia ..	—	—	103	100	—	—	98	93	8	18

* Gemiddelde van het aantal schieters per 1000 planten 1928 tot '30.

** Gemiddelde lengte in c.M. van het ondergrondsch gedeelte 1928 tot '30 op zware klei te Wageningen.

GROEP 14.

	Drogestofopbr.				Drogestofgehalte				Schieters	Diepte
	1927	1928	1929	1930	'27	'28	'29	'30	*	**
Kirsche's Ideal	102	102	99	100	102	108	103	106	9	7
Peragis	98	100	100	100	95	96	91	92	9	8
Teutonia	101	98	97	101	103	96	100	91	2	13
Statua	—	—	103	100	—	—	103	107	7	8
Hautana	—	—	100	99	—	—	104	104	14	7

GROEP 12.

	Drogestofopbr.				Drogestofgehalte				Schieters	Diepte
	1927	1928	1929	1930	'27	'28	'29	'30	*	**
Barres Strijnö VI	—	100	99	101	—	93	91	90	2	11
Agrolis	101	97	97	101	94	96	104	103	3	14
Productiva ..	103	104	107	102	108	107	96	94	2	11
Bruëlis	102	99	103	101	103	104	107	112	3	12

152. EUREKA GROENKRAAG VOEDERBIET. — † — Kweeker: A. v. d. Have, Kapelle bij Goes. Witte voederbiet met groenen hals en smal, langstelig, stevig loof. Vast geworteld, half in den grond; iets vertakt, waardoor moeilijk te rooien (soms afbrekend) en schoon te maken. Zeer hooge drogestofopbrengst en hoog drogestofgehalte, neiging tot het vormen van schieters, welke volgens den kweeker thans grootendeels overwonnen is. Duurzaam, goede loofopbrengst. Biet over het geheel iets klein, doch regelmatig met mooi, vast vleesch. Gehaltegroep 16.

72. **Kirsche's Ideal voederbiet.** Kweeker: dr. A. Kirsche, Trautzschen bij Leipzig. Niet geheel uniforme, gele tot licht-oranje kleurige, soms iets ingesnoerde voederbiet met goede massa-opbrengst en hooge drogestofopbrengst. Opgericht, vrij goed dekkend loof. Gemakkelijk te rooien, vleesch soms iets voos. Tamelijke loofopbrengst, eenige schieters, middelmatige rijpingstijd. Gehaltegroep 14.

443. **Productiva voederbiet.** Kweeker: N.V. Zwaan & de Wiljes, Scheemda. Oranjekleurige, gelijkmatig gevormde, spits toeloopende, ovale biet met iets grof en soms wat voos vleesch, fijne kop, weinig schieters, gemakkelijk te rooien. Loof kortstelig en opgericht, iets Eckendorferachtig. Hooge drogestofopbrengst. Gehaltegroep 12.

---

* en ** Zie noot blz. 36. Beschrijving en verder pag. 46 en 47.

KOOLRAPEN. Het aantal rassen — of wat daarvoor doorgaat — van koolrapen is buitengewoon groot, en even groot is de naamsverwarring, die op dit gebied heerscht. De selectie staat in vele gevallen nog op een primitief peil, zoodat het een groot verschil maakt of men bijv. „Engelsche Blauwkop" of „Friesche Koolraap" betrekt van den eenen of van den anderen leverancier. Door het I.v.P. is getracht eenige orde in dezen chaos te brengen door allereerst een vergelijking te maken tusschen de Nederlandsche en de beste Duitsche, Fransche, Deensche en Engelsche selecties. Hierbij bleek, dat de Nederlandsche selecties in het algemeen niet achterstaan. Vervolgens is een „wedstrijd" begonnen tusschen een aantal rassen, die bij het vóóronderzoek een goed figuur hebben gemaakt, waarvan thans op grond van de gedurende 4 jaar verkregen resultaten, ter beproeving kunnen worden aanbevolen:

436. **Born's Friesche koolraap.** — † — Kweeker: F. H. Born, Berlikum (F.). Geelvleezig, tamelijk regelmatig van vorm, goed te rooien, goed opbrengend.

437. **Agaat koolraap** (vroeger genaamd Hoffmann's gele reuzen). Kweeker: Firma P. Rood & Zoon, Bovenkarspel.

438 **WILHELMSBURGER KOOLRAAP ÖTOFTEGAARDSTAM. Kweeker: Danske Landboforeningers Fröforsyning (D.L.F.), Roskilde (Denemarken). Geelvleezige, mooi regelmatige raap, goed te rooien, goed opbrengend.**

455. **Witte van Aubigny koolraap.** Kweekers: eenige Fransche zaadtelers. Witvleezige, zeer veel opbrengende koolraap van meer langgerekten vorm; onregelmatig, zeer vertakt en diepwortelend; veel misvormingen als lang- en meerhalzigheid komen voor; de raap is lastig te rooien; de loofontwikkeling is zeer forsch. Ook op droge, schrale gronden schijnt dit ras nog goede opbrengsten te geven. Niet bruikbaar voor menschelijke consumptie.

423. **PERIJKA UI. Kweeker: Ir. C. Koopman, Zierikzee. Gekweekt uit Rijnsburger ui, peervormig, stroogeel naar bruin verloopend, iets laatrijp; hooge opbrengst, duurzaamheid vrij goed.**

C. Nieuwe en weinig bekende rassen.

Voor de juistheid der mededeelingen en beschrijvingen in groep C kan slechts ten deele worden ingestaan. Ze werden deels door de kweekers en de importeurs verstrekt.

312. **Trifolium tarwe.** Kweeker: Deensche Zaadteeltmaatschappij (Dansk Fröavlskompagni) „Trifolium", Kopenhagen. Witte tarwe met kleine, gladde korrels en fijn, vrij stevig stroo en fijne aar. Dit ras heeft in de laatste jaren in de Veenkoloniën verbreiding gevonden en komt wellicht voor verbouw op lichtere gronden in aanmerking. Op zwaardere gronden schijnen de ervaringen minder gunstig dan op lichtere, de uniformiteit laat te wenschen over. Gevoelig voor voetziekte.

159. **Wageninger tarwe.** — † — Kweeker: prof. ir. H. K. H. A. Mayer Gmelin, hoogleeraar aan de landbouwhoogeschool te Wageningen. Tarwe met witte, vrij groote en betrekkelijk korte korrel. Opbrengst goed. Wintervast. Stroo lang en bladrijk, grof, stevig, doch broos. Uitstoelingsvermogen matig, waardoor iets dikker zaaien meermalen goed bevallen is. Ontwikkelt zich in het voorjaar vlug en wordt in dit stadium meer dan later door roest aangetast, waar ze gewoonlijk doorheen groeit. Vatbaar voor voetziekte.

301. **Waard en Groet tarwe.** — † — Kweeker: ir. S. Smeding, destijds directeur R.L.W.S. te Schagen. Mooie, witte tarwe met vooral in de top bladrijk, vrij kort stroo en eivormige aar; iets laatrijp. Legeren niet uitgesloten. Zeer vatbaar voor voetziekte.

308. **Svalöfs Staaltarwe.** Kweeker: Zweedsche zaaizaadmaatschappij te Svalöf. Roode tarwe. Wordt uit Zweden aanbevolen o.a. wegens goede bakwaarde. Over Nederlandsche ervaringen kan, behalve wat betreft de wintervastheid, nog niet worden geroemd, doch in afwachting van verder bakwaardeonderzoek wordt het ras nog in deze lijst gehandhaafd.

118. **Batauwe tarwe.** — † — Kweeker: het I.v.P., Wageningen. Witte tarwe met tamelijk fijn, weinig bladrijk, niet zeer stevig doch elastisch stroo. Wat gerekte, iets smalle aar. Mooi, wat lang zaad, eenigszins vatbaar voor schot.

119. **Concurrent tarwe.** — † — Kweeker: het I.v.P., Wageningen. Witte tarwe, vlug uitstoelend, met lang, grof, forsch vrij stevig stroo. Rijpt vrij vroeg. Aar zwaar, goed gevormd. Volle korrel.

468. **Mansholts witte zomertawe.** — † — Kweeker: dr. R. J. Mansholt, Westpolder, Ulrum. Op Van Hoek tarwe gelijkende, doch iets minder robuste zomertarwe, met groote witte korrels. Korter en minder stevig stroo.

495. **Heine's Kolben zomertarwe.** Kweeker: Ferdinand Heine, Kloster Hadmersleben (Duitschland). Roodkorrelige zomertarwe met vlugge ontwikkeling en flinke uitstoeling, fijn, tamelijk bladrijk, slap stroo en smalle aren. Vrij resistent tegen gele roest en, volgens den kweeker ook tegen stuifbrand.

471. **Svalöf's Extra Kolben zomertarwe II.** Kweeker: Zw. Zaaizaadver., Svalöf. In 1931, wegens groote behoefte aan tarwe met bakwaarde, voor het eerst geïmporteerd. Fijn opkomend en sterk uitstoelend. Roodkorrelig, aar en stroo fijn, slap, weinig roest.

73. **Minister Ruys zomergerst.** — † — Kweeker: het I.v.P., Wageningen. Gewas forscher, later opschietend en iets later rijpend dan de andere rassen; aar breed, mooi gevormd. Groote korrel, lang stroo. Bij laat zichten knikken in 't noorden van t land soms meerdere halmen. Elders zijn de ervaringen vrij gunstig. Het gewas verdraagt niet te veel stikstof. Vatbaar voor strepenziekte. Er moet rekening gehouden worden met de mogelijkheid dat dit ras zal worden afgevoerd; voorloopig wordt het echter gehandhaafd, omdat de brouwkwaliteit zeer goed is.

138. **Svalöf's Zegegerst.** Kweeker: Zweedsche Zaaizaadvereeniging, Svalöf. Heeft in Zweden in de laatste jaren de Goudgerst geregeld in opbrengst overtroffen; Nederlandsche waarnemingen hebben dit tot dusverre niet bevestigd. Het gewas is forscher dan Goudgerst en heeft iets langere en stukkiger korrels. Eenigszins vatbaar voor roest, strepenziekte en stuifbrand. Indruk over het geheel vrij gunstig. De brouwkwaliteit schijnt goed te zijn.

167. **Spratt Archer zomergerst.** Kweeker: H. Hunter, School of Agriculture, Cambridge (Engeland). Bladrijke, laat opschietende, laatrijpe zomergerst met stijf stroo en groote korrel, welke, mits volkomen uitgerijpt, goed bruikbaar bleek voor de brouwerij. Weinig roest en strepenziekte.

85. **Hylkema's Recordhaver.** — † — Kweeker: P. J. Hylkema, Mensingeweer. Witte haver, stroo vrij lang, voldoende stevig, korrel wit, niet zeer grof. Productievermogen zeergoed. Nog weinig verbreid. De indruk is in het algemeen wel gunstig, maar het ras kon op de interprovinciale orienteeringsproefvelden 1928 tot '30 de Zegehaver niet overtreffen, zoodat de levenskansen van dit ras niet groot zijn.

87. **Kirsche's gele haver.** Kweeker: Dr. A. Kirsche, Trautzschen bij Leipzig. Iets vroeger en forscher dan Goudenregenhaver. Stroo lang en stevig, korrels fijn, fijne bast. Opbrengst ongeveer als van Gouden regen. Dit ras zal mogelijk mettertijd worden afgevoerd.

454. **Dippe's Overwinnaar haver.** Kweeker: Gebr. Dippe, Quedlinburg (Duitschland). Deze, uit Zegehaver geselecteerde haver heeft veel overeenkomst hiermee.

469. **Mansholt's Binder haver.** — † (vroeger 27). — Stroo en pluim kort gedrongen,* iets laat. Geschikt voor machinaal oogsten, korrel wit, tamelijk kort, middelmatig stukkig.

476. **Hispano kanariezaad.** Kweeker: E. Diekhuis, Oldehove. Zuivere stam uit Spaansch kanariezaad.

90. **Mansholt's kortstroo vale capucijner.** — † — Kweeker: dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.). Vroeg, doch vrij lang doorbloeiend, vroeg rijp. Stevig kort stroo. Voor vale capucijners een goede opbrengst aan zaad en stroo, doch beneden die van groene erwten, zoodat de prijs hoog moet zijn om den verbouw rendabel te maken. Deze heeft dan ook weinig te beteekenen. Gevoelig voor ongunstige weersgesteldheid. Mooie, groote zaden, volgens sommigen wat taai van schil, verliezen bij minder gunstig oogstweer spoedig kleur, ook bij bewaring na het dorschen.

155. **Mansholt's Corona erwt.** — † (vroeger kruising 15). — Komt in verschillende opzichten overeen met Mansholt's gewone kortstroo groene en is bestemd om deze eventueel te vervangen. De opbrengst is niet hooger, maar het zaad is mooi, rond en stukkig.

509. **Deka Kroonerwt.** Kweeker: Ir. C. Koopman te Zierikzee. Zuivere stam uit 't Zeeuwsche landras.

323. **Waalsche boon Adrie.** Kweeker: Dr. J. C. Dorst, consulent voor de Plantenveredeling van de Friesche Mij. van Landbouw, Leeuwarden. Hooger opbrengend dan het landras, boonen vol en mooi van grootte.

447. **Bierumer Waalsche boon.** — † — Kweeker: U. Wiersema, Bierum (Gr.). Meeropbrengend dan het landras, zaad misschien iets kleiner, hoog H.L.-gewicht.

---

* Dit zeer typische ras vertoont veel gelijkenis met Draegers Sebenter haver I.

63. **Major bruine boon.** — † — Kweeker: prof. ir. H. K. H. A. Mayer Gmelin, hoogleeraar aan de landbouwhoogeschool te Wageningen. Voortkweeker: A. Sinke, Kloetinge. Gelijkmatige loofontwikkeling, onder normale omstandigheden zonder ranken; boon groot, bol, laat rijp. Zal vermoedelijk geen belangrijke verbreiding vinden. Origineel zaad dit jaar niet verkrijgbaar.

325. **Bella vlas.** Kweeker: Dr. J. C. Dorst, consulent voor de plantenveredeling bij de Friesche Mij. van Landbouw, Leeuwarden. Laat ontwikkelende, witbloem stam van groote lengte en goede opbrengst, iets slap. Vatbaar voor roest. Goede stroo-opbrengst en -kwaliteit. Laatrijp, wat in sommige gevallen (bij verbouw op bietenland en bij lichte aantasting door vlasbrand) een voordeel kan zijn. Aangezien andere rassen van denzelfden kweeker de overhand schijnen te zullen krijgen, is het niet zeker dat Bella gehandhaafd zal worden.

328. **Concordia vlas.** — † — Kweeker: Dr. J. C. Dorst, consulent voor de plantenveredeling bij de Fr.M.v.L., Leeuwarden. Vroegrijpe, witbloeiende stam uit het Friesche landras, weinig vatbaar voor roest; iets kort, maar stevig; goede zaad- en stroo-opbrengst. Zal, om dezelfde reden als Bella, wellicht niet gehandhaafd worden.

456. **Kistemaker's Volhouden karwij.** Kweeker: P. Kistemaker, Kolhorn. Forscher en iets later rijp dan het landras, zaad iets grover, beter opbrengst.

477. **Nobel blauwmaanzaad.** Kweeker: E. Diekhuis, Oldehove. Onderscheidt zich door forsche groei, licht blad en iets late bloei en rijping. Platronde koppen, tegen het rijpen blauw berijpt. Mooie zaadkleur.

318. **Boma blauwmaanzaad.** Kweeker: P. Boonman, Nieuwdorp (Zeeland). Kort stevig stroo, vroeg en roodbloeiend, vroeg rijpend. Zaad donker gekleurd, opbrengst goed.

322. **Albion aardappel.** — † — Kweeker: G. Veenhuizen, Sappemeer. Witvleezige, duurzame, groote ovale, schubbige knol, weinig kriel en poters. Mooie loofontwikkeling, knollen gewoonlijk dicht opeen. Rijpt tusschen Eigenheimer en Thorbecke. Zetmeelgehalte behoorlijk. Resistent tegen wratziekte, andere ziekten tot dusverre wenig; vatbaar voor stippelstreep. Kan lijden van droogte, ook phytophthora komt voor. Geschikt voor export, zetmeelopbrengst goed. Heeft voor de Veenkoloniën beteekenis als betrekkelijk vroegrijp wratziekte-resistent ras.

97. Monocraat aardappel. — † — **Kweeker: H. B. Veerkamp,** Nieuwe Compagnie. Aardappel met forsch, lang, stevig loof, knollen groot, langwerpig, weinig kriel, licht geelvleezig, schil paarsachtig rood. Zeer sterk tegen phytophthora, zoowel wat loof als wat knollen betreft. Weinig vatbaar voor kringerigheid, wel voor aucubabont, zwartbeenigheid en rhizoctonia. Lijdt door hitte. Weinig bladrol, wel vatbaar voor mozaïek. Zeer laat rijp, na Roode Star. Smaak wordt, hoewel niet algemeen, geroemd, ook zelfs op Veenkoloniale gronden. Soms wat losmelig. Neiging tot blauwkleuring der gekookte aardappelen. Opbrengst middelmatig, zetmeelgehalte goed. Wratziektevrij. Heeft weinig terrein veroverd, doch schijnt in Frankrijk in den smaak te vallen, zoodat het ras mogelijk toekomst heeft voor export.

151. Robijn aardappel. — † — **Kweeker: G. Veenhuizen, Sappemeer.** Hoog opgaand, donker, stengelig, lang levend loof, dat steeds door licht mozaïek is aangetast. Onvatbaar voor wratziekte, weinig vatbaar voor phytophthora in loof en knol. Vatbaar voor bladrol en kringerigheid. De knollen komen, wat kleur en smaak aangaat, veel met Roode Star overeen, oogen iets ondieper, knollen ronder en grooter, iets donkerder rood. Vleesch iets licht geel, op schotel iets losser. Zeer laat rijp, hoog zetmeelgehalte, opbrengst kan hoog worden doch blijft in den regel iets beneden Roode Star. Zal vermoedelijk geen blijvende plaats veroveren. Er zij op gewezen dat door gebruik van groote poters en door voorkiemen dergelijke rassen, wier groote gebrek laatrijpheid is, kunnen worden vervroegd.

422. Noordeling aardappel. — † — **Kweeker: G. S. Mulder te Warffum.** Resistent tegen wratziekte. Lichtgeelvleezige, vlakoogige consumptie-aardappel, rijpt iets na Bevelander. Matige loofontwikkeling. Weinig vatbaar voor phytophthora. Weinig mozaïek, echter tamelijk vatbaar voor bladrol en vrij erg voor stippelstreep, weinig vatbaar voor kringerigheid, gevoelig voor droogte. Knollen zeer gelijkmatig van grootte, goed gevormd. Zeer hoog zetmeelgehalte, opbrengst tusschen Bravo en Eigenheimer. Ondanks zijn vele goede eigenschappen vindt deze aardappel niet recht waardeering wegens zijn vatbaarheid voor blauw worden in droge jaren, sterk afkoken en grauw optrekken op schotel.

429. Bato aardappel. — † — **Kweeker: P. Sneeuw,** leeraar aan de Rijkslandbouwwinterschool te Veendam. Lichtgeelvleezige aardappel, rijpingstijd iets na Thorbecke. Mooie, stevige loofontwikkeling met groote bladeren, matige grondbedekking, vooral in het begin van den groei. Weinig phytophthora en rhizoctonia. Knollen regel-

matig, platrond, dicht bij den stam. Onvatbaar voor wratziekte; gevoelig voor bladrol en zwartbeenigheid. Hoog zetmeelgehalte, doch het aantal knollen en de opbrengst laten te wenschen over, waardoor het ras als fabrieksaardappel niet kan concurreeren; mogelijk bruikbaar voor export. De levenskansen van dit ras hangen af van de vraag of zijn smaak, die niet algemeen geroemd wordt, bevallen zal.

344. **Populair aardappel.*** — † — Kweeker: G. Veenhuizen, Sappemeer. Zeer laatrijpe, geelvleezige, goed opbrengende aardappel met hoog zetmeelgehalte. Loof gesloten, donkergroen, soms bruin verkleurend, met forsche bruinroode stengels. Knollen rond, roodbont, vlakoogig, lastig te rooien. Goede kookkwaliteit en smaak, goede duurzaamheid. Onvatbaar voor wratziekte en met groote resistentie tegen roodrot, kringerigheid en phytophthora in het blad. Erg vatbaar voor bladrol en voor doorwassen. Groote pootafstand wordt aanbevolen. Hoewel de algemeene indruk er niet op achteruit gegaan is staat ook van dit ras niet vast dat het zich handhaven zal.

148. **Ideaal aardappel.** — † — Kweeker: G. Veenhuizen, Sappemeer. Is na Eersteling de vroegste geelvleezige aardappel; iets zekerder opbrengend. Matige loofontwikkeling. Zoolang niet volgroeid een zeer mooie aardappel met goeden smaak. Als de aardappel volgroeid is en er veel regen valt, barsten de knollen nogal eens, vooral in den zonneschijn, wat ook moeilijkheden geeft bij den uitvoer. De vraag naar poters neemt toe. Eenigszins vatbaar voor wratziekte; weinig last van virusziekten, holle knollen komen nogal eens voor; ook zwartbeenigheid. Poters verdragen snijden slecht.

461. **Friso aardappel.** — † — Kweeker: Dr. J. C. Dorst, consulent voor de plantenveredeling bij de Friesche Mij. van Landbouw, Leeuwarden. Geelvleezige, wratziektevrije consumptieaardappel. Het loof ontwikkelt zich aanvankelijk langzaam. Rijpt iets voor Roode Star, zeer talrijke goed gevormde, kleine, ovaal ronde, soms iets onregelmatige gemakkelijk rooibare knollen, die dicht om den stam zitten en daardoor een enkele maal boven den grond komen. Opbrengst zeer hoog en smaak goed, weinig kruim. Vermoedelijk meer geschikt voor klei- dan voor zandgrond. Vatbaar voor rhizoctonia, voor kringerigheid en voor „krenterigheid"; iets neiging tot doorgroeien. Tamelijk vatbaar voor bladrol, weinig voor phytophthora.

462. **Furore aardappel.** — † — Kweeker: Dr. J. C. Dorst, consulent v. d. plantenveredeling bij de Fr.M.v.L., Leeuwarden. Wratziekte-

* Zie ook slotopmerking bij Robijn.

vrije, goed gevormde roodschillige geelvleezige consumptieaardappel. Tegelijk rijp met Roode Star. Loof ijler en later ontwikkelend; eenigszins vatbaar voor phytophthora, ook in de knol, en voor bladrol. Reageert op kaligebrek.

472. **Oostermeersche aardappel.** — † — Kweeker: H. Reiling te Gasselternijveen. Lichtgeelvleezige, goed smakende, iets losse, groote, niet zeer duurzame consumptieaardappel met goede opbrengst en vrij goed zetmeelgehalte. Mogelijk geschikt voor export. Goed geplaatste knollen, voldoende poters, weinig kriel. Goed dekkend, tamelijk forsch. Triumfachtig loof. Rijpt na Eigenheimer. Iets vatbaar voor phytophthora in het loof doch weinig in de knollen, vatbaar voor topbont, wratziektevrij.

474. **Standaard aardappel.** Kweeker: J. M. van der Horst te Princenhage. Geelwitte, langwerpige, goed smakende doch iets weinig bloemige consumptie-aardappel, met krachtig hoog opgaand loof. Nogal verspreid zittende, wat kleine, niet talrijke, knollen, matig percentage poters en kriel. Rijpt gelijktijdig met Roode Star. Opbrengst middelmatig. Nogal vatbaar voor phytophthora in het loof doch weinig in de knollen. Wratziektevrij. Nog weinig virusziekten.

473. **Westbrabander aardappel.** Kweeker: J. M. van der Horst te Princenhage. Mooi gevormde, ronde, vlakoogige, geelvleezige consumptieaardappel met zeer goede smaak- en kookeigenschappen. Opbrengst matig. Tamelijke loofontwikkeling, vroeg afstervend. Rijpt iets voor Eigenheimer. Knollen duurzaam, iets klein en wat ver van de stam. Veel phytophthora in het blad, weinig mozaïek en sporadisch bladrol. Wratziektevrij.

479. **Unicum aardappel.** — † — Kweeker: H. B. Veerkamp te Nieuwe Compagnie. Vergeleken met Triumf minder loofontwikkeling; het blad is iets grooter, vlekkig en vroeger afstervend, mede door phytophthora. Het vleesch is geler, het zetmeelgehalte iets hooger, de smaak schijnt iets beter te zijn. Wratziektevrij. Beproeving naast Triumf is gewenscht.

494. **Erdgold aardappel.** Kweeker: Pommerische Saatzucht Gesellschaft G.m.b.H., Stettin (Duitschland). Wratziektevrije, geelvleezige, ovale vlakoogige goed opbrengende eetaardappel, met goede loofontwikkeling. Vroege knolontwikkeling, rijpt iets na Eigenheimer. Mogelijk geschikt om Industrie te vervangen. Iets vatbaar voor phytophthora in het loof, ook voor kringerigheid. Zeer gevoelig voor mozaïekziekte. Knollen dicht om de stam. Voorloopige indruk gunstig.

480. **Concurrent aardappel.** — † — Kweeker: H. Reiling, Gasselternijveen. Wratziektevrije, witvleezige fabrieksaardappel, opbrengst iets lager, gehalte iets hooger dan van Thorbecke. Loof Thorbecke type. Vatbaar voor stippestreepziekte.

445. **Smaragd groenkraag voederbiet** * (vroeger genaamd Groote witte groenkraag sel. Roodzoon). **Kweeker: Fa. P. Rood & Zoon, Bovenkarspel.** Niet zeer gelijkvormige, witvleezige groenkraagbiet, iets kort van vorm met vrij stomp worteleinde, tamelijk vertakt. Vleesch vast; het forsche, opgaande loof is wat onegaal. Heeft nogal neiging tot het vormen van schieters. Gehaltegroep 16.

163. **Ovana-voederbiet.*** Kweeker: Gustav Jaensch, Gr. Möringen, Duitschland. Korte, dikke witte groenkraagbiet met spitsen voet; egaal model, eenige schieters. Vleesch vast en iets geelachtig. Loof mooi en flink ontwikkeld. Duurzaam en geschikt voor zwaren grond. Gehaltegroep 16.

446. **Capros voederbiet** * (vroeger genaamd Rosakraag). Kweeker: **Fa. Zwaan en van der Molen, Voorburg (Zh.).** Witte, lange, spitspuntige biet met licht- tot donkerrose kop en eenigszins onregelmatig, nogal fijn loof. Wortel half in den grond, tamelijk uniform, vleesch wit en vrij vast. Eenige schieters. Gehaltegroep 16.

458. **Groeningia voederbiet.*** Kweeker: N.V. Zwaan & de Wiljes, Scheemda. Lange groenkraag met spitsen voet. Kleur van schil en vleesch wit; vleesch vrij vast. Hoewel niet diep in den grond, rooit de biet niet zeer gemakkelijk. Weinig schieters. Matige, wat onegale bladontwikkeling. Gehaltegroep 16.

321. **Peragis voederbiet.*** Kweeker: Fa. Rabbethge & Giesecke, Klein-Wanzleben, Duitschland. Langwerpig ronde, paarsachtig roode biet met eenige neiging tot insnoering; goed rooibaar. Kop breed, voet stomp; vleesch vrij vast, soms rood aangeloopen. Niet zeer duurzaam. Loof mooi, egaal, plat en kroes, dekkend. Gehaltegroep 14.

320. **Teutonia-voederbiet.*** Kweeker: Gustav Jaensch, Gr. Möringen, Duitschland. Iets kleine, korte, geel- tot oranjekleurige Barresvorm met vrij spitsen voet. Geelachtig, tamelijk vast vleesch, iets laat rijp; vrij forsch, opgericht, dekkend loof; weinig schieters. In de practijk goed bevallen. Gehaltegroep 14.

---

* Zie voor voederbieten ook pagina 36.

459. **Statua voederbiet** * (de kweeker bracht dit ras vroeger onder den naam Veredelde gele Eckendorfer Zwaanmolen in den handel). Kweeker: N.V. Zwaan en van der Molen, Voorburg (Zh.). Vrij uniforme, korte, dikke Eckendorfer. Kleur lichtgeel, vleesch wit en vrij grof. Stompe voet, niet veel schieters. Grootbladig, tamelijk dekkend loof. Gehaltegroep 14.

448. **Hautana voederbiet.*** Kweeker: A. v. d. Have, Kapelle Jbij Goes. Niet zeer uniforme, zeer korte dikke, vrijwel bolvormige Eckendorfer met meestal wat grove kop en stompen voet. Kleur geel tot oranje, vleesch vast; nogal schieters. Loof donker, breed en korstelig. Gehaltegroep 14.

441. **Barres Strijnö voederbiet.*** — † — Kweeker: R. Nielsen Kold, Strijnö (Denemarken). Geel- tot oranjekleurige, ovale, niet zeer regelmatig gevormde biet met half spitsen voet en tamelijk vast, wit vleesch. Vroegrijpend. Zeer gemakkelijk te rooien. Flink ontwikkelend egaal, korstelig loof, dat eenigszins beschut tegen nachtvorst. Zeer weinig schieters. Gehaltegroep 12.

442. **Agrolis voederbiet** * (oude naam: Barres Sludstrup sel. Zwaanmolen). Kweeker: Fa. Zwaan en van der Molen, Voorburg (Zh.). Niet zeer uniforme, geel- tot oranjekleurige, langwerpige, van onder iets toegespitste Barresbiet; vleesch iets geelachtig en vrij vast. Loof groot, kortstelig, iets onregelmatig. Gehaltegroep 12.

449. **Bruëlis voederbiet.*** Kweeker: A. v. d. Have, Kapelle bij Goes. Sterk varieerende, Barresvormige biet met spitsen voet; tamelijk vast, wit vleesch en oranjegele schil. Loof Barresachtig, vrij sterk ontwikkeld. Schijnt gevoelig voor de bietenvlieg. Gehaltegroep 12.

MAÏS. De maïsrassen zijn zeer talrijk. Ze kunnen globaal worden verdeeld in drie groepen:

vroegrijpe, middellate, laatrijpe.

De vroegrijpe rassen kunnen bij normalen zaaitijd (Mei/Juni) hier te lande nog rijp zaad opleveren. Deze rassen hebben in den regel dunne, iets harde stengels, niet langer dan 2 M., een matige bladontwikkeling en een sterke kolfaanzetting, ze hebben in het laatst van den groei een hoog drogestofgehalte, waardoor ze zeer geschikt heeten voor zoet persvoederbereiding. De massa-opbrengst is minder hoog dan die der laatrijpe rassen, maar door het hoogere drogestofgehalte valt de drogestofopbrengst per ha mee.

---

* Zie voor voederbieten ook pag. 36.

De laatrijpe rassen, waaronder de vrij algemeen bekende Virginia paardetandmaïs wordt gerangschikt, heeft bladrijke, forsche stengels (± 2.5 m.), maar normaliter is de zaadkolf bij het oogsten nog maar in een beginstadium van ontwikkeling. Het gewas is volumineuzer en waterrijker; volgens buitenlandsche ervaringen, welke hier te lande nog weinig bevestiging hebben gevonden, moeilijker te ensileeren dan vroegere rassen; de totale opbrengst, vooral aan eiwitachtige stoffen, is grooter dan die van vroegrijpe rassen.

Hier tusschenin staat een middellate rassengroep, waartoe verschillende rassen behooren, die in het buitenland speciaal voor silagedoeleinden worden gekweekt. Ze houden, wat hun eigenschappen betreft, ongeveer het midden tusschen de beide eerstgenoemde groepen; sommige staan het dichtst bij de vroegrijpe, andere meer bij de laatrijpe.

Onderstaand staatje, ontleend aan de gegevens van onze proefnemingen, geeft in grove trekken de productie der groepen weer.

		Drogestof.		Eiwit.		Cellulose.		N vrije stoffen.	
	Bruto opbr. kg/ha	geh. %	opbr. kg/ha	% v. d. dr. st.	opbr. kg/ha	% v. d. dr. st.	opbr. kg/ha	% v. d. dr. st.	opbr. kg/ha
Vroege rassen.	52000	19.8	10400	10.7	1100	25	2600	61	6400
Middellate	56000	16.4	9200	11.-	1000	26	2400	59	5400
Late rassen	80000	14.4	11500	10.5	1200	34	3900	52	6000

Bij deze cijfers moet in aanmerking worden genomen, dat ze eerder aan den lagen dan aan den hoogen kant zijn genomen, in gunstige gevallen is een opbrengst van 15000 kg drogestof per ha geen uitzondering.

Op grond van de tot dusverre genomen orienteerende proeven kunnen hier in het bijzonder worden vermeld:

451. **Virginia paardetandmaïs.** Laatrijp, zeer krachtige ontwikkeling; verdraagt veel droogte. Het vochtgehalte is hoog, wat een bezwaar heet voor silage. Groote opbrengst. Een goede selectie wordt o.a. geleverd door A. v. d. Have te Kapelle bij Goes.

496. **Pettender Goldflut maïs.** Kweeker: Andreas vitéz Mecsér, Pettend (Hongarije). Forsch, bladrijk, middellaat.

497. **Maïs Blanc des Landes.** Kweeker: Fa. Vilmorin-Andrieux, Verrières-le-Buisson (Frankrijk). Dit ras is zeer vroegrijp en heeft

een hoog drogestofgehalte en wat harde stengels. Het neemt de plaats in van de in 1930 opgenomen Jaune des Landes.

484. **Glorie roode klaver.** Kweeker: Zaadteelt maatschappij Udycz, Warschau, Polen. Heeft bij voorloopige beproeving een gunstigen indruk gemaakt. Dicht, fijnstengelig gewas. Het zaad is overwegend violet.

Aan alle bezitters van deze Rassenlijst.

Iedere vooruitstrevende landbouwer leest tegenwoordig naast het orgaan van zijn provinciale landbouwmaatschappij of boerenbond een **vakblad.** Natuurlijk omdat hij op de hoogte wil blijven van hetgeen op landbouwgebied — en dan zoowel op landbouw-economisch als landbouw-technisch gebied — gebeurt. Wij mogen aannemen, dat ook U de behoefte gevoelt om een vakblad te lezen. Mogen wij U daarom in overweging geven, indien Ge De Veldbode niet kent, eens een jaar dit vakblad op proef te lezen? Wat den inhoud betreft, kunnen wij één onverdachte getuigenis aanhalen, die in staat moet zijn U te doen besluiten óók De Veldbode te gaan lezen. Eén der leden van de examencommissie voor de acte landbouw l.o. te Wageningen zeide onlangs aan den redactie-secretaris van De Veldbode, **dat het deze commissie opgevallen was, dat de onderwijzers, die De Veldbode lazen, op het examen bleken zooveel MEER te weten dan zij, die een ander vakblad lazen.** Duizenden ontwikkelde landbouwers lezen nu al jaren De Veldbode! Neemt thans óók eens een proefabonnement voor den jaargang 1 October 1931-'32 voor f 5.50 of, indien Ge deze rassenlijst later mocht ontvangen, voor het resteerende deel van den jaargang voor een evenredigen prijs, waarbij Ge de nummers tot het begin van het eerstvolgend kwartaal niet behoeft te rekenen: die ontvangt Ge gratis! Ge zult dan dra bemerken, dat een uitgave van een dubbeltje per week in uw bedrijf zich vele malen betaald maakt door den veelzijdigen inhoud van De Veldbode. Óók aan actueele onderwerpen betreffende plantenteelt en plantenveredeling en aan de economische zijde der landbouwproblemen wordt in De Veldbode alle aandacht besteed. **Schrijft even om een abonnement voor den loopenden jaargang aan De Veldbode te Maastricht. Ge zult er geen spijt van hebben!**

D. Van de lijst afgevoerde rassen.

		Jaar, waarin 't ras in de Rl. gepl. werd.	afgevoerd werd.	Rubriek v/h ras bij de afv.
4.	Mansholt's Witte Dikkop I tarwe .	1924	1925	A
29.	Svalöf's Pantser II tarwe . . .	1924	1925	A
84.	Strube's Schlanstedter zomertarwe .	1925	1926	C
76.	Strube's Dikkop tarwe	1925	1927	C
3.	I.v.P.'s Millioen III tarwe . . .	1924	1928	A
43.	I.v.P.'s Matador tarwe	1924	1928	B
77.	Strube's General van Stocken tarwe	1925	1928	C
47.	Svalöf's Pantser III tarwe . . .	1924	1928	B
48.	Svalöf's Riddertarwe	1924	1928	C
80.	Weibull's Standardtarwe	1925	1928	C
6.	Mansholt's Japhet zomertarwe . .	1924	1929	A
78.	Hylkema's Victoriatarwe	1925	1930	B
158.	Svalöf's Kroontarwe	1926	1930	C
50.	Heil's Frankengerst	1924	1927	C
52.	I.v.P.'s H × C wintergerst . . .	1924	1927	B
11.	Svalöf's Zwanenhalsgerst . . .	1924	1927	A
51.	I.v.P.'s Germania zomergerst . .	1924	1928	B
9.	Meyer's Bocumer wintergerst . .	1924	1929	A
55.	Sperling's Buhlendorfer rogge . .	1924	1928	B
54.	Svalöf's Pantserrogge	1924	1928	B
88.	Kirsche's Staalrogge	1926	1931	B
57.	Svalöf's Kroonhaver	1924	1925	B
58.	Svalöf's Grootmogol haver . . .	1924	1926	B
56.	Svalöf's Koningshaver	1924	1926	B
86.	von Lochow's gele haver	1924	1927	C
59.	von Lochow's gele haver 9a . . .	1925	1927	C
75.	Hylkema's Triumfhaver	1925	1928	C
83.	I.v.P.'s van Cittershaver	1925	1929	C
112.	Weibull's Echo haver	~~1926~~	1930	C
60.	Wiersma's Elsma schokkererwt . .	1927	1931	C
61.	Mansholts Fletumer rozijnerwt . .	1924	1931	B
62.	I.v.P.'s Lugduna tuinboon . . .	1924	1925	B
92.	v. Lochow's blauwbloeivlas stam 7 .	1925	1927	C
106.	I.v.P.'s Gruno vlas	1925	1929	C
93.	Dorst's Alba vlas	1926	1931	B

D. Van de lijst afgevoerde rassen.

		Jaar, waarin 't ras in de Rl. gepl. werd.	afgevoerd werd.	Rubriek v/h ras bij de afv.
109.	Postma's Almenum vlas	1925	1931	B
64.	I.v.P.'s Vada koolzaad	1924	1928	B
65.	Dr. Zijlstra's Zaadhoudende karwij .	1924	1927	B
66.	I.v.P.'s Albion gele mosterd . . .	1924	1929	B
67.	I.v.P.'s Zaza blauwmaanzaad . .	1924	1930	B
99.	Veenhuizen's Element aardappel .	1925	1926	C
101.	de Vroome's Trenctria aardappel .	1925	1927	C
35.	Veenhuizen's Bravo aardappel . .	1924	1930	A
70.	Veenhuizen's Kampioen aardappel .	1924	1930	B
98.	Veenhuizen's Energie aardappel . .	1925	1930	C
428.	Sneeuw's Alma aardappel . . .	1929	1931	C
100.	von Kameke's Parnassia aardappel .	1925	1931	C
434.	de Vroome's Hollandia aardappel .	1929	1931	C
457.	Terra's Roode Durana voederbiet .	1930	1931	C
444.	Rood's Topaas voederbiet . . .	1929	1931	C
460.	Terra's Roode Askania voederbiet .	1930	1931	C
452.	Gelber Badischer Landmaïs . . .	1929	1931	C
453.	Vilmorin's Maïs Jaune des Landes .	1929	1931	C

BIJ DE N.V. DRUKKERIJ EN UITGEVERIJ LEITER-NYPELS te Maastricht (giron. 37754) verschenen de volgende goede handboeken:

VEEVERLOSKUNDE, handboek voor den practischen fokker, door **dr. A. van Leeuwen,** 10e dr., 108 pag. met 35 afb. Prijs **f 0.80,** geb. **f 1.80.**

DE NEDERLANDSCHE VARKENSFOKKERIJ, fokken en mesten, door **A. A. ter Haar.** Een volledig handboek van 211 pag. met 67 afb. Geeft rantsoenen voor alle leeftijden en doeleinden. Pr. f **1.60,** geb. **2.60.**

ONS NUTPLUIMVEE, door **A. A. ter Haar,** fokken, voeden, verplegen en mesten van hoenders, kalkoenen, ganzen en parelhoenders, waarin ook de ziekten behandeld zijn. Het handboek voor de practijk. Prijs f **4.50,** gebonden f **5.50.**

Qm.

Koninklijke Beetwortelzaad-Cultuur

Kuhn & Co, Naarden

De Nederlandsche kweekers van de
Nederlandsche suikerbiet

KUHN P

het product van
WETENSCHAPPELIJKE SELECTIE,
steunende op een ervaring van
40 JAREN SUIKERBIETENVEREDELING
met als kweekdoel:

Een biet met zoo weinig mogelijk schieters, leverende in den gunstigsten vorm de meeste suiker per H.A.

De brochures „Over Suikerbieten en Suikerbletenzaad", „Na 40 jaren suikerbietenveredeling" en „De veredeling van de suikerbiet" zijn op aanvraag gratis verkrijgbaar bij onze Afdeeling Publiciteit, Noorder Stationsweg 15, Bloemendaal.

Overzicht der eigenschappen in tabelvorm.

In de volgende tabellen wordt getracht de voornaamste eigenschappen in cijfers uit te drukken. Deze cijfers hebben vooral een vergelijkende beteekenis.

Een hoog cijfer beteekent in 't algemeen goed, lang, vroeg, enz.; men zie verder de toelichtingen, die bij elk tabelletje gegeven zijn.

AARDAPPELTABEL.

Regel 1		: K = klei; Z = zand; V =dalgrond (veenkoloniaal); Hoofdletter = veel verbouwd; letters in volgorde van belangrijkheid.
„	2, 3, 15, 16, 17 en 19	: 10 = zeer goed; 1 = zeer slecht.
„	4	: 10 = zeer vroeg; 1 = zeer laat.
„	5 en 7	: 10 = zeer groot; 1 = zeer klein.
„	6	: 10 = zeer dicht om den stam; 1 = zeer verspreid.
„	8	: 10 = zeer veel poters en kriel in het veldgewas.
„	9	: 1 = rond; 6 = ovaal; 10 = lang.
„	10	: w = wit; g = geel; b = blauw; r = rood; p = paars; l =licht; s = schubbig.
„	11	: 10 = geel; 1 = wit.
„	12	: 10 = zeer vlak; 1 = zeer diep.
„	13 en 14	: 10 = zeer hoog; 1 = zeer laag.
„	18	: letters in volgorde van belangrijkheid; C = consumptie; F = fabriek; E = export.
„	20—35	: 10 = zeer resistent; 1 = zeer vatbaar.

In regel 20, 21 en 22 (bladrol, licht mozaïek en grof mozaïek) is door een * achter het cijfer aangegeven, dat de ziekte schadelijk is; door twee ** achter het cijfer, dat de ziekte de plant zeer sterk beschadigt.

	AARDAPPELS (Voor de beteekenis der cijfers zie vorige bladzijde.)	Albion	Alpha	Bato	Bevel.	Bintje	Eerstel.	Eigenh.
1.	Verbreiding	V	kvz	v	Kz	Kzv	Kzv	KZV
2.	Loofontwikkeling	8	9	9	7	8	6	8
3.	Sterkte van het pootgoed	8	8	7	8	6	4	7
4.	Vroegrijpheid	6	4	4	6	8	9	7
5.	Aantal knollen per plant	4	5	6	8	6	7	7
6.	Verspreiding der knollen	8	8	7	9	5	7	7
7.	Grootte der knollen	9	10	7	6	8	7	7
8.	Verhouding poters en kriel	4	2	5	7	4	5	6
9.	Vorm van den knol	6	4	4	5	7	8	6
10.	Kleur van de schil	ws	gw	gw	lg	gw	g	g
11.	Kleur van het vleesch	2	5	6	6	6	7	8
12.	Diepte van oogen en navel	5	8	6	4	9	8	6
13.	Opbrengst	9	10	7	7	9	7	8
14.	Zetmeelgehalte	7	6	9	6	3	3	8
15.	Duurzaamheid	8	9	7	8	6	5	7
16.	Smaak	5	5	7	8	6	6	8
17.	Kookeigenschappen	5	6	7	7	6	7	8
18.	Bestemming	efc	Ecf	c	C	E	EC	CFe
19.	Geschiktheid voor export	8	8	—	5	9	9	6
	Resistentie tegen:							
20.	Bladrol	7**	3**	4	7*	7	7*	9
21.	Licht mozaïek	8	6	6	8	7	7**	3*
22.	Grof mozaïek	8	4**	6	8*	7	7*	3*
23.	Aucubabont	7	3	4	8	9	6	8
24.	Stippelstreep	4	4	5	9	8	2	10
25.	Zwartbeenigheid	7	4	5	7	5	7	7
26.	Rhizoctonia	6	6	6	6	5	3	6
27.	Phytophthora in het blad	7	8	7	8	3	3	4
28.	Phytophthora in den knol	8	9	6	9	5	3	4
29.	Aaltjes	5	5	—	5	5	1	1
30.	Wratziekte	10	10	10	10	2	4	4
31.	Kringerigheid	8	3	8	5	8	7	5
32.	Blauw worden	8	8	7	6	7	7	6
33.	Holle knollen	8	6	8	9	8	8	8
34.	Schurft	5	7	7	7	7*	5	4
35.	Pseudonetnecrose	—	9	6	7	9	8	6

Friso	Furore	Ideaal	Industrie	Jubileum	Monocraat	Noordeling	Oosterm.-scheme	Populair	Present	Robijn	Roode Star	Standaard	Thorbecke	Triumf	West-brabander	Zeeuwsche blauwe
k	kz	vzk	KZv	z	zv	k	kzv	zv	kzv	zv	Zkv	kz	Vz	Vz	kz	K
7	8	7	9	9	9	7	8	8	7	10	8	8	8	8	6	7
8	7	7	8	8	9	7	6	9	6	9	8	8	8	8	9	8
5	5	8	4	1	3	6	6	2	8	1	5	5	5	6	8	5
9	6	6	7	9	5	6	5	8	6	8	7	5	5	6	6	8
7	8	6	6	3	6	7	8	3	3	5	7	5	8	6	5	6
6	8	7	8	5	7	7	8	7	7	7	7	6	9	7	5	5
9	5	6	5	7	6	6	4	6	5	6	6	6	3	5	7	7
5	5	7	4	5	8	5	7	4	4	3	6	7	8	4	4	4
lg	lr	g	g	gw	pr	gw	lg	rg	g	rs	r	gw	w	gw	gw	b
8	7	7	6	8	6	6	6	8	7	7	8	6	2	5	8	6
7	7	8	4	8	8	8	8	7	5	8	7	7	3	7	8	6
9	8	7	9	7	7	7	7	7	7	8	7	6	9	8	6	7
7	7	4	4	9	9	9	7	10	4	9	9	8	9	6	7	5
8	7	6	8	9	9	8	6	9	7	9	8	8	7	8	8	8
7	8	7	6	7	7	8	7	8	8	7	8	7	3	6	8	8
8	8	5	7	7	6	5	7	8	7	8	8	7	4	7	8	9
c	c	ec	EC	c	ec	c	c	c	c	cf	C	c	FE	efc	c	C
—	—	7	8	5	7	6	—	6	6	5	5	—	6	7	—	4
6	6	7	5**	4	8	5	8	5*	8	5*	6*	8	5*	8	7	7
6	6	8	4	3	7	9	5	6	4	3*	4	8	3	4	8	4*
6	7	8	6**	7	7	7	8	7	8	6*	5*	8	6*	8*	8	6*
7	7	8	10	5	2	7	6	7	7	7	5	—	5	3	—	10
6	7	8	6	8	8	2	9	8	7	7	10	—	10	10	—	10
7	7	4	6	7	6	7	8	8	6	8	5	—	6	7	—	8
5	7	5	5	5	6	6	5	3	4	7	3	—	5	5	—	5
8	8	4	6	8	9	7	6	9	3	9	8	5	7	7	4	3
9	5	6	7	8	9	8	8	9	6	8	6	8	6	8	7	5
5	5	—	1	—	5	5	—	—	—	5	9	—	5	5	—	5
10	10	3	4	10	10	10	10	10	7	10	8	10	4	9	10	2
4	4	8	7	8	8	8	7	9	8	4	3	7	7	8	8	6
7	7	7	8	5	4	3	—	6	8	7	6	7	6	6	9	8
5	6	5	7	9	8	9	—	8	8	8	8	8	8	8	8	9
7	6	4	6	8	7	7	—	8	5	8	8	7	7	7	8	6
9	7	—	6	7	9	7	—	6	—	—	3	—	6	7	—	9

Regel 1, 2, 3, 11, 12 en 13: 10 = zeer goed, 1 = zeer slecht. — Regel 4, 5 en 8: 10 = zeer vroeg, 1 = zeer laat. — Regel 6: 10 = zeer bladrijk, 1 = zeer bladarm. — Regel 7: 10 = zeer lang, 1 = zeer kort. — Regel 9: 10 = zeer veel korrel tegenover 't stroo. — Regel 10: 10 = zeer groot, 1 = zeer klein.. — Regel 14, 15, 16, 17 en 18: 10 = zeer resistent, 1 = zeer vatbaar.

		Algebra	Dikkop III (Mansh's Witte-)	Emma	Imperiaal IIa	Jacob Cats	Juliana (W × E P)	Kruisingsangel	Robusta	Siegerländer (Krafft's)	Trifolium	Waard en Groet	Wageninger	Wilhelmina	v. Hoek Zomertarwe
1.	Mogelijkheid v. laat zaaien	8	7^5	9	8^5	9	9	7	7^5	9^5	8	7^5	7	9	6
2.	„ v. voorjaarszaai	5	4	6	5^5	6	5	3	4^5	7	5	5	5	6	10
3.	Wintervastheid	6^5	8^5	6	6	7	6	6	9	7^5	7^5	6^5	8	6	3
4.	Vroegheid v. bedekken v. d. grond	7^5	6	7	7	8	6	7	7	8	7	8	8	8	7	5
5.	„ „ doorschieten	7	7	7^5	7	6^5	7^5	7	6^5	8	7	7	7^5	7	5
6.	Bladrijkheid	9	6^5	7	8	7	6	7	8^5	8	7	9	9	7	6^5
7.	Lengte stroo	9	9	7	7	8^5	6	8	7	8	7	7^5	8^5	8	8
8.	Vroegrijpheid	7	7	9	8	8	8	7^5	7^5	9	8	7^5	7^5	8	5^5
9.	Verhouding korrel: stroo	6	6	8^5	7	7	8^5	6^5	7	7	8	7	7	7^5	8
10.	Grootte v. d. korrel	9	7^5	8^5	8^5	8^5	8^5	8^5	8^5	7^5	6	8^5	8^5	8	8^5
11.	Handelswaarde en kwaliteit	9	7	7^5	7^5	8^5	9	7^5	8	8	7^5	8	7^5	8	7
12.	Opbrengst aan zaad	7^5	7	7^5	7^5	7^5	8^5	7^5	7^5	7	8	7	7^5	8	7^5
13.	„ „ stroo	9	8^5	6^5	7^5	8	7	8^5	7^5	7^5	7	7^5	8	8	6^5
14.	Resistentie tegen legeren	7^5	7	7^5	8^5	7	9	7	8	6^5	7^5	7	8	8	7^5
15.	Resistentie tegen uitval v. d. korrel ..	7	8	7^5	7	8^5	8^5	8^5	7^5	6	8	8	7^5	8	8
16.	Resistentie tegen schot	8	9	8	7	7^5	8^5	7^5	7	7^5	7^5	8	7^5	7^5	8^5
17.	Resistentie tegen gele roest	6^5	7^5	7^5	7	7	7	6^5	6^5	7	7^5	6^5	6^5	6^5	7^5
18.	Resistentie tegen stuifbrand	7	7^5	7	8	7	5	9	7^5	8	7^5	8	8	8	6^5

Regel 1, 11, 12, 13 en 19: 10 = zeer goed, 1 = zeer slecht. — Regel 4, 5 en 8: 10 = zeer vroeg, 1 = zeer laat. — Regel 6: 10 = zeer bladrijk, 1 = zeer bladarm. — Regel 7: 10 = zeer lang, 1 = zeer kort. — Regel 9: 10 = zeer veel korrel tegenover 't stroo. — Regel 10: 10 = zeer groot, 1 = zeer klein. — Regel 14, 15, 16, 17 en 18: 10 = zeer resistent, 1 = zeer vatbaar. — Regel 20: K = klei, Z = zand, V = dalgrond (veenkoloniaal). De letters zijn geplaatst in volgorde van de belangrijkheid van den verbouw

HAVER

	Adelaar (Svalöf's)	Gele (Kirsche's)	Gouden Regen (Svalöf's)	Mansholt's Haver I	Mansholt's Haver IIb	Mansholt's Haver III	Mansh. Binder Haver	Orion II (Svalöf's)	President (Zwarte)	Record (Hylkema's)	Schlanstedter (Strube's)	Ster (Svalöf's)	Zege (Svalöf's)
1. Mogelijkheid v. laat zaaien	6	6⁵	6	5	5⁵	5⁵	5	5	6	6	4	5	6
4. Vroegheid v. bedekken v. d. grond	7	7⁵	7⁵	7	6⁵	6	6⁵	7⁵	9⁵	7⁵	7⁵	7	8
5. Vroegheid van doorschieten	7	8	7	7⁵	7	6⁵	6	8⁵	9	7	7	7⁵	7
6. Bladrijkdom	7⁵	7	7	7⁵	7⁵	6⁵	7	8⁵	8	7⁵	7	8	8
7. Lengte stroo	6	8	7⁵	7	7	7	6	7	6⁵	8	8⁵	7	8⁵
8. Vroegrijpheid	6⁵	7⁵	8	7⁵	7⁵	7⁵	6⁵	9	10	6⁵	7	7⁵	7⁵
9. Korrel-stroo verhouding	7⁵	7	7	7	7	7⁵	8	7	7	7	7⁵	8	7
10. Grootte van den korrel	7⁵	6⁵	7	7⁵	7	8	7⁵	8	7	8	7⁵	8⁵	8⁵
11. Handelswaarde en kwaliteit	7⁵	8	8	7	7	8	7	7	7	8	8	8	8
12. Opbrengst aan korrel	8⁵	7⁵	7	7⁵	8	8	8	7	7	8	8⁵	8⁵	8
13. „ „ stroo	8	7⁵	7	8	8	7⁵	7	7⁵	7	8	8	7⁵	8
14. Resistentie tegen uitval korrel	7⁵	6⁵	7⁵	7	7	8	7⁵	6⁵	5	7⁵	7⁵	8	7⁵
15. Resistentie tegen doorwassen	8	7⁵	7	7	8	8⁵	7	7⁵	5	7	8	8	7
16. Resistentie tegen legeren	7⁵	6⁵	6⁵	7	7	8	8	7	4	7	7	7⁵	6⁵
17. Resistentie tegen roest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18. Resistentie tegen stuifbrand	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19. Geschiktheid als dekvrucht	7	8	8	8	6	8⁵	7⁵	8	7⁵	6	7	7⁵	6⁵
20. Bodem	kzv	zk	zk	zk	Kz	K	k	vkz	Vz	k	k	kz	KZV

Regel **1, 2, 3, 11, 12** en **13**: 10 = zeer goed, 1 = zeer slecht. — Regel **4, 5** en **8**: 10 = zeer vroeg, 1 = zeer laat. — Regel **6**: 10 = zeer bladrijk, 1 = zeer bladarm. — Regel **7**: 10 = zeer lang 1 = zeer kort. — Regel **9**: 10 = zeer veel korrel tegenover 't stroo. — Regel **10**: 10 = zeer groot, 1 = zeer klein. — Regel **14, 15, 16, 17, 18, 21** en **22**: 10 = zeer resistent, 1 = zeer vatbaar.

		ROGGE				GERST								
						Winter			Zomer					
		Kroon	Ottersumsche	Petkuser winter	Petkuser zomer	Fletumer	Mansholt's II	Vindicat	Bigo	Goudgerst (Svalöf's)	Min. Ruys	Princesse (Svalöf's)	Spratt Archer	Zege (Svalöf's)
1.	Mogelijkheid v. laat zaaien	8	9	8	4[5]	4	5	6	7[5]	7	5[5]	6	5	6
2.	„ v. voorjaarszaai	4	4	4	10	6	8	6	10	10	10	10	10	10
3.	Wintervastheid	8	8[5]	9	6	8	8	7	4	4	5	4	4	4
4.	Vroegheid v. bedekken v. d. grond	6[5]	8	8	7[5]	7[5]	8	9	8[5]	8	8	9	8	8[5]
5.	„ „ doorschieten	7[5]	9	8	6	8	8	8	7[5]	8	6[5]	7	5	8
6.	Bladrijkheid	7[5]	7	8	7[5]	7	8	8	9	6	8	8[5]	8	8
7.	Lengte stroo	7[5]	8[5]	8	7	6	7	7	8	6	8	7[5]	7	7[5]
8.	Vroegrijpheid	8	8[5]	8	6	9	8[5]	9	7[5]	8	7	7	5	7[5]
9.	Korrel-stroo-verhouding	8	7	8	7	8	7[5]	8	7	9	7	7[5]	7	8
10.	Korrelgrootte	8	7[5]	8[5]	7	7	7	7[5]	7	6[5]	8[5]	8	7[5]	7[5]
11.	Handelswaarde en kwaliteit	8	8	8[5]	8	6[5]	6[5]	7	5[5]	7	8	8[5]	7[5]	8
12.	Korrelopbrengst	8	7[5]	9	6[5]	8	8	8[5]	8[5]	9	7[5]	8	8	8[5]
13.	Stroo-opbrengst	7[5]	7[5]	8	6[5]	7	7[5]	7[5]	8[5]	7	7[5]	8	8	7
14.	Resistentie tegen legeren	8[5]	6	7	7[5]	6	6[5]	7	6	6	6	5	6	5[5]
15.	Resistentie tegen uitval korrel	8	9	9	9	8	8	8	8	7	6[5]	8[5]	8	8
16.	Resistentie tegen schot	7	8	7	7	9	9	9	9	9	8[5]	8[5]	9	8[5]
17.	Resistentie tegen roest	8	8	7[5]	7	7	7	6	6	5	7	6	7[5]	5[5]
18.	Resistentie tegen stuifbrand	—	—	—	—	7	7[5]	7	6	6	6	7	8	7
21.	Resistentie tegen roggeaaltje	4	9	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22.	Resistentie tegen strepenziekte	—	—	—	—	8	8	8	5	7	6	9	8	6

Regel 1: 10 = zeer kort, 1 = zeer lang. — **2:** 10 = zeer stevig, 1 = zeer slap. — **3:** 10 = zeer bladarm, 1 = zeer bladrijk. — **4 en 6:** 10 = zeer vroeg, 1 = zeer laat. — **5:** 10 = zeer kort, 1 = zeer lang. — **7:** 10 = zeer hoog, 1 = zeer laag. — **8:** 10 = zeer groot, 1 = zeer klein. — **9:** groene erwten: 10 = bol en 1 = ovaal; schokkers en cap.: 10 = zeer sterk gedeukt. — **10:** 10 = zeer goed, 1 = zeer slecht. — **11:** 10 = zeer hoog, 1 = zeer laag. — **12:** 10 = zeer groot, 1 = onbruikbaar. — **13 en 14:** 10 = zeer hoog, 1 = zeer laag. — **15, 16 en 17:** 10 = zeer resistent, 1 = zeer vatbaar.

	Groene erwten				Schokkers en Capucijners.		
	Mansh's Kortstroo	Mansh's gekr. extra korte	Mansholt's plukerwt	Hylkema's Unica erwt	Mansholt's schokker	Koopman's Glory schokker	Mansh's Kortstroo vale Cap.
1. Kortheid van stroo	7	8	8[5]	9	6[5]	6[5]	7[5]
2. Stevigheid van stroo	8	8[5]	9	9	8	8	7[5]
3. Bladarmoede	7[5]	8	8[5]	9	7	7	6
4. Vroegheid van begin bloei	7	8	8	8	8	8	9
5. Kortheid van den bloei	7	7[5]	8	8[5]	7	7	6
6. Vroegheid van rijping	7[5]	8	8	8	7	7	7[5]
7. Hoogte peulaanzetting	7[5]	8	8[5]	8[5]	8	8[5]	7
8. Grootte der erwten	7[5]	9	8	7	9	9	9
9. Rondheid (ev. gedeuktheid)	9	6	7	7	9	9	8
10. Kleur	8[5]	7[5]	7[5]	6[5]	7	7	6
11. Marktwaarde	8	7[5]	7[5]	7	8[5]	8[5]	9
12. Geschiktheid voor pluk en conserve	6	7[5]	8	7[5]	—	—	—
13. Zaadopbrengst	7	8	8[5]	9	7[5]	7	6
14. Stroo-opbrengst	8	7	6[5]	6	8	8	7
15. Resistentie tegen slecht weer	7	7	7	7	6	6	5
16. „ „ Ascochyta	7[5]	9	8	7	5	5	7
17. „ „ knopmade	7	8	8	8	8	8	7

Regel 1 en 7: 10 = zeer vroeg, 1 = zeer laat. — **Regel 2:** 10 = zeer lang, 1 = zeer kort. — **Regel 3, 6, 9, 10, 11 en 12:** 10 = zeer goed, 1 = zeer slecht. — **Regel 4:** 10 = zeer hoog, 1= zeer laag. — **Regel 5:** 10 = zeer groot, 1 = zeer klein. — **Regel 8:** 10 = zeer veel stroo t.o.v. het zaad. — **Regel 13, 14, 15 en 16:** 10 = zeer resistent, 1 = zeer vatbaar.

VLAS

			Blauwbloei				Witbloei		
			Blenda	Excello	Herkules	Texala	Bella	Concordia	Concurrent
1.		Vroegheid v. ontwikk. i. h. voorjaar	8	8	8	8	6^5	8	8
2.		Lengte stroo	7^5	8^5	8	8	9	8	8
3.		Kwaliteit stroo	8^5	8	7	8	7	7^5	8
4.		Hoogte van vertakking	8	6^5	8^5	8^5	7^5	8	8
5.		Mate van vertakking	8	7	7	8	7	8	8
6.		Gelijkmatigheid	8	6	5	8	8	8^5	8^5
7.		Vroegrijpheid	7^5	8	8	8^5	5^5	7^5	7^5
8.		Verhouding stroo: zaad	8^5	8^5	8	8	8	7^5	7^5
9.		Opbrengst aan stroo	8	8	8	8	9	8	9
10.		Vezelgehalte	8^5	7^5	8	8^5	6^5	7^5	8
11.		Kwaliteit van den vezel	8^5	8	7	8	7	7^5	8
12.		Opbrengst aan zaad	6	6	6^5	7	7	8	7
13.	Resistentie tegen	brand	5	6	5^5	6	6^5	7	7
14.		roest	7^5	8	7^5	8	6	7	7
15.		botrytis	6	7	7	6^5	7	7	7
16.		legeren	7	6	7	8	6	8	7^5

Grassen.

Doel van de opname van eenige der voornaamste grassen in de rassenlijst is tweeërlei. In de eerste plaats om hen, die grassen voor den aanleg van tijdelijk of blijvend groenland gebruiken, eenige vingerwijzing te geven; in de tweede plaats om de zaadteelt van grassen van goede hoedanigheid te bevorderen.

Uiteraard kan in deze lijst geen verhandeling over den aanleg van grasland en de daarbij aan te bevelen mengsels voorkomen. Hiervoor moet ik naar speciale werken (o.a. van Rauwerda en van Kramer) en voor 't overige naar de adviezen der Rijkslandbouwconsulenten verwijzen. Ik wil hier volstaan met de opmerking, dat niet alleen het grasmengsel dat men bezigt van belang is, maar evenzeer de grondsoort, de conditie van den grond (ontwatering, kalktoestand) en de bemesting, alsook de behandeling van het gewas. **Hetzelfde gras kan bij verschillende bodemtoestanden zeer in productievermogen, smakelijkheid en voedzaamheid verschillen.** Bij de bepaling van het mengsel houde men voor oogen, dat dit voldoende veelzijdigheid moet bezitten, gelijken moet op het mengsel, dat in naburige, goede graslanden wordt aangetroffen, niet te dun (liefst machinaal) gezaaid moet worden, en voor blijvend grasland geen soorten moet bevatten van twijfelachtige waarde. Het is voorts van belang, dat gelet wordt op de herkomst van het zaad. De variabiliteit bij de grassen is veel grooter dan bij de akkerbouwgewassen. Van elke soort zijn zoowel goede als minder goede en zelfs slechte landrassen in den handel en de laatste vinden maar al te vaak aftrek, doordat ze goedkooper kunnen worden geleverd of mooier van uiterlijk zijn.

Aangezien grasland gewoonlijk lange jaren moet liggen, trachte men niet op de kosten van het zaad te sparen. Dit is zuinigheid, die de wijsheid bedriegt. Liever dan minderwaardige rassen te nemen zaaie men van de gewenschte dure soorten iets minder. Wanneer men tevens zorg draagt voor een goede bodemstructuur, ruime bemesting en doelmatige beweiding, zullen ze toch allicht nog voldoende tot hun recht komen.

Waar hier van „rassen" gesproken wordt, hebben we niet te doen met zuivere lijnen, maar met min of meer heterogene populaties,

veelal als „landras" gewonnen of in het wild verzameld. Daarnaast komen gaandeweg meer en meer gekweekte rassen in den handel, die men voor bepaalde gewenschte eigenschappen zooveel mogelijk zuiver heeft trachten te maken.

Zonder twijfel is dit de goede manier en in Denemarken bijv., waar men veel kunstweide aanlegt, en sedert langen tijd proeven met grassen heeft genomen, worden de gekweekte rassen, ondanks het duurdere zaad, op groote schaal gebruikt. De practijk ziet hier het voordeel van in. Bij ons te lande zijn we nog lang niet zoo ver, en we zullen ook niet zoover komen, zoolang bij aankoop van zaad geen herkomst wordt vermeld of gevraagd, en behalve op de prijs, hoogstens op kiemkracht en botanische zuiverheid wordt gelet. Veel van het aangeboden zaad is afkomstig uit verre landen, ja uit Amerika en Australië. Het **kan** daarom toevallig wel practijkwaarde hebben, maar dit moet eerst overtuigend blijken. In 't algemeen is overal gebleken, dat men steeds de beste resultaten krijgt met zaad dat van **ouder tot ouder** in het land zelf gegroeid is. Hoe verder men van huis komt, hoe kleiner de kans wordt, dat het geïmporteerde ras tegen het inlandsche kan concurreeren. Wel wat de prijs of wat de kiemkracht of het toilet van het zaad betreft, maar niet inzake het eenige punt waar het op aankomt: het gewas, dat er uit groeit. Daarom, vraagt, evenals bij klaverzaad, in de eerste plaats zaad van inlandsche origine. Is dit er niet, neem dan zoo mogelijk zaad, dat in een overeenkomstig klimaat is gewonnen: Scandinavisch. Schotsch, Iersch, Noord-Duitsch, Noord-Fransch landras of goede selecties daaruit. Gebruikt alleen zaad van verder gelegen streken wanneer bewezen is, dat ook dit hier te lande goed voldoet.

Wie inlandsch zaad eischt, bevordert bovendien de teelt er van. Maar de teelt in Nederland moet dan ook steunen op Nederlandsch elite- of stamzaad of althans zaad van zeer vertrouwde buitenlandsche origine. Geen vermeerdering dus van willekeurig buitenlandsch zaad op Nederlandschen bodem.

In onderstaand overzicht worden de voornaamste eigenschappen der meest voorkomende grassen vermeld en over de herkomst een en ander medegedeeld, met opgave van de mij bekende adressen, waar men zaad van bepaalde herkomst verkrijgen kan. **Wie bij den**

aankoop van graszaad opgave van de herkomst verlangt, bevordert een nationaal belang.

De beschrijvingen van de rassen (die alle kunnen worden beschouwd als te behooren tot groep B, beproevenswaardige rassen) zijn nog grootendeels gebaseerd op opgaven van de kweekers en importeurs, in het algemeen acht ik ze echter wel juist. Enkele der genoemde Nederlandsche selecties worden nog slechts op beperkte schaal verbouwd, zoodat er niet altijd veel zaad van verkrijgbaar is. In de toekomst wordt gestreefd naar onpartijdige vergelijking, en voortdurend houd ik me aanbevolen voor mededeeling van ervaringen, die in de practijk worden opgedaan.

ENGELSCH RAAIGRAS (Lolium perenne), is een hoofdbestanddeel van vele onzer oude weilanden en verdient een plaats in elk mengsel. Sterk uitstoelend, vroeg ontwikkelend onder-gras. Hoewel geen uitloopers vormend, toch door sterke uitstoeling gunstig voor zodevorming. Verdraagt beweiding uitstekend, minder goed het laat maaien. Wordt soms hard, vooral bij vochtgebrek en op nieuwe graslanden met gebrek aan stikstof. Heeft van strenge winters te lijden, verlangt een middelmatigen vochtigheidstoestand en vasten bodem, is dankbaar voor gier en voor bemesting. Vormt in pas ingezaaid land en ook in droge jaren weinig ondergras, doch is in normale gevallen een hoofdbestanddeel van de naweide.

Zaad is afkomstig uit West-Europa en soms uit Nieuw-Zeeland, laatstgenoemd zaad kan, evenmin als Argentijnsch, worden aanbevolen.

Het Schotsch en Iersch zaad heeft een goede naam, hoewel de kiemkracht soms te wenschen overlaat en het gewas meer roest vertoont dan het Deensche (Lundbaek stam) en Svalöfs Victoria. Het laatstgenoemde kweekproduct is voor weiland iets grof doch schiet nog iets later in aar dan het Deensche, beide zijn overigens goede rassen. Hetzelfde kan ook gezegd worden van eenige in Duitschland gekweekte rassen, o.a. v. Lembkes Weidelgras, dat vooral vroeg ontwikkelt. Ook wordt een weidetype gekweekt door Pattullo, Higgs & Co te Orpington, Kent.

Kweekers en leveranciers.

N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda. Hollandia Engelsch raaigras (307). Bladrijk, vrij laat in aar schietend. Weinig roest.

A. v. d. Have, Kapelle bij Goes. Selectie uit Lundbaek op bladrijkdom, laat doorschieten en roestresistentie. Ook import van orig. Lundbaek, Victoria en Iersch zaad.

Ir. C. Koopman, Zierikzee, Nederlandsche nabouw van Iersch zaad ook **nabouw Lundbaek en Victoria.** Tevens in veredeling inlandsch Engelsch raai.

N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen. Import **orig. Svalöfs Victoria** (499), wintervast, bladrijk, laat in aar komend, waardoor, behalve voor blijvend grasland, ook geschikt om te mengen met roode klaver. Hiervan ook Nederlandsche vermeerdering.

N.V. Robertus, Winschoten, teelt een **eigen stam.** Bovendien **Nederlandsche nabouw** van **Lundbaek en Victoria.**

J. Joordens, Venlo (Blerik). **Nederlandsche nabouw Lundbaek.**

Barenbrug, Burgers en Co, Arnhem. In **Nederland verzameld landras** (somtijds verkijgbaar). Import van origine echt **Iersch** en **Deensch zaad.**

B. van Engelen, Vlijmen, nabouw Tystofte.

Harmsen, Kunst en Co te Amsterdam importeeren **Poolsch** zaad. Weinig roest, vrij laat doorschietend.

ITALIAANSCH RAAIGRAS (Lolium Italicum = multiflorum) wordt soms in grasmengsels opgenomen; kan zich echter in blijvend grasland niet handhaven. Aan te bevelen voor kunstweide. Forsch, vroeg, smakelijk maaigras, polvormend, weinig wintervast.

Behalve in ons eigen land wordt het zaad ook geteeld in Ierland, Frankrijk, Denemarken en Nieuw-Zeeland. Het Noord-Fransche zaad, hoewel niet steeds voldoende zuiver, heeft een goede reputatie door vlugge ontwikkeling en bladrijkheid. De Deensche Tystofte-stam komt hiermede ongeveer op één lijn. Van het Iersche zaad laat de kiemkracht wel eens te wenschen over, ook is dit ras niet onvatbaar voor roest. Nieuw-Zeelandsch zaad kan niet worden aanbevolen.

Kweekers en telers:

N.V. Zwaan en de Wiljes. Hollandia Italiaansch raaigras (500). Geselecteerd op vlugge ontwikkeling, bladrijkheid, resistentie tegen roest en lange levensduur.

Selectie **A. v. d. Have, Kapelle bij Goes** uit **Tystofte** stam. Geselecteerd op bladrijkheid en roestresistentie.

N.V. J. L. Robertus, Winschoten teelt **zelf** een stam, bovendien **Nederlandsche nabouw van Tystofte.**

J. Joordens te Venlo (Blerik). **Nederlandsche nabouw van Tystofte.** Een tusschenvorm tusschen Engelsch en Italiaansch raaigras is o.a. het **Oldenburgisches Weidelgras** (507), dat gekweekt wordt door de **Oldenb. Saatzuchtgesellschaft te Oldenburg** en verkrijgbaar is bij **J. Joordens te Venlo** (Blerik).

In ons land wordt veelal WESTERWOLDSCH RAAIGRAS (Lolium It. Westerwoldicum) geteeld en verhandeld. Dit gras is als afzonderlijk landras te beschouwen; het ontwikkelt vlugger dan Italiaansch en is daardoor minder geschikt om onder dekvrucht te worden uitgezaaid. Wel echter kan het zelf als dekplant worden gebezigd bij den aanleg van blijvend grasland, waarbij tegen te zware ontwikkeling moet worden gewaakt; het is minder bladrijk dan Italiaansch en overwegend eenjarig. Zeer dankbaar voor stikstof.

Kweekers en telers.

N.V. Zwaan en de Wiljes te Scheemda. Hollandia Westerwoldsch raaigras (305). Vlug, productief, bladrijk, goede nagroei, weinig roest.

Ir. C. Koopman te Zierikzee. Eigen teelt Westerwoldsch raaigras.

Selectie **A. v. d. Have te Kapelle bij Goes,** uit **inlandsch Westerwoldsch** landras. Bladrijk, productief, levert goede kwaliteit hooi.

N.V. Robertus te **Winschoten. Eigen teelt** van Westerwoldsch graszaad.

TIMOTHEE (Phleum pratense). — Vrij laat bloeiend, wintervast polvormend bovengras; beter geschikt voor maaien (ook 2e snede) dan weiden. Behoort thuis op humeuse vruchtbare gronden, is goed bestand tegen vocht en tegen overstrooming, ook tegen droogte, doch wordt dan spoedig hard, wat ook voorkomt in de herfstweide. Verdraagt ook schaduw.

Hoewel Noord-Amerika (Iowa, Minnesota, Illinois, Ohio, S.-Dakota, Idaho, Wisconsin) dit zaad in groote hoeveelheden van zeer goede kwaliteit exporteert, is de teelt ook algemeen in Middel-Europa, waar gewoonlijk minder hooge zuiverheid wordt bereikt. Aanmerkelijke opbrengstverschillen tusschen Deensch zaad en dat uit de noordelijke staten van Noord-Amerika zijn niet geconstateerd. Met Poolsch zaad zijn minder gunstige ervaringen opgedaan. Zoowel Svalöf als enkele Duitsche en Poolsche kweekers hebben veredeling beproefd. De resultaten schijnen gunstig te zijn.

N.V. Landbouwbureau M. Wiersum te Groningen importeert en vermeerdert orig. **Svalöf's Gloria Timothee** (501). Productief, levert goede naweide.

Ir. C. Koopman te Zierikzee kan aanbieden nabouw **Svalöfs Gloria Timothee.**

B. van Engelen, Vlijmen: Nabouw amerikaansch. Thans ook selectie van **inlandsch materiaal.**

N.V. Robertus te Winschoten. In Nederland geteeld zaad.

VELDBEEMDGRAS (Poa pratensis). — Komt in beste weilanden geregeld voor als smakelijk, onderaardsche uitloopers vormend ondergras. Vormt een mooie zode, doch slaat bij uitzaai niet gemakkelijk aan. Heeft voorkeur voor eenigszins losse (zandige) niet te vochtige bodem. Meer weide- dan maaigras, langzame nagroei, verdraagt redelijk schaduw en droogte, waardoor het soms veld wint op ruw beemdgras; verdraagt geen overstrooming.

De Vereenigde Staten vormen het groote productiegebied. Zaad uit Missouri verdient vermoedelijk de voorkeur boven dat uit Kentucky.* Poolsche en Duitsche kweekers (o.a. te Weihenstephan en de Kölnische Gutsverwaltung) trachten veredeling tot stand te brengen, mogelijk met succes.

In Nederland wordt door **A. v. d. Have te Kapelle bij Goes Amerikaansch materiaal** vermeerderd onder selectie.

Ir. C. Koopman te Zierikzee heeft inlandsch materiaal in selectie.

502. **Trynwâlden veldbeemdgras.** Selectie van **M. Kramer te Leeuwarden** uit Friesch materiaal. Kort, zodevormend, donker groen.

503. **Beemster veldbeemdgras.** Selectie van **M. Kramer te Leeuwarden** uit in de Beemster verzameld materiaal. Zeer kort, zodevormend.

B. van Engelen te Vlijmen vermeerdert **inlandsch materiaal** onder selectie.

N.V. Robertus te Winschoten in Nederland geteeld zaad.

---

* Poa pratensis wordt in den handel wel als „Kentucky blue grass" betiteld. Zaad uit Missouri wordt vaak verhandeld als K. Blue grass, Missouri grown. Niet te verwarren met „Canadian blue grass" (Poa compressa).

RUW BEEMDGRAS (Poa trivialis). — Voornaam bestanddeel van vele oude weiden. Iets later en hooger opschietend dan Poa pratensis, verdraagt meer vocht en minder droogte, stelt hooger eischen aan de vruchtbaarheid van den grond. Ontwikkelt zich zeer sterk in hooiland bij zware stikstofbemesting. Geschikt voor zware klei en voor laagveen. Verdraagt maaien en zoo noodig eenige schaduw. Zodevormend door bovengrondsche uitloopers, iets geneigd tot legeren waarbij andere grassen worden beschadigd.

Terwijl in Centraal Europa hier en daar zaad in het wild verzameld en ook gekeekt wordt (Randowbrucher gem. Rispengras) is Denemarken het belangrijkste productieland. Sutton (Reading) kweekt een weidetype van dit gras.

A. v. d. Have te Kapelle bij Goes selecteert het **Deensch landras** op donker en veel blad.

B. van Engelen te Vlijmen vermeerdert **inlandsch materiaal** onder selectie.

N.V. Robertus te Winschoten in Nederland geteeld zaad.

Beemdvosssestaart (Alopecurus pratensis).* — Productief, bossendoch ook uitloopervormend maaigras, dankbaar voor bemesting en aanvankelijk gaarne gegeten. Op goede rivierklei-, broek en laagveengronden geregeld aangetroffen en gewaardeerd, o.a. door groote resistentie tegen vocht, wordt het door sommigen als minderwaardig beschouwd, zoodat inzaai niet kan worden aanbevolen, tenzij men over goed inheemsch zaad beschikt. Voor kortstondige kunstweide minder geschikt, aangezien het te laat tot ontwikkeling komt. Eenmaal gevestigd, ontwikkelt het zich vlug, zoodat vroeg gemaaid kan worden. Het gras verlangt vocht, doch neigt tot legeren, kan dan rotten en andere grassen verstikken, verovert soms, eenmaal gevestigd, een aanzienlijke plaats in het bestand.

Het zaad is voornamelijk van Finschen oorsprong. Ook in Duitschland bestaan enkele kweekers.

A. van der Have te Kapelle bij Goes is met selectie begonnen.

FIORIN OF WIT STRUISGRAS (Agrostis alba stolonifera). — Laat ontwikkelend, op vochtige gronden een viltige zode vormend,

---

* Niet te verwarren met de geknikte vossestaart (Alopecurus geniculatus) en met Alopecurus agrestis, die beslist minderwaardig zijn.

en daarom daar niet gaarne gezien; in passende omstandigheden tamelijk malsch gras, dat het meest in de naweide tot zijn recht komt. Het verdraagt beter weiden dan maaien, het kan tegen schaduw en verdraagt droogte.

Komt hoofdzakelijk uit Noord-Amerika (Illinois), wordt ook in Zuid-Duitschland in het wild verzameld. In Beieren hebben enkele kweekers, o.a. von Schmieder te Steinach, getracht een meer kruipende vorm te isoleeren, wat eenig succes schijnt te hebben gehad. Het N. Amerikaansche zaad is niet gelijkwaardig met de hier in het wild voorkomende vorm. Meermalen is Amerikaansch zaad bedriegelijk onder Duitsche naam in den handel gebracht. Het meeste handelszaad vormt geen uitloopers.

Kweekers en importeurs.

De **Firma Barenbrug Burgers te Arnhem** is bereid **Duitsch zaad** van bekende origine aan te bieden, doch beveelt het niet aan voor weidegras.

B. van Engelen te Vlijmen vermeerdert zaad van in het wild verzameld **inlandsch materiaal.** (Ook **A. v. d. Have, Kapelle bij Goes**).

B. van Engelen te Vlijmen selecteert bovendien thans ook **Agrostis alba gigantea,** welke mogelijk waarde kan hebben voor droge gronden.

Fransch raaigras (Avena (Arrhenatherum) elatior). — Tamelijk vroeg, bossenvormend maaigras, dat beweiding slecht verdraagt. Dankbaar voor bemesting, levert dan goede nagroei; vrij goed bestand tegen droogte. Komt voor goede (kalkhoudende) zandgronden in aanmerking. Wordt overigens, o.a. in Zeeland ook in oude graslanden (slootkanten) aangetroffen en door sommigen als een slecht en hard gras misprezen.

Het zaad wordt voornamelijk in Frankrijk (Allier, Puy de Dome) verzameld, komt in geringe hoeveelheden uit Oostenrijk, Slowakije en Duitschland, waar o.a. Weihenstephan, Lembke en Kofahl selectie hebben toegepast. Ook in Amerika (Virginië, Carolina, Tennessee) worden kleine hoeveelheden geteeld.

N.V. Robertus te Winschoten heeft met **eigen teelt in Nederland** een begin gemaakt.

Goudhaver (Avena (Trisetum) flavescens). — Alleen in onze Zuidelijke provincièn van belang, vertoont in verschillende opzichten gelijkenis met Fransch raaigras; lijdt zoowel door overvloedig vocht als door droogte. Hoewel hier en daar gaarne gezien (mogelijk in

verband met de eischen, die dit gras aan den kalktoestand stelt) is het slechts matig productief, doch smakelijk en voedzaam.

Het zaad komt hoofdzakelijk uit Frankrijk; wordt ook gekweekt te Weihenstephan en Steinach.

KAMGRAS (Cynosurus cristatus). — Vlakke pollen vormend ondergras, dat vrij goed droogte verdraagt maar zich thuis voelt op vochthoudende gronden; laat ontwikkelend (2e snede). Wordt, vooral op klei, gewoonlijk tot de goede, maar niet zeer productieve weidegrassen gerekend, verdraagt schaduw. Het vee versmaadt de zaaddragende halmen, waardoor het gras gelegenheid vindt zich uit te zaaien en een te groote verbreiding kan krijgen in steeds geweide stukken.

Ierland en Nieuw-Zeeland zijn de groote zaadleveranciers. Ook in Nederland wordt zaad verzameld. Hoewel het Iersche en inlandsche zaad minder mooi van uiterlijk is, geniet het in Engeland toch eenige voorkeur. Hier te lande en in Duitschland zijn sommige kenners van dezelfde meening. Het Nieuw-Zeelandsch zaad gaat soms sterk in kiemkracht achteruit.

De Firma **Barenbrug, Burgers en Co te Arnhem** beschikt soms over **inlandsch zaad**, dat op blijvend weiland is verzameld.

A. v. d. Have te Kapelle bij Goes selecteert landras op bladrijkheid en verzamelt inlandsch zaad in de Maasstreek.

Ir. C. Koopman te Zierikzee heeft inlandsch materiaal in selectie.

Kropaar (Dactylis glomerata). — Op niet te droge en niet te stijve gronden, grof, forsch, producief bovengras, dat dichte pollen vormt, die versmaad worden door het vee en soms gaan rotten, waardoor omringende planten worden geschaad en de kropaar ongewenschte uitbreiding kan krijgen. Hoewel b.v. in goede boomgaarden veel voorkomend, niet aan te bevelen voor uitzaai in blijvend grasland zoolang geen zaad van een echte weidevorm verkrijgbaar is. Voor kunstweiden zeer geschikt mits in combinatie met andere snelgroeiende grassen. Goed bestand tegen droogte en kou, niet tegen overmaat van water. Goede nagroei.

Zoowel in Duitschland (kweekers o.a. Schwietke, Kofahl, Schröder, Weihenstephan, Mahndorf e.a.) als in Denemarken (Lyngby, Tystofte Olsgaard) en Zweden (Eslöf worden veredelde stammen gekweekt, die hier te lande een goeden indruk maken, vooral de Deensche. Deze stammen vormen minder bossen. Het Fransche zaad is veelal zeer onzuiver, Amerikaansch zaad (Kentucky, Indiana, Ohio,

Tennessee, Virginia), Australisch en Nieuw-Zeelandsch staan als gewas achter bij de Europeesche stammen, waarvan nog genoemd worden Zwitsersch en Hongaarsch landras. Ook Canada levert dit zaad.

Nederlandsch zaad.

Barenbrug, Burgers en Co te Arnhem: in Nederland verzameld landras, ook origine-echt **Deensch** en **Duitsch** zaad.

De **Ned. Heide Maatschappij** vermeerdert een **stam van de L.H.S. te Wageningen.**

N.V. Robertus, Winschoten, produceert Nederlandsche nabouw van Olsgaard stam.

BEEMDLANGBLOEM (Festuca pratensis). — Matig vroeg ontwikkelend, productief, lang doch niet diep in den herfst doorgroeiend, pollenvormend bovengras, dat vrij vochtigen grond verlangt en onvoldoenden kalktoestand tot zekere hoogte verdraagt. Op laagveengronden zeer gewild. Vooral maai- doch ook weidegras, dat gaarne wordt gegeten.

Denemarken levert een goed ras (Lyngby), vrij bladrijk en met weinig roest, terwijl het Amerikaansche landras (Kansas) hier te lande veel roest vertoont, wat in nog sterker mate het geval is met Nieuw-Zeelansch, dat ook weinig meer wordt geïmporteerd. Enkele Poolsche en Duitsche kweekers houden zich met veredeling bezig.

Nederlandsch zaad.

N.V. Zwaan en de Wiljes te Scheemda vermeerderen sedert lange jaren dit gras, aanvankelijk Lyngby stam, thans min of meer als inheemsch te beschouwen.

A. v. d. Have te Kapelle bij Goes vermeerdert in Nederland een selectie uit de **Lyngby stam.**

J. Joordens te Venlo (Blerik) en eveneens **N.V. Robertus te Winschoten** telen in Nederland nabouw **Lyngby stam.**

Barenbrug, Burgers en Co te Arnhem kan somtijds aanbieden **in Nederland verzameld landras.** Bovendien origine-echt **Amerikaansch** en **Deensch zaad.**

Ir. C. Koopman te Zierikzee: Nederlandsche nabouw van Duitsch zaad, ook **nabouw Weihenstephaner en Lyngby zaad;** in de toekomst selectie uit inlandsch materiaal.

508. **Svalöfs late beemdlangbloem,** wordt vermeerderd en geïmporteerd door **N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.**

ROOD ZWENKGRAS (Festuca rubra). — Vrij vroeg ontwikkelend, zodenvormend ondergras met weinig nagroei. Wordt op kleigronden tot de minder goede grassen gerekend, doch kan op humeuze en venige zandgronden als weidegras goede diensten bewijzen. Ook op zilte gronden is het op zijn plaats (maritieme vorm). Op droge zandgronden is het te taai en wordt het door het vee versmaad. Wintervast, verdraagt jaarlijks maaien en ook vocht.

Festuca rubra is zeer rijk aan vormen. Terwijl Nieuw-Zeeland de hoofdproducent is heeft het daar geteelde ras geen groote waarde, echter verdienen de Duitsche veredelde uitloopervormende stammen (von Schmieder, Weihenstephan), die een meer zodevormend karakter bezitten, evenals het inlandsche zaad, alle aandacht. Het Duitsche handelszaad is vaak gemengd met hard zwenk- of met schapengras.

Nederlandsch zaad.

515. **„Hollandia" rood zwenkgras van de N.V. Zwaan en de Wiljes te Scheemda** is een stamselectie uit zaad van het I.v.P. Kruipende, smalbladige, ondergrasvorm, minder vatbaar voor roest en iets vlugger ontwikkelend dan soortgelijke Duitsche selecties.

N.V. Robertus te Winschoten produceert **Nederlandsche nabouw van een Duitsche uitloopervormende stam.** Desgelijks **Ir. C. Koopman te Zierikzee** (oogst 1931, Steinacher rood zwenkgras), die tevens met eigen selectie begonnen is.

B. van Engelen te Vlijmen. Selectie uit **inlandsch materiaal.** Lichtgroen, breed blad, vroeg ontwikkelend met onderaardsche uitloopers, weinig roest, goede nagroei. Wordt aangeboden als **Brabantia robusta R. zwenkgras** (504) — + — (ook verkrijgbaar bij A. v. d. Have te Kapelle bij Goes). Bovendien heeft deze kweeker nog een eveneens uit inheemsch materiaal geselecteerde fijn- en donkerbladige selectie, bestemd voor gazons.

De **Firma Barenbrug, Burgers en Co te Arnhem** vermeerdert een uit **Beieren** afkomstige uitloopervormende stam. Zij acht dit gewas echter, evenals Europeesch fiorin, minder geschikt voor weidegras dan voor sportvelden e.d.

Hard zwenkgras (Festuca duriuscula).

Door de **N.V. Zwaan en de Wiljes te Scheemda** wordt een stam voortgekweekt uit zaad van het I.v.P. onder den naam **Hollandia** (505). Donkergroen, fijnbladig, roestvrij gras, geschikt voor lichte gronden en voor gazons.

N.V. Robertus te Winschoten teelt **in Nederland** hard zwenkgraszaad.

Hoog zwenkgras (Festuca elatior).

N.V. Zwaan en de Wiljes te Scheemda selecteeren onder den naam **„Hollandia" hoog zwenkgras** (306) dit gras op bladrijkheid en laat in aar schieten. Het verkregen product schijnt volgens hen minder hard dan het Duitsche landras, en is vrij van roest. Zeer hooge opbrengst doch rietachtig (Reed Fescue).

Fijnbladig schapengras (Festuca ovina tenuifolia).

Hiervan wordt door **B. van Engelen te Vlijmen** een inlandsche stam gekweekt. Niet geschikt voor aanleg van weiden, doch voor fijne gazons. Fijn, donkergroen blad bestand tegen droogte en tegen schaduw. Wordt aangeboden onder den naam **Brabantia schapengras** (506).

Verschenen bij de N.V. Drukkerij en Uitgeverij Leiter-Nypels te Maastricht:

Het Weidebedrijf

door **M. Kramer**, leeraar aan de rijkslandbouwwinterschool te Leeuwarden, is een geheel nieuw en volledig leerboek voor het onderwijs en handboek voor de practijk, waarin onze bekende graslandspecialiteit in 175 pagina's, verduidelijkt met 30 teekeningen en 63 foto's, alles geeft, wat de graslandbezitter moet weten om zijn bedrijf op de meest moderne en productieve wijze te drijven. Het is een onmisbare handleiding voor allen, die van graslandcultuur moeten leven. Het boek is in 1931 verschenen en werd door de vakpers algemeen uitstekend beoordeeld. De prijs is slechts f 2, gecartonneerd f 2.25. **Bestelt het nog heden!** Ons giron. is 37754.

EIGENSCHAPPEN DER GRASSEN IN TABELVORM.

	Lolium perenne	Lolium Italicum	Phleum pratense	Poa pratensis	Poa trivialis	Alopecurus pratensis	Agrostis alba	Avena elatior	Avena flavescens	Cynosurus cristatus	Dactylis glomerata	Festuca rubra	Festuca pratensis
Onder- of bovengras	0	b	b	0	0	b	0	b	b	0	b	0	b
Zodevorming	6	4	6	9	9	5	8	4	5	6	4	7	7
Wintervastheid	6	4	8	8	8	8	8	7	7	8	8	8	9
Geschikt voor maai	5	9	8	5	6	8	5	8	7	5	8	7	7
„ „ weide	9	4	6	9	7	5	7	5	5	7	4	7	6
Resistentie tegen droogte	5	6	6	8	7	4	8	8	7	7	8	6	8
„ „ vocht	7	6	8	6	9	9	8	5	5	6	5	8	8
„ „ schaduw	6	—	6	5	7	8	8	7	—	7	8	6	7
Smakelijkheid	7	8	7	9	8	7	6	8	9	6	4	8	6
Opbrengst	7	8	8	6	7	8	6	9	5	5	9	8	7
Vroegheid	8	9	6	7	7	9	5	7	7	6	7	7	7
Nagroei	7	7	7	5	6	6	7	7	7	6	7	8	7

Aangezien niet alles te omschrijven is, heb ik ter aanvulling getracht in bovenstaand tabelletje verschillende eigenschappen der voornaamste grassen vergelijkenderwijze aan te duiden. Evenals in de beschrijvingen is daarbij getracht het **gemiddeld** beeld weer te geven, dat inheemsche grassen in goede wei- en hooilanden vertoonen. Met „smakelijkheid" wordt bedoeld, dat het vee de grassen meer of minder gaarne afweidt. Het spreekt vanzelf, dat in de verhouding der cijfers belangrijke veranderingen komen wanneer bijv. de ontwatering of de kalktoestand niet in orde is of de bemesting onvoldoende. Ook kunnen grassen van uitheemschen oorsprong een minder gunstig beeld geven dan hier is weergegeven, omgekeerd kunnen goede stammen er zich in gunstigen zin van onderscheiden.

Rassenstatistiek.

Terwijl iedere landbouwer voor eigen omgeving vrij goed kan schatten hoe de verdeeling der rassen is over de met een bepaald gewas bezette oppervlakte, is omtrent de verspreiding der rassen over het geheele land niets bekend. Toch lijkt het me nuttig daarvan een overzicht te krijgen. In de eerste plaats toch kan dit een beeld geven van de beteekenis, die de practijk in verschillende landstreken aan de rassen hecht, en wanneer men de statistiek van verschillende jaren vergelijkt, kan men waarnemen waar en in welk tempo het eene ras het andere verdringt, wat eveneens een welsprekende aanwijzing geeft en in vele gevallen tot nadenken zal stemmen.

De gegeven cijfers zijn schattenderwijze opgemaakt uit tal van gegevens, die mij door Rijkslandbouwconsulenten, landbouwvereenigingen en plaatselijke correspondenten werden verstrekt. Ongetwijfeld zijn ze in onderdeelen niet absoluut juist, maar de groote lijn zal er wel in uitkomen, en ik verwacht dat ze, door algemeene medewerking, in den loop der jaren in nauwkeurigheid zullen winnen. Beter een onscherp beeld dan in het geheel niets!

Bij de afbakening der gebieden ben ik uitgegaan van de indeeling in landbouwgebieden, zooals die door de Directie van den landbouw is gegeven (zie bijgaand kaartje). Ik heb deze gebieden zoo goed mogelijk gegroepeerd, met behoud van de provinciale grenzen. Ongetwijfeld was een fijnere detailleering gewenscht, doch deze zou minder overzichtelijk worden.

De schatting heeft plaats gehad in procenten. Een beeld van de absolute oppervlakte krijgt men, wanneer men deze procentcijfers in verband brengt met de statistiek der verbouwde oppervlakten, die in het jaarlijks verschijnend verslag over den Landbouw voorkomen, en waarvan een kort uittreksel in tabelvorm (blz. 76) aan de rassenstatistiek voorafgaat.

In de statistiek zijn **vet** gedrukt de procentcijfers voor rassen, die duidelijk veld winnen op andere rassen van hetzelfde gewas. Daar, waar een dalende tendenz heerscht, zijn ze ***cursief*** gedrukt.

Landbouwindeeling van Nederland:

Groningen:
1 Noord, 2 Oldambt en 3 Veenkoloniën.

Friesland:
4 Klei en 5 Wouden.

Drente:
6 Veen en 7 Zand.

Overijsel:
8 Veen, 9 Zand en 10 IJselstreek.

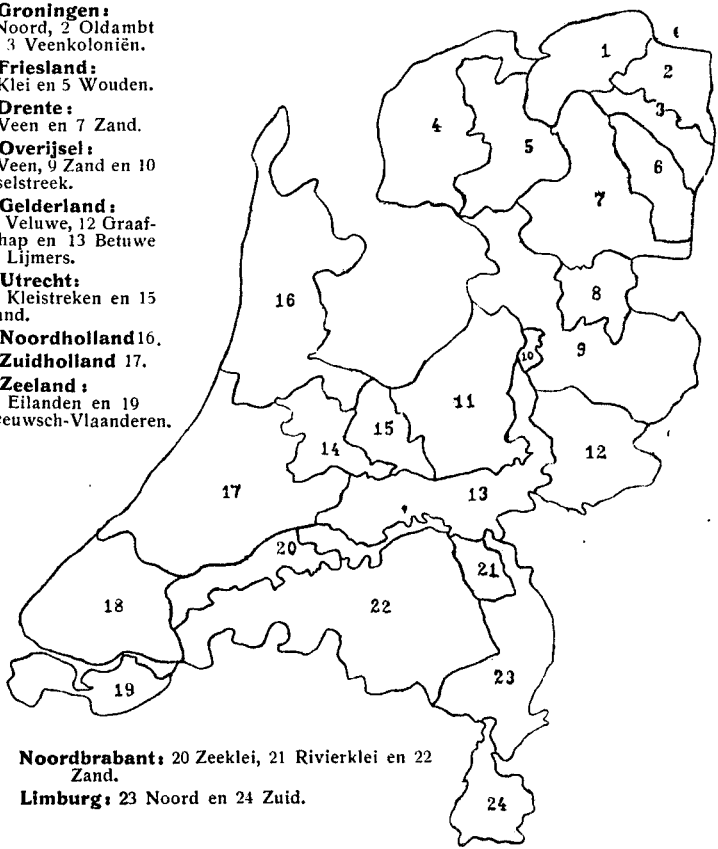
Gelderland:
11 Veluwe, 12 Graafschap en 13 Betuwe en Lijmers.

Utrecht:
14 Kleistreken en 15 Zand.

Noordholland 16.

Zuidholland 17.

Zeeland:
18 Eilanden en 19 Zeeuwsch-Vlaanderen.

Noordbrabant: 20 Zeeklei, 21 Rivierklei en 22 Zand.

Limburg: 23 Noord en 24 Zuid.

Overzicht van de oppervlakte, in verschillende landbouwdistricten bezet met ondergenoemde gewassen
(in 100 hectaren afgerond volgens statistiek 1929).

	Tarwe	Rogge	Wintergerst	Zomergerst	Haver	Erwten	Vlas	Aardappels	Totaal Bouwland
Gron. Noord	43	23	6	76	106	50	40	25	523
„ Oldambt	38	53	6	40	100	31	6	65	519
„ Veenkolon.	2	98	—	2	61	—	—	134	317
Friesl. klei	6	2	2	16	22	14	26	120	274
„ zand	—	21	—	—	23	1	—	35	93
Drenthe veen	—	113	—	—	52	—	—	180	371
„ zand	—	155	—	—	56	1	—	104	331
Overijsel veen	—	49	—	—	18	—	—	50	126
„ zand	—	217	—	—	70	1	—	114	457
„ IJselstr.	—	13	—	—	7	—	—	9	33
Geld. Veluwe	1	152	—	1	54	2	—	59	298
„ Graafschap	2	191	—	—	88	1	—	66	396
„ Bet. Lijm.	34	82	5	9	96	22	—	106	465
Utrecht klei	4	4	—	1	8	1	—	6	36
„ zand	—	27	—	—	14	1	—	9	62
N. Holland	34	7	1	36	49	51	7	76	451
Z. Holland	58	3	3	10	63	81	13	123	569
Zeeland eil.	59	2	2	27	26	56	29	107	551
„ Z. Vlaand.	72	20	9	29	45	105	53	52	630
Brab. zeeklei	21	13	1	3	37	30	13	42	276
„ riv.klei	5	46	1	4	40	9	—	37	181
„ zand	10	371	1	2	338	21	2	168	1151
Limburg Noord	12	203	3	6	149	11	—	94	585
„ Zuid	54	109	9	1	81	1	—	43	372

Door vermenigvuldiging van bovenstaande cijfers met de in de volgende tabellen gegeven procentcijfers krijgt men een globaal cijfer voor de absolute oppervlakten door de verschillende rassen ingenomen. Opgemerkt zij, dat in 1929 de wintergranen gereduceerd waren door den strengen winter. In bovenstaand staatje zijn zomer- en wintertarwe samengeteld.

AARDAPPELS.

In *procent* van alle aardappels in de aangegeven gebieden.

	Albion	Alpha	Bevelander	Bintje	Eersteling	Eigenheimer [3]	Ideaal	Industrie	Jubileum	Noordeling	Present	Robijn	R. Star [3]	Thorbecke	Triumf	Z. blauwe [3]	Diversen.
Gron. Noord	—	s	*10*	2	7	18	1	2	s	15	3	2	15	s	s	1	24[2]
„ Oldambt	s	s	**9**	—	10	32	—	s	—	**16**	s	—	6	15	2	—	10[1]
„ Veenkol.	5	1	s	s	**2**	*18*	s	s	s	s	s	s	*4*	*55*	**10**	—	5[1]
Friesl. klei	—	4	s	**18**	**10**	*37*	2	*7*	—	—	s	—	15	s	s	s	7
„ zand	—	—	—	s	s	20	—	—	—	—	—	—	65	1	4	—	10
Drenthe veen	1	s	—	1	**5**	21	—	5	s	—	—	—	2	40	**12**	—	13[1]
„ zand	s	*s*	s	**2**	7	40	—	*7*	—	—	s	1	*18*	5	10	—	10
Overijsel veen	1	s	s	3	s	25	s	s	—	—	—	—	*9*	33	**22**	—	7
„ zand	—	2	s	s	2	25	—	—	s	—	—	s	65	s	2	—	4
„ IJselstr.	—	—	6	—	s	30	—	15	—	1	—	1	25	—	—	—	22[2]
Geld. Veluwe	s	s	2	1	4	17	—	15	s	—	s	1	50	—	—	—	10
„ Graafsch.	—	—	1	s	2	10	—	50	—	—	s	2	*15*	—	1	—	19
„ Bet. Lijm.	—	—	5	5	10	20	—	6	—	—	—	1	5	—	s	1	47[2]
Utrecht klei	—	—	15	2	2	25	—	—	s	s	—	—	6	—	—	10	40[2]
„ zand	—	—	3	—	s	20	—	—	—	—	—	—	65	—	—	—	12
N.-Holland	—	1	**15**	5	17	35	—	s	—	s	—	—	10	—	—	**7**	10[2]
Z.-Holland	—	s	*4*	**2**	**6**	**68**	—	1	—	—	—	—	*13*	—	—	1	5
Zeeland eil.	—	s	7	**5**	**2**	19	—	**1**	—	—	—	—	5	—	—	56	5
„ Z.-Vlaand.	—	*s*	*3*	**10**	**5**	*14*	1	**54**	—	1	—	s	*7*	—	—	**1**	4
Brab. zeeklei	—	s	**12**	**5**	**3**	35	s	**6**	—	s	—	—	*14*	—	—	2	23[2]
„ riv.klei	—	s	16	1	1	30	—	3	—	s	—	—	13	—	1	1	34[2]
„ zand	s	—	2	**2**	4	11	s	*36*	s	—	—	1	36	—	s	1	7
Limb. Noord	—	—	*1*	3	**11**	*6*	s	65	*s*	—	—	s	*9*	—	s	s	5
„ Zuid	—	s	1	3	**8**	*7*	—	58	—	—	s	s	13	s	*s*	—	10

s = sporadisch. [1]) o.a. Kampioen; [2]) vooral Bravo; [3]) inclusief bonte.

WINTERTARWE.

In *procent* van alle wintertarwe in de aangegeven gebieden.

	Algebra.	Mansholts III.	Emma.	Imperiaal.	Jacob Cats.	Juliana(W.E.P.)	Kruisingsangel.	Robusta.	Siegerländer.	Trifolium.	Waard en Groet	Wageninger.	Wilhelmina.	Diversen.
Gron. Noord	s	6	s	s	**3**	**8**	—	**4**	—	s	—	—	76	3
„ Oldambt	1	25	—	*2*	3	3	—	**2**	—	1	—	**2**	56	5
„ Veenkol.	—	30	—	—	3	s	—	—	—	35	—	—	30	2
Friesl. klei	1	1	—	1	4	1	—	2	—	—	—	—	86	4
„ zand	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	25
Drenthe veen	—	5	—	—	s	—	—	—	—	30	—	—	50	15
„ zand	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	60	20
Overijsel veen	—	—	—	—	5	4	—	**1**	—	7	—	—	63	20
„ zand	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	70	25
„ IJselstr.	—	s	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	75	23[1]
Geld. Veluwe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	30
„ Graafsch.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	30
„ Bet. Lijm.	—	—	—	2	1	s	3	1	—	—	—	—	50	43
Utrecht klei	—	3	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	75	16[1]
„ zand	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	30
N.-Holland	s	2	—	*4*	**6**	s	s	1	—	—	2	1	*80*	**4**
Z.-Holland	3	2	—	s	**4**	s	1	1	—	—	1	2	81	5
Zeeland eil.	s	s	s	4	14	**6**	s	s	—	—	—	*4*	*65*	3
„ Z.-Vlaand.	*1*	*2*	*s*	15	*2*	**2**	s	*4*	—	—	—	6	63	5
Brab. zeeklei	—	1	3	s	3	s	1	3	—	—	—	1	85	3
„ riv.klei	2	—	s	1	3	—	7	s	—	—	—	—	80	7
„ zand	—	2	—	4	s	3	—	s	—	—	—	—	**86**	5
Limb. Noord	—	3	—	—	s	—	—	—	**23**	—	—	—	54	20
„ Zuid	s	5	s	s	**s**	—	**s**	—	**20**	—	—	—	**55**	20

[1]) vooral ristarwe.

HAVER.

In *procent* van alle haver in de aangegeven gebieden.

	Gouden Regen	Mansh. I.	Mansh. IIb.	Mansh. III.	Orion	President	Record	Strubes	Ster	Zege	Dippe	Diversen
Gron. Noord	3	s	1	8	**10**	1	2	s	s	70	—	5
„ Oldambt	5	—	—	25	7	4	—	—	—	52	—	7
„ Veenkol.	4	—	s	s	*4*	54	—	—	s	34	—	4
Friesl. klei	7	—	—	7	—	s	—	s	s	84	—	**2**
„ zand [1]	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Drenthe veen	1	—	—	—	10	73	—	—	—	14	—	2
„ zand	3	—	—	—	7	75	—	—	—	11	—	4
Overijsel veen	—	—	—	3	*10*	**76**	—	—	—	7	—	4
„ zand	15	—	—	1	—	12	—	—	—	67	—	5
„ IJselstr.	—	—	—	20	—	—	—	—	—	70	—	10
Geld. Veluwe	15	—	—	—	—	15	—	—	—	45	—	25
„ Graafsch.	15	—	—	s	—	5	—	—	—	75	—	5
„ Bet. Lijm.	15	—	—	3	3	8	—	—	—	60	—	11
Utrecht klei	—	—	—	10	—	—	—	—	—	80	—	10
„ zand	25	—	—	—	5	20	—	—	—	45	—	5
N.-Holland	—	—	1	5	1	1	1	—	—	87	1	3
Z.-Holland	s	—	—	25	1	—	s	1	s	*68*	—	5
Zeeland eil.	10	—	s	**32**	—	s	—	s	—	50	**1**	7
„ Z.-Vlaand.	4	2	2	**28**	—	s	—	1	—	57	3	3
Brab. zeeklei	1	—	—	20	—	2	—	s	2	70	s	5
„ riv.klei	8	s	s	5	—	2	1	1	—	77	s	6
„ zand	*24*	—	1	3	—	10	—	—	—	50	—	12
Limb. Noord	50	—	1	3	s	*8*	—	—	*s*	28	—	10
„ Zuid	17	—	s	8	—	—	—	—	3	**58**	—	14

[1]) o.a. Troshaver en Fransche haver.

WINTERGERST.

In *procent* van alle wintergerst (resp. zomergerst) in de aangegeven gebieden.

	Fletumer.	Mans holl's IIb.	Vindicat.	Diversen. [1]
Gron. Noord	**25**	s	**55**	20
„ Oldambt	18	—	17	65
„ Veenkol.	70	s	10	20
Friesl. klei	70	—	5	25
„ zand	—	—	—	—
Drenthe veen	—	—	—	—
„ zand	—	—	—	—
Overijsel veen	—	—	—	—
„ zand	—	—	—	—
„ IJselstr.	—	—	—	—
Geld. Veluwe	—	—	—	—
„ Graafsch.	—	—	—	—
„ Bet. Lijm.	30	—	—	70
Utrecht klei	—	—	—	—
„ zand	—	—	—	—
N.-Holland	70	2	—	28
Z.-Holland	40	—	—	60
Zeeland eil.	33	55	s	12
„ Z.-Vlaand.	*80*	10	s	10
Brab. zeeklei	80	—	—	20
„ riv.klei	45	40	5	10
„ zand	80	5	1	14
Limb. Noord	40	5	20	35
„ Zuid	**65**	*10*	—	25

[1]) Hoofdzakelijk landras.

ZOMERGERST.

	Bigo.	Goudgerst.	Min. Ruys.	Princesse.	Princesse II.	Zege.	Diversen.
Gron. Noord	10	75	s	10	s	s	5
„ Oldambt	15	64	3	6	—	2	10[1]
„ Veenkol.	3	**92**	—	s	—	—	5
Friesl. klei	s	77	—	15	—	5	3
„ zand	—	75	—	—	—	—	25
Drenthe veen	10	85	—	—	—	—	5
„ zand	—	**75**	—	—	—	—	25
Overijsel veen	—	80	—	—	—	—	20
„ zand	—	80	—	—	—	—	20
„ IJselstr.	s	75	—	s	—	—	25
Geld. Veluwe	—	75	—	—	—	—	25
„ Graafsch.	s	**80**	—	s	—	—	20
„ Bet. Lijm.	s	70	—	10	—	—	20
Utrecht klei	s	75	—	s	—	—	25[3]
„ zand	—	70	—	—	—	—	30
N.-Holland	—	*70*	s	**20**	s	**6**	4
Z.-Holland	—	60	s	27	—	8	5
Zeeland eil.	18	*50*	2	20	*2*	2	6
„ Z.-Vlaand.	*3*	*70*	*4*	*15*	*3*	s	5
Brab. zeeklei	**8**	**70**	8	4	s	1	9
„ riv.klei	10	70	8	3	—	1	8
„ zand	9	66	—	10	s	s	15
Limb. Noord	5	**70**	—	s	—	—	25[3]
„ Zuid	12	63	—	2	s	—	23

[1]) o.a. Zwanehals, [2]) vooral ouderwetsche 4-rijige en [3]) o.a. zesrijig landras.

ERWTEN.

In *procent* van alle erwten en rogge in de aangegeven gebieden.

	Mansh. kortstr.	Mans. Ext. kort.	Mansh. Pluk	Hylk. Unica	Mansh. Schokk.	Glory Schokker	Diversen.
Gron. Noord	*5*	*10*	**12**	**65**	s	—	8
„ Oldambt	*22*	32	**3**	**33**	—	—	10
„ Veenkol.	50	10	s	30	—	—	10
Friesl. klei	35	10	1	8	20	1	25[1]
„ zand	—	—	—	—	—	—	—
Drenthe veen	—	—	—	—	—	—	—
„ zand	—	—	—	—	—	—	—
Overijsel veen	—	—	—	—	—	—	—
„ zand	—	—	—	—	—	—	—
„ IJselstr.	—	—	—	—	—	—	—
Geld. Veluwe	—	—	—	—	—	—	—
„ Graafsch.	—	—	—	—	—	—	—
„ Bet. Lijm.	60	10	5	6	s	1	18[2]
Utrecht klei	70	5	—	—	5	5	15
„ zand	—	—	—	—	—	—	—
N.-Holland	*34*	41	s	15	s	—	10[4]
Z.-Holland	5	51	**2**	5	*30*	2	5
Zeeland eil.	*20*	20	1	2	30	15	12[2]
„ Z.-Vlaand.	48	32	2	9	4	s	5
Brab. zeeklei	13	59	s	**16**	6	2	4
„ riv.klei	40	32	1	19	3	—	5
„ zand	52	**20**	3	2	1	—	22
Limb. Noord	50	4	—	36	—	s	10
„ Zuid	*37*	*19*	s	**20**	—	—	24[5]

1. Schokkers Wiersma Ypey; 2. Kroonerwten; 3. Voererwten; 4. Capucijners; 5. Gele erwt.

ROGGE.

	Kroon	Petkuser	Kirsche's Staal	Ottersumsche	Diversen.
Gron. Noord	22	43	5	—	30[1]
„ Oldambt	2	95	1	—	2
„ Veenkol.	2	95	—	—	3
Friesl. klei	—	95	—	—	5
„ zand	—	95	—	—	5
Drenthe veen	1	95	1	—	3
„ zand	4	92	—	—	4
Overijsel veen	s	98	—	—	2
„ zand	2	92	s	—	6[2]
„ IJselstr.	—	90	—	—	10[2]
Geld. Veluwe	s	80	s	5	15[2]
„ Graafsch.	—	95	—	—	5[3]
„ Bet. Lijm.	—	85	—	—	15[2]
Utrecht klei	—	95	1	—	4
„ zand	—	90	—	—	10
N.-Holland	10	80	—	—	10[3]
Z.-Holland	—	95	—	—	5
Zeeland eil.	—	92	—	—	8[3]
„ Z.-Vlaand.	1	80	—	—	19[2]
Brab. zeeklei	**5**	85	s	—	10[3]
„ riv.klei	3	87	5	—	5[3]
„ zand	1	76	8	s	15[2]
Limb. Noord	s	86	2	*2*	10[2]
„ Zuid	1	90	2	1	6[2]

1. Zeeuwsche rogge; 2. vooral landrassen; 3. Sp. Sterrogge.

Inhoudsopgave.

K = Kweeker, **Vk** = Voortkweeker, **Vm** = Vermeerderaar, **A** = Handelaar, Importeur, Agent enz. Vet gedrukt zijn de namen van hen, die origineel zaad of pootgoed verkoopen. Alleen de **vaste vermeerderaars** voor een bepaald ras zijn vermeld. Dr. Mansholt en Ir. C. Koopman hebben eenige vermeerderaars in hun naaste omgeving, die telkens wisselende gewassen vermeerderen.

AARDAPPELS.

A	31	**Eersteling. K:** onbekend	24
A	32	**Eigenheimer †. K:** G. Veenhuizen te Sappemeer (zie *)	24
A	490	**Blauwe Eigenheimer**	24
A	33	**Zeeuwsche blauwe. K:** onbekend	25
A	491	**Zeeuwsche bonte**	25
A	34	**Industrie. K** en **A: Modrow te Gwisdzyn** (Pruisen)	26
A	36	**Thorbecke †. K:** G. Veenhuizen te Sappemeer (zie *)	26
A	37	**Roode Star †. K:** G. Veenhuizen te Sappemeer (zie *)	26
A	492	**Bonte Roode Star**	27
A	69	**Triumf †. K** en **A: H. B. Veerkamp, Nieuwe Compagnie**	27
B	68	**Bintje. K:** K. L. de Vries te Suameer	33
B	94	**Alpha. K:** Dr. J. C. Dorst, consulent voor de plantenveredeling v. d. F. Mij. v. Landbouw. **A: Z. P. C. te Leeuwarden**	34
B	95	**Bevelander †. K:** F. de Groene, Selectiechef bij de Maatschappij de Wilhelminapolder bij Goes. **Vm** en **A: Mij. Wilhelminapolder bij Goes**	34
B	341	**Jubileum †. K:** G. Veenhuizen te Sappemeer (zie *)	34

* De heer Veenhuizen overleed in het voorjaar van 1930. Zijn werk wordt voortgezet door zijn zoons B. E. en A. Veenhuizen te Borger Compagnie en Sappemeer. Laatstgenoemde verzorgt het handelsgedeelte. De vermeerdering der verschillende rassen geschiedt op contract op verschillende bedrijven in de Veenkoloniën en in het kleigebied der provincie Groningen.

B 149 **Present** †. **K:** G. Veenhuizen te Sappemeer (zie *) . 35
C 322 **Albion** †. **K** en **A:** G. Veenhuizen te Sappemeer (zie *) 42
C 97 **Monocraat** †. **K** en **A: H. B. Veerkamp te Nieuwe Compagnie** 42
C 151 **Robijn** †. **K:** G. Veenhuizen te Sappemeer (zie *) . 43
C 422 **Noordeling** †. **K** en **A: G. S. Mulder te Warffum** . . 43
C 429 **Bato** †. **K:** P. Sneeuw, leeraar a. d. Rijkslandbouwwinterschool te Veendam. **Vm:** Proefboerderij v. d. V.B.B. te Borgercompagnie. **A: Veenkoloniale Boerenbond (V.B.B.) te Veendam** 43
C 344 **Populair** †. **K:** G. Veenhuizen te Sappemeer (zie *) 44
C 148 **Ideaal** †. **K:** G. Veenhuizen te Sappemeer (zie *) . . 44
C 461 **Friso** †. **K:** Dr. J. C. Dorst, consulent voor de plantenveredeling der F.M.v.Landb. **A: Z.P.C.** te **Leeuwarden** 44
C 462 **Furore** †. **K:** Dr. J. C. Dorst, consulent voor de plantenveredeling der F.M.v.Landb. **A: Z.P.C.** te **Leeuwarden** 44
C 472 **Oostermoersche** †. **K** en **A: H. Reiling te Gasselternijveen** 45
C 480 **Concurrent** †. **K** en **A: H. Reiling te Gasselternijveen** 46
C 474 **Standaard. K** en **A: J. M. v. d. Horst te Princenhage** 45
C 473 **Westbrabander. K** en **A: J. M. v. d. Horst te Princenhage** 45
C 479 **Unicum** †. **K** en **A: H. B. Veerkamp te Nieuwe Compagnie** 45
C 494 **Erdgold. K** en **A: Pommerische Saatzucht Gesellschaft G.m.b.H., Stettin (Duitschland)** 45
Tabel van **afstamming** enz. der aardappelrassen . . . 8 en 9
Tabel van **eenige eigenschappen** der aardappelrassen . 54 en 55
Van de lijst afgevoerde aardappelrassen 51
Statistiek aardappelrassen 77

SUIKERBIETEN.

B 510 **Kuhn P** suikerbiet. **K** en **A: Koninklijke Beetwortelzaad-cultuur Kuhn & Co., Naarden** 35
B 511 **Hilleshög** suikerbiet. **K:** Svenska Sockerfabriks Aktiebolaget, Hilleshög. **Vm** en **A: N.V. Hollandsch Zweedsche Zaad-Mij., Amsterdam** 35

B 512 **Klein Wanzleben E** suikerbiet. **K:** Rabbethge & Giesecke, Klein Wanzleben. **Vk:** Zuckerfabrik Klein-Wanzleben vormals Rabbethge & Giesecke A. G., Klein Wanzleben. **A: Fa. F. Goyarts & Zonen te Roosendaal (N.Br.)** 35
B 513 **Klein Wanzleben Z** suikerbiet. **K, Vk** en **A** als 512 . . 35
B 514 **N.E.M. Elite** suikerbiet. **K** en **A: N.V. Nederlandsche Elitezaad Mij., Hillegom** 36

VOEDERBIETEN.

B 72 **Kirsche's Ideal** Voederbiet. **K:** Dr. A. Kirsche te Trautzschen bij Leipzig, Duitschland. **A: N.V. voorheen G. Eggink te Doesburg** 37
B 152 **Eureka groenkraag** biet †. **K** en **A: Fa. D. J. v. d. Have te Kapelle bij Goes** 37
B 443 **Productiva** voederbiet. **K** en **A: N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda (Gr.)** 37
C 445 **Smaragd** voederbiet. **K** en **A: N.V. P. Rood en Zoon te Bovenkarspel** 46
C 163 **Ovana** voederbiet. **K:** Gustav Jaensch te Gr. Möringen, Duitschland. **A: J. Joordens te Venlo-Blerick** . . 46
C 446 **Capros** voederbiet. **K** en **A: N.V. Zwaan en van der Molen te Voorburg (Z.-H)** 46
C 458 **Groeningia** voederbiet. **K** en **A: N.V. Zwaan en De Wiljes te Scheemda** 46
C 321 **Peragis** voederbiet. **K:** Peragis Saatzucht G. m. b. H. te Berlijn op het bedrijf te Klein Wanzleben. **A: Fa. F. Goyarts & Zonen te Roosendaal (N.-Br.)** . . . 46
C 320 **Teutonia** voederbiet. **K:** Gustav Jaensch te Gr. Möringen, Duitschland. **A: J. Joordens te Venlo-Blerick** 46
C 441 **Baires Strynö voederbiet** †. **K:** R. Nielsen Kold te Strynö, Denemarken. **Vm** en **A: Dr. R. J. Mansholt te Westpolder (Gr.)** 47
C 459 **Statua** voederbiet. **K** en **A: N.V. Zwaan en van der Molen te Voorburg (Z.-H.)** 47

C 448 **Hautana** voederbiet. **K** en **A: Fa. D. J. v. d. Have te Kapelle bij Goes** 47
C 442 **Agrolis** voederbiet. **K** en **A: N.V. Zwaân en van der Molen te Voorburg (Z.-H.)** 47
C 449 **Bruëlis** voederbiet. **K** en **A: Fa. D. J. v. d. Have te Kapelle bij Goes** 47
Resultaten van den **„Voederbieten-wedstrijd"** . . . 36 en 37
Tabel afstamming enz. van de bietenrassen . . . . . 9 en 10
Tabel van eenige **eigenschappen** der voederbietenrassen . . 35
Van de lijst **afgevoerde** voederbietenrassen 51

BLAUWMAANZAAD.

B 162 **Mansholt's blauwmaanzaad ✝. K** en **A: Dr. R. J. Mansholt te Westpolder (Gr.)** 33
C 318 **Boma blauwmaanzaad. K** en **A: P. Boonman, Nieuwdorp (Z.)** 42
C 477 **Nobel blauwmaanzaad. K** en **Vm:** E. Diekhuis, Oldehove. **A: Fa. D. J. v. d. Have, Kapelle bij Goes** . . . 42
Tabel van **afstamming** enz. blauwmaanzaad 10
Van de lijst **afgevoerde** blauwmaanzaadrassen 51

BOONEN.

A 24 **Waalsche boon** (landras) 23
A 25 **Mansholt's wierboon ✝. K:** J. H. Mansholt. **Vk** en **A: Dr. R. J. Mansholt te Westpolder (Gr.)** 23
A 26 **Paardeboon** (landras) 23
A 27 **Duiveboon** (landras) 23
A 304 **Ceka bruine boon ✝. K, Vm** en **A: Ir. C. Koopman te Zierikzee. Vm:** P. Krepel te Bruinisse; J. Dels te Nieuwerkerk 23
B 302 **Aka bruine boon ✝. K** en **A: Ir. C. Koopman te Zierikzee. Vm:** J. J. Geluk te Schuddebeurs 32
B 303 **Beka bruine boon ✝. K** en **A: Ir. C. Koopman te Zierikzee. Vm:** J. J. Stols te Kapelle 32
B 424 **Mimi duiveboon ✝. K:** het I. v. P. te Wageningen. **Vm:** N. Koppes te Wieringerwaard. **A:** Zaaizaadtelersver. **Z.A.P. te Anna Paulowna** 32

B 433 **Niki duiveboon** †. **K** en **Vm:** N. Koppes te Wieringerwaard. **A:** Zaaizaadtelersvereeniging **Z.A.P. te Anna Paulowna** 32
C 323 **Waalsche boon Adrie. K:** Dr. J. Dorst, consulent voor de plantenveredeling bij de Fr. Mij. v. Landbouw te Leeuwarden. **A: Z.P.C. te Leeuwarden** 41
C 447 **Bierumer Waalsche boon** †. **K** en **A: U. Wiersema te Bierum (Gr.)** 41
C 63 **Major bruine boon** †. **K:** Prof. ir. H. K. H. A. Mayer Gmelin, hoogleeraar aan de landbouwhoogeschool te Wageningen. **Vk** en **A: A. Sinke te Kloetinge** . . 42
Tabel van **afstamming** enz. der boonenrassen . . . 10 en 11
Van de lijst **afgevoerde** boonenrassen 50

ERWTEN.

A 21 **Mansholt's kortstroo groene** erwt †. **K:** J. H. Mansholt. **Vk** en **A: Dr. R. J. Mansholt te Westpolder** . . . 22
A 22 **Mansholt's gekruiste extra korte groene** erwt †. **K** en **A: Dr. R. J. Mansholt te Westpolder (Gr.)** . . . 22
A 156 **Hylkema's Unica** erwt †. **K:** P. J. Hylkema te Mensingeweer. **Vm:** N.V. Mensingeweer-Maarslag. **A:** N.V. Landbouwbureau **M. Wiersum te Groningen** . . . 22
A 23 **Mansohlt's kortstroo schokkererwt** †. **K** en **A: Dr. R. J. Mansholt te Westpolder (Gr.)** 22
A 106 **Koopman's Glory schokkererwt** †. **K** en **A: Ir. C. Koopman te Zierikzee. Vm:** J. Koopman te Zierikzee . . 23
B 430 **Mansholt's plukerwt** †. **K** en **A: Dr. R. J. Mansholt te Westpolder (Gr.)** 32
C 90 **Mansholt's kortstroo vale capucijner** †. **K** en **A: Dr. R. J. Mansholt te Westpolder (Gr.)** 41
C 509 **Deka Kroonerwt. K** en **A.: Ir. C. Koopman te Zierikzee. Vm:** L. Vogelaar te Krabbenlijke 41
C 155 **Mansholt's Corona erwt** †. **K** en **A: Dr. R. J. Mansholt te Westpolder (Gr.)** 41
Tabel van de **afstamming** enz. der erwtenrassen 11
Tabel van eenige **eigenschappen** der erwtenrassen 59

Van de lijst **afgevoerde** erwtenrassen 50
Statistiek erwtenrassen 81

GERST.

A 7 **Mansholt's Fletumer wintergerst** †. **K** en **A: Dr. R. J. Mansholt te Westpolder (Gr.)** 18
A 8 **Mansholt's wintergerst II** †. **K:** J. H. Mansholt. **Vk** en **A: Dr. R. J. Mansholt te Westpolder (Gr.)** . . . 18
A 53 **Vindicat wintergerst** †. **K:** het I. v. P. te Wageningen. **Vm** en **A:** M. J. Zandt, **Kweekbedrijf, Roodeschool** . 19
A 10 **Svalöf's Goudgerst** †. **K:** Zweedsche zaaizaadvereeni-Svalöf. **Vm:** Zweedsche zaaizaadmaatschappij, Svalöf. **A:** N.V. Landbouwbureau **M. Wiersum, Groningen** 19
A 12 **Svalöf's Princessegerst** †. Als A 10 19
B 160 **Bigo zomergerst** †. **K:** Ir. C. Stevens, Rijkslandbouwconsulent te Goes. **Vk** en **A: A. Dommisse te Biggekerke. Vm:** Abr. Janse te Biggekerke 30
B 450 **Svalöf's Princessegerst II. K, Vm** en **A** als A 10 . . . 30
C 73 **Minister Ruys zomergerst** †. **K:** het I.v.P. te Wageningen. **Vm** en **A:** M. J. Zandt, **Kweekbedrijf te Roodeschool** 40
C 138 **Svalöf's Zegegerst. K:** Zweedsche Zaaizaadvereen., Svalöf. **Vm:** Zweedsche Zaaizaad mij., Svalöf. **A:** N.V. Landbouwbureau **M. Wiersum te Groningen** . . . 40
C 167 **Spratt Archer zomergerst. K:** H. Hunter, School of Agriculture, Cambridge. **A: Garton Ltd, Warrington, Engeland** 40
Tabel van de **afstamming** enz. der gerstrassen . . . 11 en 12
Tabel van eenige **eigenschappen** der gerstrassen 58
Van de lijst **afgevoerde** gerstrassen 50
Statistiek gerstrassen 80

HAVER.

A 15 **Svalöf's Zegehaver** †. **K:** Zweedsche Zaaizaadvereen., Svalöf. **Vm:** Zweedsche Zaaizaad mij., Svalöf. **A:** N.V. Landbouwbureau **M. Wiersum te Groningen** . . . 20
A 16 **Mansholt's haver III** †. **K:** J. H. Mansholt. **Vk** en **A: Dr. R. J. Mansholt te Westpolder (Gr.)** 20

A	17	**Mansholt's haver IIb ✝. K** en **A: Dr. R. J. Mansholt te Westpolder (Gr.)**	20
A	18	**Mansholt's haver I ✝. K** en **A: Dr. R. J. Mansholt te Westpolder (Gr.)**	21
A	19	**Svalöf's Goudenregenhaver ✝. K:** Zweedsche zaaizaadvereen., Svalöf. **Vm:** Zweedsche zaaizaadmij., Svalöf. **A.** N.V. Landbouwbureau **M. Wiersum, Groningen** .	21
A	20	**Zwarte Presidenthaver** (landras). In stand gehouden onder contrôle van den V.B.B. **A: Veenkoloniale Boerenbond, Veendam**	21
B	105	**Svalöf's Orionhaver II. K:** Zweedsche zaaizaadvereen., Svalöf. **Vm:** Zweedsche zaaizaadmij., Svalöf. **A:** N.V. Landbouwbureau **M. Wiersum, Groningen** . . .	31
B	84	**Strube's Schlanstedter haver. K:** F. Strube, Schlanstedt. **Vk:** Saatzuchtwirtschaft Fr. Strube-Schlanstedt, G. m. b. H. **A:** voor Zuidh.: **J. v. d. Heuvel, Numansdorp;** voor Zeeland: **H. v. Dis, Fijnaart;** voor Groningen: **B. C. Algra, Stiens**	31
B	79	**Svalöf's Sterhaver. K:** Zweedsche zaaizaadvereen., Svalöf. **Vm:** Zweedsche zaaizaadmij., Svalöf. **A:** N.V. Landbouwbureau **M. Wiersum, Groningen**	31
B	464	**Svalöf's Adelaar haver. K:** Zweedsche zaaizaadvereen. Svalöf. **Vm:** Zweedsche zaaizaadmij., Svalöf. **A:** N.V. Landbouwbureau **M. Wiersum, Groningen** . . .	31
C	85	**Hylkema's Recordhaver ✝. K:** P. J. Hylkema, Mensingeweer. **Vm:** N.V. Mensingeweer-Maarslag. **A:** N.V. Landbouwbureau **M. Wiersum, Groningen** . . .	40
C	87	**Kirsche's gele haver. K:** Dr. A. Kirsche, Trautzschen bij Leipzig (Duitschland)	41
C	454	**Dippe's Overwinnaar haver. K:** Gebr. Dippe, Quedlinburg. **A: Fa. D. J. van der Have te Kapelle bij Goes**	41
C	469	**Mansholt's Binder haver ✝. K** en **A: Dr. R. J. Mansholt, Westpolder**	41
C	465	**Goudenregenhaver II. K:** Zweedsche zaaizaadvereen., Svalöf. **Vm:** Zweedsche zaaizaadmij., Svalöf. **A:** N.V. Landbouwbureau **M. Wiersum te Groningen** . . .	21

Tabel van de **afstamming** enz. der haverrassen . . . 12 en 13
Tabel van eenige **eigenschappen** der haverrassen 57
Van de lijst **afgevoerde** haverrassen 50
Statistiek haverrassen 79

KANARIEZAAD.

A 74 **Premier kanariezaad** †. **K:** Prof. Ir. C. Broekema, Wageningen. **Vk en A: J. Buiskool, Winschoten** . . . 21
A 463 **Friesch kanariezaad.** In stand gehouden onder contrôle van de Fr. Mij. v. Landbouw. **Vm en A: G. J. Anema, Dongjum** 21
A 470 **Spaansch kanariezaad** †. In stand gehouden door **Dr. R. J. Mansholt te Westpolder (Gr.) A:** dezelfde . . . 21
C 476 **Hispano kanariezaad. K.** en **Vm:** E. Diekhuis, Oldehove. **A: Fa. D. J. van der Have te Kapelle bij Goes** . . 41
Afstamming enz. van kanariezaadrassen 13

KARWIJ.

A 30 **Mansholt's karwij** †. K en A: **Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.)** 24
C 456 **Kistemaker's Volhouden karwij. K: P. Kistemaker, Kolhorn. A: Zaaizaadtelersvereen. „Waard en Groet", Kolhorn** 42
Afstamming enz. der karwijrassen 13
Van de lijst **afgevoerde** karwijrassen 51

KLAVER.

A 41 **Roosendaalsche roode klaver** †. **A:** Vereeniging voor den verkoop van echt Roosendaalsch klaverzaad **„De Klaverbloem"** te **Roosendaal (N-Br.)** 27
A 42 **Limburgsche Maasklaver** †. **A:** Secretariaat **Limb. Land en Tuinbouwbond,** Landbouwhuis, **Roermond** . . . 27
A 440 **Brabantsche roode klaver** †. **A: Noordbr. Christelijke Boerenbond, Tilburg** 28
C 484 **Gloria roode klaver. K:** Zaadteeltmij. „Udycz" te Warschau. **A: Harmsen, Kunst en Co., Amsterdam** . . . 49
A 104 **Inlandsche witte klaver** 28
Tabel van de **afstamming** enz. der klaverrassen 13

KOOLRAPEN.

B 436 **Born's Friesche koolraap** †. K en A: **F. H. Born, Berlikum (Fr.)** 38
B 437 **Agaat koolraap. K en A: Fa. P. Rood en Zoon, Bovenkarspel** 38
B 438 **Wilhelmsburger koolraap Ötoftegaardstam. K:** Deensche zaaizaadvereeniging (D.L.F.), Roskilde (Denemarken). **A: Hert'z Frökompagni, Kopenhagen.** Wordt in Nederland o.a. geïmporteerd door de **Limb. Land en Tuinbouwbond, Roermond** 38
B 455 **Witte van Aubigny. A: Fa. Vreeken-van Namen, Dordrecht** 38
Tabel van de **afstamming** der koolraaprassen. 13

KOOLZAAD.

A 28 **Mansholt's Hamburger koolzaad** †. K en A: **Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.)** 23
Afstamming enz. van Hamburger koolzaad 13
Van de lijst **afgevoerde** koolzaadrassen 50

MAIS.

C 451 **Virginia-paardetandmaïs. A:** o.a. **Fa. D. J. v. d. Have, Kapelle bij Goes** 48
C 497 **Maïs Blanc des Landes. K: Vilmorin-Andrieux et Cie, Verrières-le-Buisson** (Frankrijk). **A:** o.a. **Handelsraad van den A.B.T.B., Arnhem** 48
C 496 **Pettender Goldflut. K:** Andreas vitéz Mecsér, Pettend (Hongarije). **A: Handelszaad van den A.B.T.B., Arnhem** 48
Tabel van de **afstamming** enz. der maïsrassen 14
Van de lijst **afgevoerde** maïsrassen 51

MOSTERD.

A 161 **Mansholt's gele mosterd** †. K en A: **Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.)** 24
Afstamming enz. van Mansholts gele mosterd 14
Van de lijst **afgevoerde** mosterdrassen 51

ROGGE.

A 13 **von Lochow's Petkuser winterroge** †. **K:** F. von Lochow, Petkus (Duitschland). **Vk:** Kommanditgesellschaft F. von Lochow, Petkus (Duitschland). **Vm:** A. G. Kröller Jr., Harskamp *. **Vm:** Mij. v. d. Griendt's Landexploitatie te Griendtsveen; H. B. Veerkamp te Nieuwe Compagnie; Landgoed de Eese te Steenwijk; J. Wolthuis, J. C. Wolthuis te Vroomshoop; J. Bos Kzn. te Wildervank; J. Wolthuis Wz. te Dedemsvaart; A. Benes, Vroomshoop. **A.: Centraal Bureau** uit het Ned. Landbouwcomité, Haringvliet 100, **Rotterdam** . 19

A 14 **von Lochow's Petkuser zomerrogge. K:** F. von Lochow, Petkus (Duitschland). **Vk:** Kommanditgesellschaft F. von Lochow, Petkus (Duitschland). **A: Centraal Bureau** uit het Nederlandsch Landbouwcomité, Haringvliet 100, **Rotterdam** 20

B 89 **Kroonrogge** †. **K:** Ir. J. Heemstra, Rijkstuinbouwconsulent, Groningen. **Vm:** J. Witteveen, Dennenoord, Zuidlaren. **A:** N.V. Landbouwbureau **M. Wiersum, Groningen** 30

B 300 **Ottersumsche rogge** †. **Vm:** J. J. Krebbers, hoeve Vogelensang, Ottersum. **A: Limburgsche Land- en Tuinbouwbond,** Landbouwhuis, **Roermond** 31

B 493 **Zeeuwsche rogge** †. In stand gehouden onder toezicht van de Gr. Mij. van Landbouw. **Vm** en **A: C. Reinders, Warfum** 31

Tabel van de **afstamming** enz. der roggerassen 14

Tabel van eenige **eigenschappen** der roggegrassen 58

Van de lijst **afgevoerde** roggerassen 50

Statistiek roggerassen 81

* Deze levert élite zaad af aan de andere vermeerderaars; het stamzaad wordt hem vanuit Petkus geleverd.

TARWE.

A 1 **Wilhelmina tarwe †. K:** Prof. Dr. L. Broekema, oud-hoogleeraar aan de landbouwhoogeschool te Wageningen. **Vk:** het I. v. P., Wageningen. **Vm en A: Maatschappij de Wilhelminapolder bij Goes; P. Scheele de Putter te Biezelinge; Zaaizaadtelersvereeniging „Anna Paulowna" (Z.A.P.) te Anna-Paulowna; Zaaizaadtelersvereeniging „Waard en Groet" te Kolhorn;** M. J. Zandt, **Kweekbedrijf te Roodeschool** 17

A 2 **Imperiaal IIa tarwe †. K:** het I. v. P., Wageningen. **Vm en A: G. C. v. Balen Blanken te Anna Paulowna** 17

A 5 **Mansholt's witte dikkoptarwe III †. K en A: Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.)** 17

A 82 **Mansohlt's van Hoek zomertarwe †. K en A: Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.)** 18

A 46 **Juliana (W × E P) tarwe †. K:** Prof. dr. L. Broekema, oud-hoogleeraar aan de Landbouwhoogeschool, Wageningen. **Vk:** het I. v. P., Wageningen. **Vm en A: Mij. de Wilhelminapolder bij Goes** 18

B 44 **Algebra tarwe †. K:** Prof. dr. L. Broekema, oud-hoogleeraar aan de landbouwhoogeschool te Wageningen; **Vk:** het I. v. P. te Wageningen. **Vm en A: H. L. Vogel te Goedereede en P. Voogd te Goedereede** . . . 29

B 45 **Emma tarwe †. K:** Prof. dr. L. Broekema, oud-hoogleeraar aan de Landbouwhoogeschool, Wageningen. **Vk:** het I. v. P., Wageningen. **Vm en A: J. P. Bos, Wehe (Gr.)** 29

B 81 **Jacob Cats tarwe †. K:** Prof. dr. L. Broekema, oud-hoogleeraar aan de landbouwhoogeschool, Wageningen. **Vk, Vm en A: Ir. C. Koopman, Zierikzee. Vm:** Dels, Nieuwerkerk (Z.); J. Koopman, Zierikzee . . . 29

B 49 **Kruisingsangeltarwe †. K:** Prof. ir. H. K. H. A. Mayer Gmelin, hoogleeraar aan de landbouwhoogeschool, Wageningen. **A: A. v. d. Have, Kapelle bij Goes** . . 29

B 425 **Robusta tarwe** †. **K:** Prof. ir. H. K. H. A. Mayer Gmelin, hoogleeraar aan de landbouwhoogeschool te Wageningen. **Vm:** J. Slis Dzn. te Middelharnis; H. van Iwaarden, Wolfaartsdijk. **A: A. van der Have, Kapelle bij Goes** 29

B 113 **Krafft's Siegerländer tarwe. K:** C. Krafft, Buir (Duitschland). **Vk** en **A: Saatstelle des Rheinischen Bauernvereins,** Altenbergerstrasze 12, **Keulen** 30

C 312 **Trifoliumtarwe. K** en **A:** Deensche Zaadteeltmaatschappij (Dansk Fröavls Kompagni) „Trifolium", Kopenhagen. **A: P. Vinkers, Scheemda** 30

C 159 **Wageninger tarwe** †. **K:** Prof. ir. H. K. H. A. Mayer Gmelin, hoogleeraar aan de landbouwhoogeschool te Wageningen. **Vm:** J. H. Onderdijk te Colijnsplaat; C. Gebuis te Middelharnis. **A: A. v. d. Have, Kapelle bij Goes** 39

C 301 **Waard en Groet tarwe** †. **K:** Ir. S. Smeding, Alkmaar. **Vm:** J. Blaauwboer, Kolhorn. **Vk** en **A: Zaaizaadtelersvereen. „Waard en Groet" te Kolhorn** . . . 39

C 118 **Batauwe tarwe** †. **K:** I. v. P., Wageningen. **Vm** en **A: C. de Bonte, Nieuw Beijerland** 39

C 119 **Concurrent tarwe** †. **K:** I. v. P., Wageningen. **Vm** en **A: A. C. v. d. Ban, Nieuw Helvoet** 39

C 308 **Svalöf's Staaltarwe. K:** Zweedsche zaaizaadver., Svalöf. **Vm:** Zweedsche Zaaizaadmij., Svalöf. **A:** N.V. Landbouwbureau **M. Wiersum, Groningen** 39

C 468 **Mansholt's witte zomertarwe** †. **K** en **A: Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.)** 40

C 471 **Svalöf's Extra Kolben zomertarwe II. K:** Zweedsche zaaizaadvereen., Svalöf. **Vm:** Zweedsche zaaizaadmij., Svalöf. **A:** N.V. Landbouwbureau **M. Wiersum, Groningen** 40

C 495 **Heine's Kolben zomertarwe. K:** Ferd. Heine, Kloster Hadmersleben (Duitschland). **A: P. Vinkers, Scheemda** 40

Tabel van de **afstamming,** enz. der tarwerassen . . . 14 en 15

Tabel van eenige eigenschappen der tarwerassen 56

Van de lijst **afgevoerde** tarwerassen 50
Statistiek tarwerassen 78

UIEN.

B 423 **Peryka ui. K** en **A: Ir. C. Koopman, Zierikzee** . . . 38
Afstamming enz. van de Peryka ui 15

VLAS.

B 153 **Hylkema's Excello vlas** †. **K:** P. J. Hylkema, Mensingeweer. **A:** N.V. Landbouwbureau **M. Wiersum, Groningen** 32
B 310 **Svalöf's Herkules vlas. K:** Zweedsche Zaaizaadvereen., Svalöf. **Vm:** Zweedsche Zaaizaadmij., Svalöf. **A:** N.V. Landbouwbureau **M. Wiersum, Groningen** . . . 32
B 311 **Svalöf's Blenda vlas** †. **K:** Zweedsche Zaaizaadver., Svalöf. **Vm:** Zweedsche Zaaizaadmij., Svalöf. **Vm** en **A:** N.V. Landbouwbureau **M. Wiersum, Groningen**
De vermeerdering van elite en origineel zaad geschiedt op een aantal vermeerderingsstations in de Provincie Groningen 32
B 309 **Texala vlas** †. **K:** het I. v. P., Wageningen. **Vm** en **A: Maatschappij de Wilhelminapolder bij Goes;** M. J. Zandt, **kweekbedrijf te Roodeschool** 33
B 330 **Concurrent vlas** †. **K:** Dr. J. C. Dorst, consulent voor de plantenveredeling van de Fr.M.v.L., Leeuwarden. **A:** de **Z.P.C., Leeuwarden** 33
C 325 **Bella vlas. K:** Dr. J. C. Dorst, consulent voor de plantenveredeling van de Fr.M.v.L., Leeuwarden. **A:** de **Z.P.C., Leeuwarden** 42
C 328 **Concordia vlas** †. **K:** Dr. J. C. Dorst, consulent voor de plantenveredeling van de Fr.M.v.L., Leeuwarden. **A:** de **Z.P.C., Leeuwarden** 42
Tabel van de **afstamming**, enz. der vlasrassen . 15 en 16
Tabel van eenige **eigenschappen** der vlasrassen . . . 60
Van de lijst **afgevoerde** vlasrassen 50

WIKKEN.

A 91 **Negro-wikken. K** en **A: Ir. C. Koopman, Zierikzee** . . 23
Afstamming, enz. der Negro-wikken 16

GRASSEN.

B 307 **Hollandia Engelsch raaigras. K** en **A: N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda** 63

B 499 **Svalöf's Victoria Engelsch raaigras. K:** Zweedsche Zaaizaadvereeniging, Svalöf. **V** en **A: N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen** 64

B 500 **Hollandia Italiaansch raaigras. K** en **A: N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda** 64

B 507 **Oldenburgisches Weidelgras. K:** Oldenb. Saatzucht Ges. m.b.H., Oldenburg. **A: J. Joordens, Venlo-Blerick** . 65

B 305 **Hollandia Westerwoldsch raaigras. K** en **A: N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda** 65

B 501 **Svalöf's Gloria Timothee. K:** Zweedsche Zaaizaadvereen., Svalöf. **Vm** en **A: N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen** 66

B 503 **Beemster veldbeemdgras. K:** M. Kramer, Leeuwarden. **Vm** en **A: Z.P.C. te Leeuwarden** 66

B 502 **Tryrwâlden veldbeemdgras. K:** M. Kramer, Leeuwarden. **Vm** en **A: Z.P.C. te Leeuwarden** 66

B 508 **Svalöf's late beemdlangbloem. K:** Zweedsche Zaaizaadvereen., Svalöf. **A: N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen** 70

B 504 **Brabantia Robusta roodzwenkgras +. K** en **A: B. v. Engelen, Vlijmen. A: Fa. D. J. v. d. Have, Kapelle** bij Goes 71

B 515 **Hollandia roodzwenkgras. K** en **A: N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda** 71

B 505 **Hollandia hardzwenkgras. K** en **A: N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda** 71

B 306 **Hollandia hoog zwenkgras. K** en **A: N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda** 72

B 506 **Brabantia schapegras. K** en **A: B. van Engelen, Vlijmen** 72

Tabel van de **afstamming** enz. der grasrassen . . . 16

Eigenschappen der grassen in **tabelvorm** 73